

Українське Нозацтво

Рік XVI

Січень — Березень 1979

Ч. 1-2 (54-55)

ПЕТРО ДОРОШЕНКО
ГЕТЬМАН СОБОРНИК в 1665-1676 роках

Здібний, хоробрий полководець, розумний політик самостійник патріот невтомно змагався за звільнення Лівобережжя від Москви а Правобережжя від Польщі та за об'єднання Українських Земель в одну державу і припинення Великої Руїни.

Український народ назвав його за це «СОНЦЕМ РУЇНИ»
Помер в московській неволі в Ярополчу коло Вятки 9. XI. 1698 р.
(Патрон Куреня УВК ч. 37 в Торонті при Кошовому Отаману)

Українське Козацтво

Рік XVI

Січень — Березень 1979

Ч. 1-2 (54-55)

ХРИСТОС
РОДИВСЯ

Веселих Свят
і щасливого Нового Року

СВЯТОЧНЕ ПОБАЖАННЯ

З ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО І НОВИМ РОКОМ
СЕКРЕТАРІАТ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ
І ЙОГО ПРЕЗИДІЯ

ВІТАЮТЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ
ТА У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

ІЄРАРХІВ, ДУХОВЕНСТВО Й ПАСТОРАТ
УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ,

НЕЗЛАМНИХ БОРЦІВ — ПАТРІОТІВ В УКРАЇНІ,
ПРОВІДИ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ НАДБУДОВ,
ЇХНІ СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ЧЛЕНСТВО
РАДІСНИМ ПРИВІТОМ

« ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ ! »

ТА СЕРДЕЧНИМ ПОБАЖАННЯМ

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ !

ПРЕЗИДІЯ СЕКРЕТАРІАТУ СКВУ

НА СВЯТ ВЕЧІР В ГОСТІ

З НОВИМ РОКОМ БОЖИМ 1979-им !

ЗІ СВЯТАМИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО !

Щиро вітаємо всіх Українців доброї волі на Рідних Землях перебуваючих та у Вільному Світі розсіяних !

Дай, Боже всім здоров'я, радісних переживань в ці дні, піднесення віри й надії у краще майбутнє та палкої любови до своєї України !

Бо ж народження Христа-Спасителя принесло всьому світу нову епоху людського життя і це свято разом з днем Нового Року має бути і для нашої нації символом початку нових надій, нових стремлень, нової праці в єдності для боротьби за довершення історичного відродження культурно-національного та самостійного й соборного державного життя нашого народу.

Щиро вітаємо з цими святочними днями Проводи всіх Християнських Українських Церков. Проводи всіх наукових, громадських, політичних, культурних, молодечих, комбатантських організацій і установ та палко бажаємо їм успіхів в їхній чинності для спільної всім Української Справи !

Щиро вітаємо Нашого Почесного Отамана У.В.К. Командира Української Національної Армії Ген. Штабу Генерал-Кошового Павла Шандрука, Кошового Отамана У.В.К. Генерал-Значкового Петра Федоренка і всю Генеральну Булаву У.В.К., всіх ВПреп. Отців Козаць-

ких Капелянів, все Старшинство й Козацтво У.В.К. та всіх їхніх Вдос-
тойних Дружин і Родини та всіх ВШановних Читачів нашого журналу!

Всім, всім бажаємо щастя здоров'я та погідних, радісних пере-
живань душевних та всякого добробуту!

Мимоволі, кожного року в ці святочні дні залітаємо своїми дум-
ками у минуле як свого особистого життя так і в недавнє минуле Ук-
раїнської Визвольної Боротьби за Волю й Державу, учасниками якої
або свідками були і ми. Годиться з кінцем року згадати про те, що
доброго ми вчинили для тієї Ідеї визволення Рідного Краю та підра-
хувати свої сили для дальшого виконання свого святого обов'язку
перед Богом і Батьківщиною.

З такою думкою годилося б і всьому нашому українському пат-
ріотичному суспільству згадати ті етапи українського буття, які по-
значилися в історичних актах державного значення що лишилися
нам на пам'ятку з сучасної доби новітнього ренесансу України.

Особливо цікаво й варто це переглянути для нашого суспільс-
тва, яке у вирі боротьби за Волю й Державу України опинилося поза
межами Батьківщини.

Тут наведемо найважливіші уступи з тих актів, в яких відбилися
думки, погляди, тенденції, ідеї та ідеали державних світоглядів їхніх
авторів — наших державних мужів того часу.

Перечитуючи їх, константуємо, що українська державницька
думка колишніх наших політичних провідників в силу попередніх
історичних впливів наростала поступово від бажання бути Україні
лише у Федерації з чужою державою, а потім — мати лише автономні
права і лише, нарешті, постав клич вимога і боротьба за самостій-
ність нашої держави.

Відносно ж форми державного устрою Української Держави, то
за минулі 60 років ренесансу українського державницького змагання
це питання чергувалось. То панували ідеї позичені з чужих історій
про народню республіку, то замість них приходили ідеї традиційно-
історичного минулого України — гетьманат чи націоналізм з вождем
на чолі.

Дослівні важливі уступи з історичних актів подамо не міняючи
ні їх змісту, ні стилю, ні мови а точно на підставі авторитетних істо-
ричних літературних джерел.

Коментувати їхнього змісту й значення не будемо, пам'ятаючи,
що редакція «У.К.» як органу Українського Вільного Козацтва, льо-
яльно ставиться до всіх українських самостійницьких угруповань
і працює для Ідеї Української Самостійної Соборної Держави, не зва-
жаючи на форму устрою і влади в майбутній Україні звільненій від
окупанта. Про форму устрою і влади у вільній Україні рішатиме ук-
раїнський нарід на Рідних Землях у вільно вибраному Соймі, або
способом вільного і таємного всенароднього референдуму. (Статут
У.В.К., розділ II, апт. 4.)

..Виписки з історичних актів подаємо в хронологічному порядку

їх проголошень, зазначаючи міста тих етнографічних Українських земель, де ті акти було видано.

На жаль перед виданням цього числа журналу нам ще не пощастило знайти дослівних текстів проголошення Кубанської Народної Республіки та проголошення Гуцульської Республіки. Тому їх заступаємо дотичними про ті акти авторитетними звідомленнями.

Редакція «Українського Козацтва».

ОГЛЯД ПРОВІДНИХ ПОСТАНОВ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНІСТЬ В ІСТОРИЧНИХ АКТАХ НАШОГО НОВІТНЬОГО РЕНЕСАНСУ

1. «ПЕРШИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ до Українського Народу, на Україні і по-за Україною сущого».
Ухвалений і оголошений у Києві 1917, р. місяця червня числа 10 ст. ст.

«Народе український! Народе селян, робітників, трудящого люду!

Волею своєю ти поставив нас, Українську Центральну Раду на сторожі прав і вольностей української землі.

Найкращі сини твої, виборні люди від сел, від фабрик, від солдатських казарм од усіх громад і товариств українських вибрали нас. Українську Центральну Раду, й наказали нам стояти і боротися за ті права і вольности.

Твої. Народе, виборні люде заявили свою волю так:

Хай буде Україна вільною. Не одділяючись від усієї Росії, Не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Україні дають вибрані вселюдним, рівним, прямим тайним голосуванням Всенародні Українські Збори (Сойм) ... »

.....

«Ніхто краще наших селян не може знати, як порядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб, після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народів, як буде видано про це закон на Всеросійським Учредительнім Зібранні право порядкування нашими українськими землями, право користування ними належало тільки нам самим, нашим Українським Зборам (Соймові)... »

.....

«Центральна Рада покладає надію, що народи неукраїнські, що живуть на нашій землі, також дбатимуть про лад та спокій у нашім краю й у цей тяжкий час вседержавного безладдя дружно, одностайно з нами стануть до праці коло організації автономії України.» ...

2. ДРУГИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
був опублікований одночно з Деклярацією Временного Правительства Росії в Києві, 1917 року, 3-го липня в чотирьох мовах: українській, російській, жидівській і польській.

«Громадяне Землі Української!»
.....

«Временне Правительство, стоячи на сторожі завойованої революційним народом волі, визнаючи за кожним народом право на самоозначення і односячи остаточне встановлення форми його до Учредительного Зібрання, простягає руку представникам української демократії — Центральній Раді і закликає в згоді з ним творити нове життя України на добро всієї революційної Росії.

Ми Центральна Рада, яка завжди стояла за те, щоб не одділяти України від Росії, щоб в купі з усіма народами її прямувати до розвитку та добробуту всієї Росії і до єдності демократичних сил її, з задоволенням приймаємо заклик Правительства до єднання...»
.....

«Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада, в згоді з національними меншостями України, підготовлятиме проекти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного Зібрання.»...

3. ТРЕТІЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
проголошено 19 листопада 1917 року на засіданні Малої Ради. При поіменному голосуванні "ЗА" Універсал висловилося 42 члени Малої Ради, утрималося 4.

... «Народе Український! Ти разом з братніми народами України, поставив нас берегти права, здобуті боротьбою, творити лад і будувати все життя на нашій землі і ми, Українська Центральна Рада, твоєю вслею, во ім'я творення ладу в нашій країні, во ім'я рятування всієї Росії, оповіщаємо:

Одині Україна стає Українською Народньою Республікою.

Не одділяючись від республіки Російської і зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі щоб силами нашими змогли всій Росії, щоб уся Республіка Російська стала федерацією рівних і вільних народів.»

4. ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Проголошено в будинку Педагогічного Музею в Києві (не на Софійському майдані) на засіданні Малої Ради, яке розпочалося дня 22 січня 1918 року дебатами над трьома проектами (М. Грушевського, В. Винниченка і М. Шаповала) і кінчилося вночі 25 січня 1918 року. При голосуванні "ЗА" прийняття цього рішення подали голос 39 членів Малої Ради, а "ПРОТИ" було 4 особи, а "УТРИМАЛОСЬ" 6 осіб.

«Одині Українська Народня Республіка стає самостійною, не від кого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу.»
.....

«Незмінно тяжка війна, розпочата буржуазними правительствами, тяжко змучила наш народ, вже знищила наш Край, розбила госпо-

дарство. Тепер тому мусить бути кінець.

Одночасно з тим, як армія буде демобілізуватись, приписуємо од-пускати додому де-яких салдатів, а після затвердження мирових до-говорів — розпустити армію зовсім; потім замість постійної армії завести народню міліцію щоб військо наше служило обороні робо-чого народу, а не бажанням пануючих верств.»

.....

«Все, чого з вичисленого в цім Універсалі, не встигнемо зрешити ми, Українська Центральна Рада, в найближчих тижнях, те довершать, справлять і до останнього порядку приведуть Українські Установчі Збори.

Ми наказуємо всім громадянам нашим провадити вибори до них як найпильніше; вжити всіх заходів, щоб підрахунок голосів було закінчено як найскоріше, щоб за кілька тижнів ці наші Установчі Збори — найвищий господарь і впорядчик Землі нашої — закріпили свободу, лад і добробут конституцією незалежної Української Народ-ньої Республіки — на добро всього трудящого народу — тепер і на будучину.

Цьому найвищому нашому органу належить рішити про федера-тивний зв'язок з народніми республіками бувшої російської держави.»

5. КУБАНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА

В Катеринодарі в січні 1918 року була вибрана Кубанська законо-давча рада на паритетних началах в складі: 46 козаків, 46 навгород-ніх та 8 горян (яких кількість була непропорційно велика). 25-го січня створили також паритетний крайовий уряд в складі: 5 козаків 5 навгородніх і 1 горян. Головою його був козак Л. Л. Бич. Ця мі-шана законодавча рада 16 лютого 1918 р. прийняла формальний акт, в якому без будь-яких застережень Кубань проголосшується: «Самос-тійною Кубанською Народною Республікою». Через декілька днів на приватній нараді членів законодавчої ради ухвалюється резолю-ція про прилучення Кубані на федеративних підставах до України.

6. «ГРАМОТА ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»

оголошена 29 квітня 1918 року в Києві після проголошення Гетьма-ном України Павла Скоропадського на з'їзді хліборобів за участі коло 8.000 осіб та після молебня з того приводу того ж дня на Со-фійському майдані.

«Громадяне України ! Всім вам, козаки та громадяне України, відо-мі події останнього часу, коли джерелом лилася кров кращих синів України і знову відроджена Українська Держава стояла на краю загибелі...

Бешкети й анархія прдовжуються на Україні, економічна руїна й безробіття збільшуються й розповсюджуються з кожним днем, врешті перед найбагатшою колись Україною стає грізна мара голоду.

При таких становищі, яке загрожує новою катастрофою Україні, глибоко сколихнуло всі трудові маси населення, які виступили з ка-

тегоричним домаганням негайно збудувати таку державну владу, яка здатна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці. Яко вірний син України, я постановив відкликнутися на цей поклик і взяти на себе тимчасово всю повноту влади. Отцією грамотою я оголошую себе Гетьманом всієї України.

Управа Україною буде провадитися через посередництво призначеного мною Кабінету Міністрів і на остаточнім обґрунтованні приложених при цім законів про тимчасовий державний устрій України.»

7. УНІВЕРСАЛ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ КОЗАЦТВА

«Дано року від Різдва Христового 1918, жовтня 16, в стольному місті Держави Української Києві.»

«Ми, Гетьман Усієї України та Військ Козацьких, Універсалом цим Нашим ознайомлюємо всіх тих кому про це відати належить... що визнали Ми за благо для зміцнення сили Держави Української Нашої відродити Козацтво по всіх місцях його історичного існування на Україні, покладаючись в основі його відродження на ті козацько-лицарські традиції які донесла нам історія наша з доби минулої боротьби козацької України за свою долю.

.....

Великий Народе Український ! Ти бачиш тепер, що настав той щасливий час, коли думки Твої і мрії, які глибоко сиділи в серці кожного щирого сина України, перетворюються в дійсність. Тепер Ти будеш мати ту національну військову силу, на якій дійсно одіб'ється твоє національне обличчя. Твій хист і твій патріотичний вогонь любови до рідного краю, який 250 літ палав негасно в серцях Твоїх славних пращів; лицарські події їх, широка слава, яка лунала й лунає в національних піснях по всій Україні від краю до краю, і велика історія життя українського, і лицарської праці козачої, яка так близька Тобі, Народе Український, і про яку так щиро співає в своїх думках Незабутній Співець України — будуть міцною підставою, щоб зацвіла знову, як мак пишним цвітом велика, багата Україна під захистом рідного Козацтва. Ми певні, що воно не дасть рідного краю на поталу ворогам нашим !

Вас же козаки — нащадки славних лицарів-запорожців, Ми закликаємо з честю носити даровані Нами козацькі жупани і добре дбати про те, аби соромом і ганьбою не вкрити їх і клейнодів козачих і тих великих славних сторінок нашої історії, якими ми досі пишались. Бажаю і успіху в великій і важливій праці на долю й щастя України, рідному Мені і всій Україні славному Козацтву і прошу благословення Всемогучого Бога на всіх вірних синів України — щирих козаків.

Хай тіни великих предків наших дадуть всім нам міць і силу правдиво й чесно виконати те завдання, яке тепер стоїть перед Нами і Державою Українською.

Гетьман Усієї України та Війських Козацьких
Павло Скоропадський

8. ВІДОЗВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ЛЬВОВІ оголошена 1-го листопада 1918 року

«До населення міста Львова.

Волею українського народу утворилася на українських землях
бувшої австро-угорської монархії Українська Держава.

Найвищою властю Української Держави є Українська Національна
Рада.

З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла владу в сто-
личному місті Львові і на цілій території Української Держави.

Дальші зарядження видадуть цивільні і військові органи Україн-
ської Національної Ради.

Взивається населення до супокую й послуху тим зарядженням.

Під сею умовою безпечність публічного порядку, життя і маєтку
як також заосмотренне в поживу вповні запоручається.

Українська Національна Рада.»

9. ДРУГА ВІДОЗВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ЛЬВОВІ також оголошена 1-го листопада до українського народу.

«Український Народе !

Голосимо тобі вість про твоє визволення з віковичної неволі.

Від нині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української
Держави.

Дня 19 жовтня твоєю волею утворилася на українських землях
бувшої австро-угорської монархії Українська Держава і її найвисша
влада Українська Національна Рада.»

.....

Український Народе !

Доля Української Держави в Твоїх руках. Ти станеш як непобід-
ний мур при Українській Національній Раді і відіпреш усі ворожі за-
махи на Українську Державу.

Заки будуть установлені органи державної влади в законнім по-
рядку, українські організації по містах, повітах і селах мають обняти
всі державні, краєві і громадські уряди і в імені Української Націо-
нальної Ради виконувати владу. ... »

10. ГУЦУЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА

Постання Гуцульської Республіки проголошено 8 листопада 1918
року в Ясіні, а дня 7 січня 1919 року влада в цій місцевості з маляр-
ських рук перейшла до рук управи цієї держави на чолі з Степаном
Ключураком, братами Дмитром і Василем Клемпушами та Василем
Кімчуком.

11. ДЕКЛЯРАЦІЯ ДИРЕКТОРІЇ У. Н. Р. постановлена 26 грудня 1918 року

«Героїчним поривом українського озброєного трудового народу
зметено з лиця Землі Української руйнуюче поміщицько-монархичне
панування — гетьманщину.

Україну вичищено від карних експедицій, старост, жандармів та інших злочинних інституцій пануючих клас. Відновлено національно-персональну автономію, що забезпечує право кожної нації на вільне життя».

.....

«Директорія є тимчасова верховна влада революційного часу. Одержавши на час боротьби силу і право управління державою від першого джерела революційного права — трудящого народу Директорія передасть свої повноваження тому ж самому народу..» ..

.....

«Конгрес Трудового Народу України матиме всі верховні права і повновасть рішати всі питання соціального, економічного та політичного життя Республіки. Конгрес Трудового Народу, яко революційне представництво організованих працюючих мас, складається не по удосконаленій формі виборів, якої додержати зараз неможливо. Надалі, коли настане мирне життя, в і н м а є б у т и з а м і н е н и й представництвом працюючих мас, обраним по удосконаленій системі виборів, себ-то У с т а н о в ч и м и З б о р а м и.»

.....

«Соціалістичні партії та групи всіх соціалістичних напрямів і всіх національностей Директорія кличе поставитися з повним розумінням важности моменту і всі сили направити на правильну та достойну трудового народу організацію волі його, на організацію порядку й ладу по всій землі Трудової Республіки...»

.....

« Голова Директорії УНР В. Винниченко; члени Директорії: Петлюра, Швець, Андрієвський, Макаренко.»

12. АКТ ЗЛУКИ І СОБОРНОСТИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Проголошено на Софійському майдані в Києві 22 січня 1919 року

«В імені Української Народньої Республіки проголошує Директорія всьому українському народові велику подію в історії нашої української землі:

Дня 3 січня 1919 р. в місті Станиславові Українська Національна Рада Західньо-Української Республіки, як представник волі всіх українців бувшої Австро-Угорщини і як найвищий їх законодавчий орган, святочно проголосила з'єднання Західньо-Української Народної Республіки з Українською Придніпрянською Народною Республікою в одну суверенну Народну Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок наших західніх братів Директорія Української Народної Республіки рішила прийняти до відома це з'єднання і ввести його в життя згідно з умовами, які означено в ухвалі Української Національної Ради з дня 3 січня 1919 року.»

13. ЗАКОН КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ЧИС. 1

Ухвалив його одногосно 22-ма голосами послів Сойм Карпатської України на своєму 3-му засіданні в Хусті 15 березня 1939 року

1. Карпатська Україна є незалежна Держава.
2. Назва Держави є: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА.
3. Карпатська Україна є республіка з президентом, вибраним Соймом КУ, на чолі.
4. Державна мова Карпатської України є УКРАЇНСЬКА мова.
5. Барва державного прапору Карпатської України є синя і жовта. при чому барва синя є горішня, а жовта є долішня.
6. Державним гербом Карпатської України є дотеперішній краєвий герб: медвідь у лівім червонім полі й чотирі сині та жовті смуги в правому півполі, і ТРИЗУБ св. Володимира Великого з хрестом на середньому зубі.
7. Державний гимн Карпатської України є: «Ще не вмерла Україна...»

**14. АКТ ПРОГОЛОШЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ.**

«1. Волею українського народу, Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її творця і вождя ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-большевицького поневолення завзяту боротьбу за свободу, взиває увесь український народ не складати зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Суверенна Українська Влада.»

.....

«2. На західніх землях України твориться Українська Влада, — яка підпорядкується українському національному урядові, що створюється у столиці України — Києві.

Українська національно-революційна Армія, що твориться на українській землі боротиметься далі проти московської окупації за Суверенну Соборну Державу і новий, справедливий лад у цілому світі.

.....

Львів-Город, 30 червня, 1941 р., год. 20

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО

Голова Національних Зборів

На кінець історичних публікацій на державницькі теми з найновіших часів подаємо:

15. МАНІФЕСТ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Подав його князь Олелько Довгорукий з датою 3-го жовтня 1977 року в тому часі, коли сучасні володарі ССРС оголосили «нову конституцію», якою далі поневолюють ще в тяжчий спосіб наш український нарід.

«Дня 20 вересня (ст. ст.) — 3 жовтня (н. ст.) наша Свята Церква відзначає свято мого Блаженного Предка, мученика, св. Михайла Чернігівського, Володаря всієї Русі й Великого Київського і Галицького Князя, Основника українсько-руської галузі Рюриковсі Династії Довгоруких, помершого замученим татарською Золотсю ордою 1254 року.

.....

Терпіння, які зазнає наш народ, відновлення й посилення віри і патріотизму супроти наїзника, що має необмежені засоби тиранії й фізичного насилля, розгублення українців, відсутності їхньої найстаршої і найсвітлішої історичної установи — гарантії його національної тотожності, постійні заклики в мій бік з нашої уярмленої Батьківщини та з широкого розсіяння по цілому світі, глибокий поділ нашої еміграції, який мене болить, суміш різних ідей, доктрин і проєктів при небезпечній наявності ставлення клас і партій — творять крайню необхідність над нацією втіленого й очевидного Символу, що став би сполучною ризкою поміж усіми українцями, без огляду на віру, політичні ідеї, і соціальне походження. Врешті гостре почуття обов'язку, закорінене у нашої Родині від віків, зокрема, якщо йдеться про духа посвяти, та оцей збір причин і обставин, при сучасній ситуації, зумовили моє рішення взяти на себе, згідно нашої традицією й законами, славну тисячелітню спадщину прав і обов'язків Мономахового Престолу переданої мені у спадку.

Цього святочного дня св. Михайла Чернігівського 20 вересня (3-го жовтня) 1977 від Різдва Христового, Я, Олелько Василевич Довгорукий-Рюрикович, Д'Анжу-Дурасо, Суверен і Голова Династії Рюриковичів, проголошує Себе

БОЖОЮ МИЛІСТЮ ВОЛОДАРЕМ УКРАЇНИ-РУСИ
під ім'ям ОЛЕЛЬКО II.

.....

Історія не винайшла інших форм управи державою як монархія і республіка. Я далекий від того, щоб знецінювати почування і дії цих, хто вчора і сьогодні борються в ім'я інших ідей, протилежних до монархії. Їм я хотів би нагадати таке:

Для українського народу — республіка, природа і походження якої є чужого походження, — існувала в Україні в різних часах і творилася людьми етично різними, була тільки нещасними спробами, недовготривалими настільки, що вони не могли витворити довгої традиції...»

.....

«У християнській покорі я прошу Господа, щоб дав мені розум,

віру, силу, стійкість, почуття справедливості, ясність, наполегливість й врешті любов для всіх українців, щоб Я був здібний і гідний сповнити цю високу Місію, до якої Він мене призначив.

Коли Всевишній й Історія дозволять мені увінчатися Шапкою Мономаха в Києві, я намагатимуся відновити справжню політичну й суспільну суть нашої традиційної Християнської Монархії й надати їй автентичні основи та подих життя наших Предків.

Віра в Бога й свідомість нашої національної єдності історичної долі, напевно згуртує довкола Київського Престолу політичну єдність народу і велич України!

З нами Бог! Слава Україні!

Омелько ІІ, Володар і Великий Князь

Дано в екзилі, Божого року 1977, 20 вересня (3 жовтня).»

Використана література:

- Проф. Д. Дорошенко — «Історія України 1917-1923.» Том I і II. Ужгород 1930 р.
 Павло Христюк — «Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 років том I. Нью Йорк 1921 р.
 Д-р Михайло Лозинський — «Галичина в рр. 1918-1920.» Нью Йорк, 1970 р.
 Степан Росоха — «Сойм Карпатської України». Вінніпег, 1949 р.
 Василь Іванис — «Стежками життя». Книга 2-А. Н. Ульм, 1959 р.
 Павло Христюк — «Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 рр.» Том IV. 1922.
 Ярослав Стецько — «30 червня 1941». Торонто, 1967 р.
 Антін Кущинський — «Гуцульська Республіка» («Гуцулія» ч. 4. Чикаго, 1967 р.)
 П. Сулятицький — «Нариси революції на Кубані», Прага 1925 р.
 Омелько ІІ — Маніфест до Українського Народу даний в екзилі 1977 року.

**ШАПКА МОНОМАХА — історична корона Великого Князя
 Русі-України Володимира Мономаха
 На виставці «Інсигнії Росії» в Нью Йорку Москвини,
 безсоромно, виставили її як пам'ятку Росії.**

Мгр. Володимир Савицький

ДЕЩО ПРО ПРАВДИВУ ДАТУ ХРЕЩЕННЯ УРАЇНИ РУСИ

Зарозумілий Грек Нестор, який за Християнство уважав тільки Християнство Візантійського Обряду, один з перших авторів Повісти Временних Літ, який неодну з історичних подій української Русі заподав незгідно з правдою, каже, що «Великий Князь Русинів» на ділі Імператор,¹⁾ Володимир Великий, впровадив віру Христову в Русі-Україні в році 988. — В сусідній Польщі, їх князь МІЗЕКА (фантастичну назву «Мешко» вигдавав був Длугош аж у XV в.) мав це зробити в польському Князівстві р. 965, себто 23 роки скорше ніж Володимир Великий в Русі-Україні.

Річ застанавляюча, чому українська Русь мала б прийняти Віру Христову аж 23 роки по Поляках, коли пр. в договорі Ігоря з Греками з 944 р. згадується виразно, що частина лицарів делегації Ігоря складала християнську присягу. Яка цього причина?

Далі про св. Олену (Ольгу) згадує ворожий Болгарам і Русинам Нестор, що мала це бути проста московська дівка. перевізниця, з московського Пскова. До неї мав залицятися, а опісля вженитися ніхто інший, тільки могучий Монарх культурної Русі²⁾ Ігор. Сина його, геніяльного полководця Святослава каже він, вбили Печеніги, а з його черепа мали зробити чашу до вина.

Тут видно намагання бодай морально понизити і Болгарів і українських Русичів. Чому?

Після мене, Нестор, як і його земляки не могли призабути поразки Греків з 26.7.811. в якій Король Болгарії Крум заманивши в гірський просьмик, знищив грецьку Армію дощенту, а з черепа грецького імператора Никифора наказав зробити собі чашу на вино, якою користувався підчас бенкетів. Болгарських а при цьому і українських «варварів» належало бодай морально покарати. Тому Нестор знаючи докладно, що королева Олена

була в дійсності Болгаркою, і що походила з ПЛЕСКОВА, столиці тодішньої Болгарії, а до того ще була внучкою болгарського ЦАРЯ Бориса I і сестрінкою царя Симеона, а до Русі приїхала без сумніву як Християнка, вигдавав з ненависти до Болгарії як і Русі байку про московську дівку-перевізницю, та що Печеніги вбивши біля Кічкасу над Дніпром її СІНА Святослава, зробили з його черепа чашу, докладно очевидно так, як це перед тим зробив Король Болгарії Крум з черепом грецького імператора Никифора!

В дійсності кістки Святослава разом з черепом поховали лицарі королівської дружини Святослава в могилі, яку відкрив кілька літ перед війною проф. Міллер біля Кічкашської переправи на Дніпрі.

Далі згадує Нестор, що Олена прийняла християнство, робила якісь невдалі спроби впровадження Християнства в Україні і на цьому кінець, не згадуючи кілька менш важних епізодів.

Ціла справа прийняття християнства в нашій Русі виглядає отже тепер дуже таємничо.

Вертаючи недавно одну 208 літню польську книгу, яку від літ маю у своїй бібліотеці, знайшов я місце, яке кидає ярке світло на проблему початків Християнства в Русі-Україні.

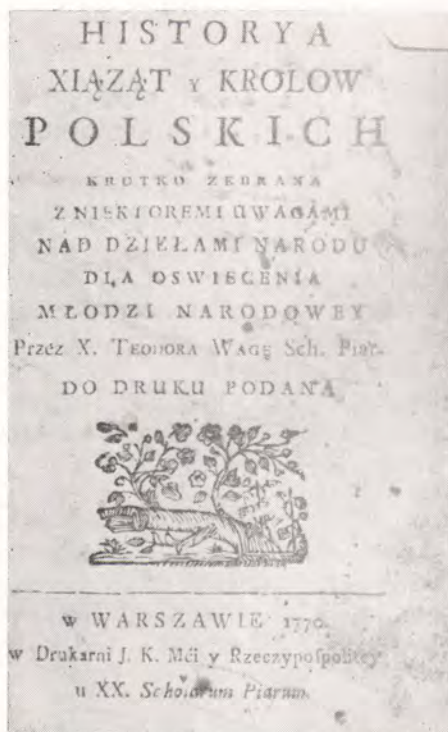
Згадана книга була надрукована в Варшаві 1770 року. Карта титульна якої репродукцію залучую до цього реферату, звучить наступно:

(За браком відповідних польських черенків в Друкарні редакція «У. К. подає дотичний текст в найбільше зближений українській транскрипції:)

«ГІСТОРІЯ КСІОНЖОНТ І КРУЛЬУВ ПОЛЬСКИХ крутко зебрана з нектуреми увагами над дієлами народу для осьвієчення млодзі народовей Пшез Х. Теодора Ваге Сч.Піар. до друку подана в Варшаві 1770 в Друкарні Іх. К. Мосці і Жечипосполітей у XX. Scholarm Piarum».

Як бачимо з цитованого наголовка, автором цієї тепер 208 літньої книги

був духовний чину Піярів, ТЕОДОР ВАГА.

Хтож це був і на скільки його свідчення заслуговують на довір'я, як до історичного джерела?

Гіполіт Ступніцькі, автор книги п. н. «ГЕРБАЖ ПОЛЬСЬКІ», виданої у Львові в Друкарні Корнелія Піллера 1855 р., пише про Вагу так: «Теодор Вага священик Згромадження Піярів, при цьому ІСТОРИК і ЮРИСТ, оден з тих вчених мужів, які через свої твори на едукацію мали вплив. Крім польської історії опрацював поправне видання краєвих законів, статутів і Коронних Конституцій. Вмер 1801 року».

Чин Піярів, до якого належав Вага, мав св.ї початки в Римі, був чином, який займався ПЛЕКАННЯМ НАУКИ та провадженням вищих шкіл. Їх запроваджено до Варшави 1642 р. де заклали і провадили Гімназію. Чин той видав зі себе доволі багатоглаві славних науковців і між ними Вагу. Вага був отже визначним НАУКОВЦЕМ, який в монастирській бібліотеці мав до своєї диспозиції пропавші вже тепер істо-

ричні джерела (Літописи), які використав у згаданій вище Історії Польщі.

Його Історію Польщі знаменує об'єктивізм, безсторонність, правдомовність. Приміром пише він одверто, що одною з причин популярності повстання Хмельницького в Україні були жорстокі переслідування українського населення в Україні. Далі згадує він невідомий досі факт, що польський король Ягайло вмер в ГОРОДКУ НА ПІДЛЯШШЮ, тим самим не в Городку біля Львова. Городок біля Львова згадує ще Нестор. Тоді був це осередок торгівлі сіллю, тому і названо його «Городок Солоний».

Усвідомивши собі, як високої класи істориком-науковцем був Вага, як важні історичні джерела мав він до своєї диспозиції, загляньмо тепер до згаданої вище його історії Польщі, що він пише про початки Християнства в Русинів-Українців... На сторінці 11 пише він дослівно так:

«За Земомисла наслідника Лешка, Релігія Християнська обрядів грецьких на Русі через ОЛЬГУ або Олену, Княжну Руську, в році 956 є запроваджена...»

«Рішенням Його увійти в стан супружий з Домбрувкою дочкою Болеслава Чеського, потягнуло Мечислава і Польщу в році 965 до віри Християнської...»

Отже пише він дослівно, що у 956 році Королева Олена (Ольга) запровадила на нашу Русь Християнство у грецькому Обряді.

Нема сумнівів, що цей цитат взяв Вага з якоїсь літописи у Бібліотеці Чину Піярів, з літопису, який правдоподібно пропав серед воєнних замішань або опинився в якійсь московській бібліотеці.

Цитоване місце, вияснює нам також, чому візантійська Церква довгі часи не хотіла визнати Володимира Великого святим. Це прямо тому, що не він, але Олена запровадила Християнство в Русинів. Якаж отже була роля Володимира Великого? В світлі найновіших здобутків історичної науки відомо нам, що Королева Олена

скорше захоплена була тоді Кирило-Методіївським Обрядом, який в Україні попирано, ніж грецьким Обрядом, який міг давати Грекам спроможність мішатися в справи Руси.

Цитоване в книзі Ваги місце, що королева Олена впровадила в нас Християнство грецького Обряду, треба уважати отже за пізнішу вставку поправку переписувача пропавшого Літопису, який про Кирило-Методіївський Обряд вже нічого не знав.

Роля Володимира Великого отже ограничилася до зміни Кирило-Методіївського Обряду на Грецький, а ХРИСТИАНСТВО ВПРОВАДИЛА В РУСИНІВ КОРОЛЕВА ОЛЕНА.

Чому зробив це Володимир Великий? Володимирові Великому залежало на цьому, щоб офіційно стати імператором Русинів, бож як відомо, тодішня Русь була одною з наймогутніших держав в Європі. В тій цілі змінив популярний вже в нас, АЛЕ ДУЖЕ ГРЕЦЬКІЙ НЕМИЛИЙ обряд Кирило-Методіївський, на грецький. Через що зміну усунув він перешкоду, яка стояла на заваді до потрібного йому оженку з донькою грецького Імператора. Осягнувши це, став він вже офіційно Імператором Української Руси.

Виглядає отже, що Королева Олена ВПРОВАДИЛА В НАС ВІРУ ХРИСТОВУ, а Володимир Великий змінив тільки Обряд ІСНУЮЧОЇ ВЖЕ ВІРИ. Зміну Обряду міг він довершити через додаткове хрещення населення.

В наслідок того відкриття виринає проблема зі святкуванням 1000-Ліття Хрещення України, бо ніде правди діти, не з нашої вини, але завдяки несторівським фальшам в Повісті Временних Літ, переочили ми дату цього важливого Ювілею.

Цей Ювілей треба було відсвяткувати чи не 1956 року, отже 22 роки тому назад.

Що ж, не з нашої, повторюю, вини це сталося, і крити це чи стидатися цього нема найменшої навіть причини.

Як отже вийти з тої ситуації? Крити помилку нема сенсу, бо на це не може дозволити нам наша національ-

на честь. Скорше прийняття Християнства, чим наші сусіди, це наша заслуга і цього нам повторюю крити НЕ МОЖНА.

На Святкування 1000 Ліття тепер, вже за пізно, отже виглядає, що найкращим виходом з цієї трудної ситуації, буде, коли зорганізуємо Святкування 1000-Ліття ВПРОВАДЖЕННЯ ГРЕЦЬКОГО ОБРЯДУ через Володимира Великого, в Україні, (Який дотепер в нас обов'язує), З 1032 ЛІТТЯМ ВПРОВАДЖЕННЯ ХРИСТИАНСТВА (КИРИЛО-МЕТОДІЇВСЬКОГО ОБРЯДУ) ЧЕРЕЗ КОРОЛЕВУ ОЛЕНУ!

1) Що Володимир Великий був ІМПЕРАТОРОМ свідчить пр. Ерик Ляссота фон Стебляу який у своїому Діарію з 1594 каже, що св. Софію у Києві уфундував ЦАР Володимир Великий, що тепер потверджує Анджей Паппе у своїй праці «Панство і Косьціол на Русі в XI веку», де рівнож доказує переконливо, що св. Софію уфундував Володимир Великий около 966 р. а не Ярослав Мудрий, як це дотепер було загально прийняте.

У противенстві до Західно Європейських літописців, які прекрасно визнавалися в державницькій гієрархії і володарів України все називали словом «РЕХ». Нестор згрідливо поголовно називає їх «Князями», себто в його розумінню ПІВСУВЕРЕННИМИ володарями, підвладними очевидно грецьким імператорам мимо того, що були це ПОВНОПРАВНІ, від нікого незалежні СУВЕРЕНИ, КОРОЛІ ЧИ НАВІТЬ ІМПЕРАТОРИ.

2) Один веселий історик висказався, що коли в тих відлеглих часах українська Русь була висококультурною державою, яка мала живі зв'язки з Грецією, Італією і іншими культурними державами тогочасного світу, предки теперішніх Москалів ще по деревах лазили у своїх безмежних болотнистих пушах. Але це хіба невинний жарт...

Д Ж Е Р Е Л А :

Повість Временних Літ, Ст. Петербург 1910.
С. Чилингиров, Каквото е дал Булгарин на другите народи, Софія 1941.

G. Vernadsky and Karpovich. A History of Russia, Vol. I. Ancient Russia, New Haven 1952, Vol. II. Kievan Russia, New Haven 1951.

X. Teodor Waga Sch. Piar. ГІСТОРИЯ КСІО-НЖОНТ І КРУЛЬОВ Польскіх, Варшава 1770.
Гіполіт Ступніцкі. Гербарж Польскі Том 1, 11. Львів 1885

Ерика Ляссоти фон Стебляу, Описи України ДІАРІЮШ (щоденник) з 1594. Паньствова Інститут Видавничі, Варшава 1972.

Зигмунт Гльогер, Енциклопедія Старопольска, Вьєдза Повшхєна, Варшава 1972.

Антін Кущинський

ТАРАС ШЕВЧЕНКО
ТВОРЕЦЬ ЕПОХИ

В науці про історію народів існують два погляди. Один погляд каже, що історію нації творять народні маси, а окремі особи не мають провідного значення а є лише виконавцями волі народу.

Ця теорія вийшла з надр таких народів, які в своєму давньому минулому були номадами — скотарями. За сивої давнини вони, випасаючи отари овець чи стада худоби або табуни коней, переганяли їх з місця на місце й самі переходили за ними. Так вони віками не мали сталого місця осідку. Тому у них не виробилось глибокого почуття власності на землю. У тих народів розвинулась психологія стада, що переходило з місця на місце, де ще росла паша. Це була психологія мас непризвичаєних до праці,

але звичних користуватись вже з готових благ. В дальшому розвитку існування таких народів — це стали наїзники, окупанти загарбники своїх осілих сусідів та їх дібр, що ті сусіди здобували своєю працею ... На тому тлі у таких народів номадського походження і релігійні вірування в Єдиного Бога, коли й приймалися, то були поверхові, не глибокі...

Але найновіший, сучасний приклад комуністичної Московщини, то є нації номадського походження, є найяскравішим запереченням згаданої теорії. Бо ж хіба в «совєтському раю» влада справді належить народу — масам робітників і селян? Зовсім ні. В Московщині, коли не самодержець цар, то Ленін, Сталін, Хрущов, Брежньов зі своїми слухняними помішниками-ен-

каведистами творять історію теперішньої їхньої держави, «где так вольно дишет человек»!!! а мільйони людей гинуть...

Друга ж теорія протилежно першій каже, що історію нації творять, цінують її епохи та направляють і вказують на шляхи дальшого прогресу визначні особи. Це генії, політично-державні мужі, полководці, поети письменники, культурні й духовні провідники, віддані в своїй щирій любові своєму народові.

Ця теорія вийшла від учених, що походять з хліборобських народів, що люблять порядок, закономірність, до якої привчилися століттями з природи, якою управляє Всемогучий Творець і до якої вони призвичаювались тисячеліттями, живучи з праці в тій природі. Вони по характеру свого заняття на своїй землі, хоч і стали волелюбивими власниками, але звикли мати господаря проводиря в праці, цінують його та люблять свою землю. Ці народи визначаються глибшою релігійністю, вбачаючи Божу силу в явищах природи та в її дарах.

Ця теорія є правдива, бо вона відповідає Божим заповідям. Бо як існує єдиний правдивий Бог Господь, а не багато ідолів, як є один батько в кожній християнській родині і господар в маєтку, так і лад та поступ і краще забезпечення майбутнього буває в тій нації, яка має одного свого господаря.

Боже Провидіння, що опікується перемогою добра над злом на цьому світі, посилає час від часу серед боголюбивого народу велику людину. Це людина, що своїми обдаруваннями виростає понад інших. Вона вказує шлях своєму народові на довгі століття, по якому він має йти. З'являються такі великі люди-генії, обдаровані надприродними здібностями й силами духовними, звичайно в часи довгих страждань, занепаду, неволі й державної руїни, в часи темні, тяжкі, в часи зневіри, здавалось вже в безнадії...

Український нарід мав багато таких

великих людей. Це був Володимир Великий, що вивів українську державу в круг християнської світової культури. Це ж був найбільший князь із князів українських, від величчя якого стала великою і славною на весь світ і вся соборна тоді Україна. Був у нас і Гетьман Богдан Хмельницький, визволитель від польської неволі і відновитель Української держави в формі гетьмансько-козацького устрою, що наслідувало князівський період. Мали ми й Гетьмана Івана Мазепу — державника й дипломата світової слави й борця проти московської неволі, самостійницькі дороговкази якого живуть і керують нами ще й нині.

В пізніші, трудні часи, після татарського лихоліття й за повільного загартування нас Москвою, виростає постать богатиря слова, Тараса Шевчека. Не був він ані вождем, ані державним мужем чи політиком, не розпоряджав жадною армією, не мав жодної влади в своїх руках, а проте зумів полонити душі, серця й розум свого народу і скерувати його нову епоху-життя нації. Величчя і сила його слова, яке він поставив на сторожі своїх ідеалів — волі для свого народу, розійшлося по цілому світі в перекладах понад 40 чужих мов, у понад 400 виданнях, у коло 9 мільйонів примірників його творів.

Цей геній з'явився тоді, коли на Україні панувала «кругом неволя і кайдани», коли «заснула Україна, буряном укрилась, цвітлю цвіла», коли ном укрилась, цвітлю цвіла», коли «правда п'яна стала», як казав про ту епоху наш кобзар. Обставини на Україні були жахливі. Вона вичерпалась довгою боротьбою за волю. Згадка про давні часи жила хіба у пам'яті старих селян. Ворог старався усякими засобами затерти останні сліди козацько-гетьманської державности. Перекручував у своїй науці минулі події, називав злодіями і розбійниками наших борців за незалежність. Гетьмана Івана Мазепу московська церква прокляла і його назвала зрадником, портрети його знищено.

Було заборонено вживати і навіть викреслено зі словників слово «гетьман» яке лякало москалів. А наші люди помалу до того звикали й самі повторяли те, що хотів москаль. «Всі оглухли, похилились в кайданах». Завмерла національна совість. «Краще ходять у ярмі, ще краще ніж діди ходили». Такими словами характеризував Тарас той стан в Україні.

Та з'явився Шевченко і все те збудив і покликав до нового життя, що забурило все з зростаючою силою. Тепер вже одне його ім'я говорить про Україну, а його слова й його життя учать наш народ ось вже більше століття. Його значення, його наука триватимуть ще віки. Жадні московські укази, що «України нет, не било і бить не может», жадні заборони, репресії, штучні голоди й заслання на Сибір не спиняють розвою нашого національного життя й стремління до власної держави після того, як сказав своє слово, як проголосив свій заповіт Тарас Шевченко. «Схаменіться, будьте люди» «Борітеся — поборете»! «Вставайте, кайдани порвіте!»

Вогненні слова Шевченка западали глибоко в серце народне і там зростають у визвольних чинах, що діялись і діються на наших землях і далеко на чужині. У замерзле тіло народу він вдихнув живого духа, відгріб і показав наші скарби заховані у «Великому льоху» в «Суботові та в могилах козацьких»

Коли український нарід сьогодні існує, розвивається і бореться, коли він став національно свідомим і має перед собою світлу ціль, до якої прямує, то це завдячує передусім Шевченкові. Він розбудив свій нарід, прискорив його відродження, дав йому свідомість, віру і силу. Український визвольний рух, від перших початків своїх — просвітянства, аж по сьогоднішній модерний націоналізм, живе Шевченковими ідеями. Вплив Шевченкових ідей позначається на кожній ділянці нашого життя. Не вільні від того впливу і наші військові формації останнього часу: Українські Січові

Стрільці, Українське Вільне Козацтво, Українська Галицька Армія, Армія часів Української Центральної Ради, Гетьманської Держави, Директорії, Українська Військова Організація, Карпатська Січ, Дивізія «Галичина», Перша дивізія Української Національної Армії, Українська Повстанська Армія. Все це духовий плід «Кобзаря» Шевченка: «Вставайте, кайдани порвіте! І вражою злою кров'ю Волю окропіте!»

Шевченко не лише будив і кликав до життя, але й пророкував про славне майбутнє України — «Встане Україна і світ правди засвітить!»

Не даром цар московський Микола I-й призначаючи йому сувору кару за його поезії та за образу цариці, яку Шевченко назвав «зморщеним опеньком», хоч та вважала себе за першу красуню, написав слідуюче, що подаємо в українському дослівному перекладі: «Він проголошував славу гетьманського правління та ранішньої вольности козацької. З улюбленими віршам в Україні може з'явитися думка про уявне блаженство часів гетьманщини, про щастя повернення тих часів і можливість України існувати як незалежної держави».

Тому, зсилаючи Шевченка в Закарпатські степи, було йому заборонено навіть писати, читати і малювати.

Московський цар Микола I, коли писав вищенаведений наказ, ані трішечки не помилився і правдиво вгадував думки Тараса Шевченка. Тарас Шевченко таки мав свою візію-ідею і віру у відродження Української Козацької Держави. Він твердо вірив, що традиції визвольної боротьби не завмерли на завжди в Україні, а колись знову оживуть. Бачимо це в словах української ворони, яку Шевченко виводить у «Великому Льосі». Там вона чваниться своїми «подвигами» перед поганями, такими ж як і вона воронами польською і московською, але признається що нічого не зміг зробити, щоб знищити зовсім наших козаків:

«А з вольними козаками що я
виробляла ?
Кому я їх не наймала, не
запродавала ? !
Та й живуші ж проклятуші !
Думала: з Богданом
От-от я їх поховала. Ні, встали
погані
Із шведською приблудою...»

Тут маємо ясний натяк на шведського короля Карла XII, що з його допомогою гетьман І. Мазепа намагався звільнити Україну від московського ярма.

Козак у розумінні нашого пророка Тараса Шевченка — це ніби символ невмирущої ідеї повного визволення України. Ця ідея ніби захована в могилах, і тому Шевченко з таким пієтизмом ставиться до них. Вся Україна представляється йому, в наслідок роботи москвинів та наших перевертнів, як одна велика могила: «На четверо розкопана, розрита могила...» І все ж залишилося в ній щось, що ще може воскреснути — це власне ота козацька воля, ота велика любов до рідного, ота свята традиція, що ще там зберігається і що її марно намагаються знайти чужі розкопувачі: «Не своє шукають!» Зате, як би взялися за розкопування старих традицій наші ж таки люди, то з того буде добрий наслідок: «Не плакали б діти, мати б не ридала!»

В ті важкі, не менш, як і тепер, часи занепаду України Шевченко горів надією на оживлення наших козацьких традицій, традицій активної боротьби за волю і правду. Він горить бажанням спричинитися до цього воскресення давніх славних традицій, що мають принести моральне й національне відродження, тому щедро сіє своє вогненне слово сподіваючись:

**«Може зійдуть і виростуть
Ножі обоюдні,
Розпанахають погане,
Гниле серце трудне,
І вицідять сукровату
І наллють живої
КОЗАЦЬКОЇ тії крові,
Чистої, святої...»**

А в своїх «Гайдамаках» він пророчить що :

**«Козак оживе, оживуть Гетьмани в
золотім жупані, прокинеться доля;
козак заспіва... А в степу України,
О, Боже мій милий, блисне булава!»**

* * *

Але Шевченко крім сили геніяльного поета залишив по собі ще багато іншого знаменного. Він дав нам приклад того, чого може досягнути людина, коли вона ідейно й працює, невідступно стремить до своєї вищої мети, а від ударів неволі не здається, не гнеться.

Самоосвітою він, вже 25-ти літнім чоловіком, самотужки досягнув такого розвитку й знання, що міг з успіхом студіювати в академії мистецтв.

Шевченко любив книжку як найліпшого свого приятеля. «Людина, що не читає, то не людина» — висловлювався він.

Це був «зразок людини надзвичайної, яка власними силами дійшла до вершків освіти й інтелігентности» — так характеризував його письменник Куліш, його дійсний приятель.

Став Шевченко також талановитим мистцем малярем. За свої рисунки дістав від академії мистецтва медалю а пізніше був іменований професором малярства. А коли йому було заборонено писати й малювати, то він свої мистецькі задуми фіксував в глині і виказався талановитим скульптором. А пізніше, вже по повероті з заслання, працюючи над гравюрними рисунками, винайшов спосіб рисування на міді травленням рисунку з допомогою т. зв. «вітрології», то є хемічної дії сірчаного квасу. Цей спосіб техніка назвала «шевченківським». Але цю назву з «ласки старшого брата» — нашого окупанта забуто, але завдяки тому Шевченківському винаходу розвинулось мистецтво вироблення кліш, що дає можливість перебівати образи на папері і тим користається в друкарстві цілий світ.

Оцінивши на самому собі яке то велике значення має здобуття освіти, Шевченко був також пропагатором і

одним з перших провідників і організаторів народної освіти в рідній мові. Він казав, що чужа школа не дасть національної свідомості, ані не виховає, а тільки зломить і винародовить. З чужої школи по його словах вийдуть тільки «мерзенні каламарі», «блюдолизи», «перевертні», «п'явки народні». Це ж він видав і свій буквар і 10.000 примірників порозсилав приятелям для поширення в Україні, а весь дохід з «Букваря» й «Кобзаря» жертвував на удержання українських недільних шкіл.

Коли ми тут на чужині в цьому короткому рефераті ще і ще раз пригадали епохальне значення нашого генія, відслонено йому пам'ятник не лише в Вашингтоні — в державному

центрі найбільшої країни, яка хоче бути опорою свободи і прав людини та народам, а пам'ятники Шевченкові ставлять всюди де живуть наші люди. Шевченко, пробудитель України, дістає тепер світове узнання його ідей, що стверджено тими пам'ятниками...

При в'їзді до Америки височіє символічна статуя свободи. А тепер Американська потуга в пам'ятнику Тарасові Шевченкові дістала символ і конкретний дороговказ — як і до чого треба стремити і що діяти, щоб голошені право людини та воля й свобода народам дійсно запанували в світі. Це буде тоді, коли «Встане Україна і світ правди засвітить!»

Василь Барка

КОЗАЦЬКА ЦЕРКВА

(Короткі уривки зі статті в «Народній Волі», квітень 1978 року.)

Змальовувати любив старовинні наші храми — Тарас Шевченко і в поезіях відзеркалював їхню долю.

Самому образу церкви з часів Козаччини, надано значення символу: як духовний скарбниці, при споминах про славу запорозького лицарства.

*... Козацька церква невеличка
стоїть з похиленим хрестом.*

*Давно стоїть, виглядає запорожця з
луку...
з Дніпром своїм розмовляє, розвіває
тугу.*

Всім серцем прагнув Т. Шевченко з заслання — до гір над Дніпром, хоч і окрадених, коли вже і козацька церква виглядала, мов, примерши, душа людська, «зеленими очима»: з домовини на білий світ.

З незмірною скорботою звертається Кобзар до козацької церкви, як живої істоти:

Може часи оновлення?

*Не жди тії слави!
Твої люди окрадені,
а панам лукавим...
нащо здалась козацька
велика слава?!*

Так було за часів Кобзаря; чи не однаково — з новішими «панамі лукавими», що, розбивають і палять козацьку церкву, де доскочать, а хитрим злом перешкоджають прийти до обнови.

З доби Козаччини бароковий стиль: для віднови стародавніх і для побудови нових храмів, — з незнаною доти виразністю виявляє надземну символіку їх вигляду.

Вони — світильники Святого Духа; їх вежі, завершені банями (часом в золотих зірках, чи цілком в золоті), символізують пломені духовного горіння. Відчуття небесности цього образу, ніби взятого з Божої «геомет-

рії», коли вжити вислів старочасного мислителя, — найчудесніше виразилося в віршах «Кобзаря».

Храмовий обрис винахідливо випрацювали наші майстри від другої половини XVII до кінця XVIII століття, виводячи нові зразки, в своїх мистецьких здогадах: при використаних формах західного барокко і повно прикладених здобутках народного будівництва.

Постав вершинний вицвіт творчого генія в національній архітектурі: український стиль, що дістав також назву українського барокко. Його забороняли; потім руйнували безжалісно, — тільки рештки лишилися на батьківщині.

Барокко, стиль універсальний, подібно до готики, — виявляє в храмобудівництві, через найкращі здобутки мистецтва, основний характер будови: її священність і всеосяжність значення.

Барокко створює враження надземної врочистості: через нову концепцію прекрасного що, зрештою, перемогла, хоч, один час, сам вислів «барокко» мав колись негативний тон.

В козацьких церквах барокко набуває особливої теплоти враження і святкової просвітленості: як від Велікодного світанку.

Боротьба і найвища перемога в її невисловимій радості, ніби в соняшній «містиці», виражена через весь стрій і внутрішній вигляд барокових церков козацького часу.

Дух переможності — в новому стилі, підсилювався на Україні бурхливими настроями тодішньої доби. Пережили в 1648-54 роках війну проти загарибництва, ніби поріддя з пекла, і в цій національно-визвольній драмі, витерпівши незмірне нещастя, з великою кров'ю, в посипільній руїні, — таки зрештою здобули, під корогами чистих, святих правд, перемогу і відновили власну державність.

Була вона притінена від наступних невдач, але її тріумфальний настрій вже обкинувся ясними хвилями скрізь і змінив радісну прикметність всього стилю козацьких церков.

То — незрівняні пам'ятки життєтворчої сили, пробудженої в добу вільного державного ладу. Снага її виявилася передусім у створенні унікального взірця світової архітектури: великовимірною, тричасною ансамблем Києво-Печерської лаври, в гармонійній панорамі її: храмового міста.

Як і попереду, провідники козацтва, зокрема гетьмани: І. Сулима, Б. Хмельницький, І. Самойлович, І. Мазепа, Д. Апостол, полкownicy: М. Миклашевський, Я. Лизогуб, К. Мокієвський — відбудовують старі церкви і ставлять нові; скрізь виникають «храми країн козацьких», як висловився один чужоземний мандрівник.

Як синтетичний стиль, барокко приносить свій світогляд після короткої, ніби перехідної чи підготовчої доби...

Наведемо знаменні думки О. Карелія (Нобелівський лавреат, новатор в ділянках медичних дослідів); він визначив напрямок світоглядного розвитку для сучасності.

«Незважаючи на свою красу і велич, світ недухотвореної матерії надто тісний для нас. Ми знаємо, що виходим за межі фізичної тривимірності».

«Людина повинна бути звільнена від космосу, створеного генієм фізиків та астрономів; від космосу, в якій його замкнув світогляд».

Людина «виходить за межі простору і часу — в інший світ».

Відкриваються: цикл Краси, що її споглядають вчені, мистці, поети; цикл Любові, що дає надхнення для жертвності, героїзму і самозречення. Цикл Благодаті — найвищої нагороди для тих, хто пристрасно шукає Первопочатку всього існуючого. Така наша вселенна.»

Вона, в цьому змісті, для всіх, як попереду в готичі, — відкривалася через нову систему мистецького бачення: в бароковому стилі. Духовний розвиток, розпочатий тоді, продовжується в наші часи. Як найістотніший в цілій сфері людської культури.

Чи не його, в «великій славі» лицар-

ській, по слову Кобзаря, сподівалася: для часу своєї обнови, козацька церква?

Бачимо на еміграції немало прикладів віднови нашого архітектурного стилю; зокрема — її здійснює будівельний комітет православної церкви!

свв. апп. Петра і Павла, коло оселі УР БСоюзу, «Верховина», в Українському Селі в Глен Спей, Н. Й.

Творчою працею архітекта І. Жуковського завершено чудесний образ п'ятибанної церкви в суто українському стилі храмового будівництва, що дістав назву козацького барокко

× × ×

Василь Ірклієвський

ОБСТАВИНИ ВИНИКНЕННЯ КОЗАЦТВА

ВІД РЕДАКЦІЇ "У. К".

Після уміщення на сторінках нашого журналу в 4-ох числах за 1978 рік документальної праці князя Яна Токаржевського-Карашевича під заголовком "Військо Запорозьке Низове", Редакція одержала кілька дуже прихильних відгуків від наших Читачів і також ще кілька незначних додатків про початки і розвиток Українського Козацтва, в цьому також і більший нарис про Козацтво Побр. Василя Ірклієвського для уміщення в журналі. Робимо це з присмністю і подаємо цей нарис під розвагу нашим Шановним Читачам.

На початку 14-го століття Литовська держава була вже міцною й виступає походами на північ-схід-Білорусь-Україну. Король цієї держави Гедимін (1316-41) опанував Мінськщину, Турово-Пінськщину, Берестейщину, Волинь, заводить тісну співпрацю на державному полі межі Білорусією, Україною, Польщею, Литвою через подружність своїх синів та дочок з синами та дочками князів цих країн. 1363 року король Литовської держави Ольгерд (1345-1377) розбиває татарів, які засіли були аж, майже по кордони Польщі по всій Україні з часів батийщини. Таким чином, татари стають васалами (спільниками) литовських королів й під кінець 14 століття починають виконувати службу як легка КОЗАЧА кіннота прикордонної сторожі Литовської держави. Бо в 15 ст. є багато згадок про татарську легку КОЗАЦЬКУ кінноту.

Ці кіннотні сторожеві відділи татарів того часу мали велике сполучення з українським населенням, яке, безперечно, поділяло долю разом з тими татарськими охоронними відділами. Тут і починається «спеціалізуватися» Українська Козаччина, яка згодом як побачимо, від татарів перейшла до українців.

Отже з того всього можна вивести, ще переймаючи від татар войовничий спосіб їхнього воювання, наші козаки перейняли від них і саме ім'я. Скоро про татарських козаків зникає всяка чутка, тоді як, українські козаки здобувають собі все більше розголосу...¹⁾

Ці татарські козацькі відділи являли собою подібну скандинавських варягів, що стояли часто на службі грецької держави; німецьких рittersів, що служили кожному, хто платив та де була здобич; морських піратів як самостійні здобичні ватаги, що все передалося або перейнялося від татарів до українських козаків.

Отже по своєму виникненню КОЗАКИ були легка татарська кіннота з домішкою чималої кількості тодішніх русичів удільного литовського князівства на Україні, виконуючи службу ще й для венуезьких колоній в Криму і вистових та охоронників генуезьких колоній та покордонників.²⁾

Особливо стало гучне козацтво Литовської держави, коли татари 1427 року відірвалися від головного війська золотої Орди й заснували своє Кримське ханство династії Гіреїв. Коли ж саме переходить ця «установа» від татарів до українців, не можна сказати. Але можна твердити, що такий перехід стався на порозі 15-16 ст., найпізніше — в середині 16 ст. Одначе звикнувшись з татарськими обрядами, в українських козаків весь звичай, як-то військовий вишкіл-вправи, воєнна застосованість (тактика), одяг і т. п., залишився татарський. Наприклад, отаман (отамана), байрак, бакшиш, башлик, башмак, бунчук (звідціль бунчужний), ватага, гайдук, гарба, кайдани, караул, кишмиш, кінжал, кіш (звідціль кошповий), кобиняк, курган, курінь (звідціль курінний), мажара, нагайка, осавул, сагайдак (звідціль сагайдачний), табор, табун, торба, чубук, чулан, чумак, чумарка, шабля, шайка, шайтан, шапка, шашлик, яничар, яр, ясир, та набереться, коли добре прослідити — перевірити, ще велика кількість слів котрі є прямо татарські, турецькі чи турські народні слова.

Як вище було згадано, бродячого «козацтва» вповдовж низового Дніпра на переході 14-15 ст. було досить, бо ця місцевість надавалася до збродництва різної різноманітності всіх народів. Ці збродні ватаги не мали ані волі, ані сили на організацію відповідного війська в боротьбі проти ворога. Це був звичайний зброд, який жив підпільно від своєї держави та якого ціллю було утримати себе при життю «вільним», тобто люди, які нізащо не хотли коритися будькому. Але вони ці ж «некорившіся» і стають основним стовпом української козаччини, лише їм бракло відповідного організатора-проводиря, який їм показав би шлях-напрямок для їхнього вславославлення, а значить — і для захисту, полегшення українського народу. Цим «низовцям» не бракло ані відчаю — хоробрости, ані воєнної вмілости, лише їм бракло проводу для вказання

пописатися шаблями та мечами над справжнім ворогом — татарами свого часу.

Коли татари скріпилися й стали виконувати менше служби для інших, творячи свою власну Кримську державу, то вони пішли зараз же здобичними походами, і як перша здобич була Україна. Особливо для татарів стала Україна «ласим куском здобичі» в останній чверті 15 ст., тобто після скасування (уневажнення) удільного князівства в Києві Литовської держави 1470 року та коли турки взяли татарів під свою руку як васалів 1475 року і татари ринули, як сарана, на Україну за здобиччю.

В тому часі українська правляча верства поділилася: одні кунулися до москалів, інші надіялися все ще на Литовське королівство, що й стала велика неув'язка між собою. Литовська держава через внутрішні усобиці межі польським католицизмом та власним православ'ям була безпорадна, навіть — немічна відбити татарів, які стали робити жахливі наскоки на Україну, грабуючи та ясируючи все на світі, що попало під руку. Це настала була для України "доба", що ще гірше відбилася як за татарів батиїшини. Все вдале населення Київщини-Полтавщини та вниз по Дніпру попало татарам ласою здобиччю. Татари в спілці з москалями 1484 року вдарили на Україну в жахливій мірі. 1488 року ще раз Київ потерпів страшенне спустошення, місто впало жертвою цілковитого грабунку, всі культурні надбання були знищені, церкви з їх золотими чапками пограбовано, все здатне населення пішло ясиром до Криму, де щедро та дорого розпродавалося турецьким вельможам-пашам. 1490 року татари вдарили на Волинь — Холмщину, й вся Україна аж до кордону з Росією стала пустою. Лишилося лише те, що могло втечи в якісь пущі й переховатися під час цієї лихої години "йди-татарщини". Після цього, майже, чи нещорічно татари роблять наскоки на Україну, спустошили край аж до поліських бо-

лот та ріки Десни. Отже, в Україні під кінець 16 ст. все лишилося на своє власну долю беззахисним, безпорядним, овіяне смутком всенародне горе, страх-жах та біда, були до найвищого, найбільшого. От тут і виникає вже Українська Козаччина на світ білий, все більше й більше набираючи організування — гуртування в самозахисну проти татарів, — перідо переходу козаки України в протинаступ, «навіть нападаючи на татарських чабанів чи на проїзді каравани татар, турків чи кого іншого». ³⁾

На початку 16 ст. стихід польського католицизму бере цілком гору над литовсько-руським православ'ям, що було теж великою болячкою для розбрату в православному світі київських русичів, тягло за собою наслідки збайдужіння-знеохочення до всякого прояву завзятости в життю, а значить і дезорганізованости вищих кіл людности правлячої верстви. Це і був ще раз наглий час, який кликав до себе поривистих, найсміливіших найвідважніших звияжців, які рахували своєю честю виступити в оборону беззахисного люду, не рахуючися з наслідками свого власного життя. Отже треба вбачати на початок 16 ст. Українська Козаччина була цілком організована, хоч і окремими ватагами загонів, не мавши військового стану держави, лише добровільні самозахисні відділи. І так цей розвиток тривав, майже, повне століття, поки Українська Козаччина набрала своєї військової повної вияви.

Безперечно, козацтво, як воно було відоме нам по своїй природі, творилося з українського населення та «низовців» прибуджувалися й інші, втікачі від гніту панщини. Наприклад- італійський літописець Гамберіні 1584 року записав з уст козацького ватажка, який втік з турецького полону, таке: «Одні з козаків служать королю (Польщі) й перебувають на островах під владою гетьмана, стережучи границь від татар. Є їх коло 1500 осіб. Інші — то заволоки, які живуть з грабунку турецьких та татарських земель,

ловлі риби... З таких заволок можна зібрати до 15,000 добірного війська, що більше шукає слави, ніж здобичі й готове на всяку небезпеку. Зброя їхня — шаблі і рушніці, ніколи не хиблять в стрілянню. Годуються чим трапиться, живуть по курінях, критих очеретом. У них є всякого народу поляки і німці, французи, еспанці, італійці, різні утікачі, що чимсь провинились вдома. Тут вони мають добрий захист, ніяка людська рука їх не досягне...»

Без сумніву, це був «козацький ватажок» українець, й він лише перелічив всіх інших, не українців. Треба згодитися, що всі ті перелічені були в козаках, але, гадаємо, поодинокі-припадкові як утікачі або прибудди і т. п. Основна сила козацтва на переході 16-17 століть складалася з місцевого населення України, за ними йшли білоруси, небагато великороси. Навіть були, як далі будемо бачити, литовці, вище перелічені та цілком поодинокі татари, черкеси та інші. Отже, як такі, при збільшенні козацької громади, козаки стали степовиками, займалися всякою здобиччю, складали ватаги і уходили в степ Подніпров'я на полювання звіра та тварин. Найбільше приваблював до себе Низ Дніпра, де Дніпро розливається безчисленними рукавами дрібних річок і озер, так званих плавнях, що сприяло і захисту насамперед і великої здобичі звіроловства-риболовства. Свою здобич козаки увозили в міста, там збували, набуваючи собі потрібне для існування козацької долі. Отже треба вбачати, що це вже була цілком організована воєнна установа з своїм власним господарством, яке добувалося, як умілося на той час.

Постійна небезпека звідусіль змунувала козаків до посилення військових вправ, відповідно пристосованих до степової бійні-січі з татарами. Козацькі вправи були дуже вимогливі, до найвищого трудні і складні. Наприклад-насамперед вишколювався так званий «шаблюківець», який володів обома руками, сидячи на коні, що летить

несамовито навіть, кидаючись і вправо і вліво, не зменшуючи свого кроку. Це був найтрудніший вишкіл, а саме: тягнеться живопліт 3-4 км. завдовжки, з гінною доріжкою приблизно в три метри завширшки. По цій доріжці пускають здебільша дикого коня, голого, без вуздечки, сідла. Поза живоплотом позасідають старшини з батогами, козака-ученика посадять десь на закруті живоплоту в потайках теж. Кінь летить скокача що сили; старшини зіпдитишка потюхкують батогами, що надає коню ще більшого духу. Козак-ученик, коли кінь добігає до нього, повинен вискочити зі своєї засідки, ухватитися за гриву коня й злетіти на нього. Якщо зробить три рази так, то тоді рахується «шаблюківцем». Звичайно, це було до опанування найтяжче, але — найлегше до життя. В шаблюківця була найбільша нагода вискочити «незамоченим ноги» з бійні-різні-січі. На бійню-січу вони їхали, як на весілля. Наприклад, І. Р. про відомого з української історії Запорізького Кошового Івана Сірка оповідає таке, «Сірко був в роді своєму людиною незвичайною й єдиною. Він з невеликим своїм військом воював щасливо і завжди був переможцем... Баталії (битва-різня-січа) у нього вважалися за іграшку й жодної з них він не програв. Татари Кримські й Білгородські, ті страховища й бич всім народам, були у Сірка полохливими оленями та зайцями. Він декілька разів проходив

наскрізь їхні осегі та укріплення, декілька разів заганяв усіх татарів аж у Кефські гори, де й самі хани не раз крилися по ущелинах та чагарниках. Татари сприймали Сірка за руського «шайтана»⁴⁾

Хто не міг виконати вправ «шаблюківця», того зараховували до звичайних верхівців. Коли ж якийсь козак не надавався ніяк на верхівця, звичайно таких мало було, то тоді зараховували його на «меченосця». Вправи «меченосця» не такі вже тяжкі були, але «меченосець», порівнюючи з верхівцем, не говорючи вже за шаблюківця, мав дуже-дуже мало нагоди пережити будь-яку січу. Слабших, ніяковілих, плохих і т. п. зараховували на господарчі справи: випасати коні, худобу, заготовляти пашу, дрова, ловити та сушити рибу, на кухню і взагалі по господарству.

І так поступово, майже ціле століття гуртувалася (формувався) козацька сила й нарешті закладає за порогами нам всім відому Запорозьку Січ. Від Січі стало називатися славне Військо ЗАПОРІЗЬКЕ, відоме всьому світу білому і насьогодні, хоч воно сьогодні вже не існує. Тепер на Січі розкошують москалі у розкішних са-наторіях.

Використані джерела - див. примітки:

1. «Нарис Історії України» т. I. стор. 154.
2. «Большая Советская Энциклопедия 1970 г.
3. «Нарис Історії України» том I. стор. 153.
4. «Історія Русів» стор. 26.

Михайло Дорошенко

З ЛІТОПИСНОЇ БУВАЛЬЩИНИ РОДУ ДОРОШЕНКІВ

Михайло Дорошенко
автор спогадів

Я, Михайло Іванович Дорошенко. Народився 21, травня 1899 в селі Цибулеві на Херсонщині. По закінченні початкової школи, мав бажання поступити до так званої Міністерської, що була в селі Єлісаветградівці, але з того нічого не вийшло, бо до неї була потрібна посвідка благонадійності від священника. Пан отець Онехтій посвідки батькові не дав, кажучи: Ти, Іване, хочеш дітей вчити, а хтож буде воли пасти та землю орати й сіяти. Батько, як не боронив свою думку перед попом-русофілом, але той вперся і таки закрити мені дорогу до Міністерської школи. Рік я бив байдики та порався у своєму господарстві, а опісля мені вдалося вступити до своєї, двохкласової, що відкривалась за часів міністра Столипіна. Мав досить вільного часу для читання книжок.

Особисто я захопився козацькою минаувиною. Читав твори Т. Шевченка,

що в ті часи виходили уривками. Читав вечорами дівчатам «Катерину», а вони уболівали, що вона лила сльози в тій безпросвітній дорозі з Івасиком на руках, шукаючи свого вухналя... З великим захопленням слухав я перекази батька про трагедію нашого Дорошенківського роду та про руїни й неволю, що принесли на нашу землю сусіди москалі. З книжок, що залишив мені дядько Ярмола та з батьківських оповідань в мене творився образ сучасної дійсності і родився гнів до наїздників.

Я почав цікавитися минулим свого роду і довідався, що від нього на мало дечого залишилось, а особливо: пару давних сідел, дві парі кованих стремен з попругами та крем'яна пістоля, але без курка. Одного разу я виліз на горище дідівської хати. Там під буравом стояла невелика скована на клямці скриня. Я вже не раз приглядався до неї з цікавістю, а цього разу не втерпів і вирішив подивитись, що в ній лежить. Піднявши віко, відкрило порохом часу, я побачив в ній не малий скруток, дбайливо обернутий в стару порепану шкіру. Я його витяг підніс до віконця. Моєму здивованню не було меж, з тієї шкіри випала давня короґва з двома по боках хвостами і якимсь змієм та іншими білими злиняними смугами невідомого малюнку чи вишивок. (Це був образ правдоподібно Юрія Переможця.) Я те все переглянув, знову старанно завернув у шкіру й положив на місце. Зліз з горища, підійшов і запитав батька, що то в нас у тій скрині є? Твохи замислившись, батько відповів: то є короґва-знамено наших славних воїнів-пра-пращурів Дорошенків. Ти не хвилюйся, пожди трохи, синку сказав мені батько. Коли хочеш більше довідатись про своїх предків, то чекай на приїзд зі Святої гори Афону свого

дядька Ярмоли. Замість козачого імені Ярмола він, ставши ченцем, прийняв ім'я Іриней.

Ти не дивуйся, бо у православної чернечої братії споконвіку був такий звичай. Від монаха Іриней довідаєшся багато дечого цінного і про наш хоробрий рід. Він обрав за мету свого життя на тому місті де колись пишався наш двір, чи так званий кіш Дорошенків побудувати величавий монастир Св. Михаїла, це буде безсмертний пам'ятник усім поляглим предкам, що той кіш будували й охоронили від ворожої навали. Твій дядько, сину, людина освічена і письменна, має добре серце і розум, його наші люди шанують. Чернечий сан він прийняв у Миколаївському монастирі, що оселився трохи вище від Чигирина по річці Тясміні. Найбільше цікавила його в монастирі бібліотека в якій було дбайливо збережені старі архіви.

Його, як мистця, призначено ігуменом на ту працю. Він від них багато-багато про дещо довідався, а звідтам й черпав знання та доповнював перекази про наш рід. Чимало також йому оповідали про це його батько Петро та дядько Юхим, що мають уже з дідом Трубином, більше як по сотні літ. Монах Іриней особисто цікавився козацькими рукописами, робив звідтам деякі замітки, тому потрапив у неласку наставника і мусів залишити монастир. З Миколаївського монастира він перейшов до Михайлівського в Київ. Це було одним з найбільших його бажань, а з Києва він пішов на прощу до святої гори Афон. Думаю, що побував і в Єрусалимі. Коли ж прибуде знову на батьківщину, то ти зможеш від нього багато дечого довідатись і навчитись.

Монах Іриней десь на початку червня 1913 року приїхав з Афону. Він привіз з собою чимало шовку й іншого краму, та різних гостинців: дітворі медяників та цукерок, жінкам перцю пахучого, кориці, різків та шафрану, дівчатам різно кольорових стрічок, скалок і червоного, коштовного намиста, а для інших людей іконок, хрестиків

та ліків-бальзаму. Обійшов усю родину і зупинився в нас.

Частину привезеного краму дядько Ярмола з батьком рішили відвести на ярмарок, що збирався з довколишніх міст і містечок перед святом Петра і Павла в місті Єлисаветграді. Склали товар на віз, запрягли коні й вирушили до міста. Там, серед яток і рундуків, де було багато приїзжих та місцевих покупців, розіклали свій товар і швидко його розпродали. Вторговані гроші відкладали до окремого гаманця на будову Михайлівського монастиря.

Початок, хвалились, був дуже добрий. Повернувшись з ярмарку, монах Іриней відвідав ще деякого із своїх однолітків, а повернувшись, скинув свою довгу рясу, вдяг домашній одяг і брався за роботу. Він майстерно тесав дерево, вмів орудував долотом, стругом та різцем. Був чудовим різьбарем, мережив ярма і виробляв надзвичайної тонкості речі: хрестики, ложки, гречинці та інше. При сході і заході сонця ставав на коліна, а з ним і ціла родина. Він голосно молився Богу, а ми також: проказували молитви за ним. Під час такої урочистості ніхто не смів і поворохнутись. Перед трапезою молився і хрестився та благословив їжу, а після споживання, дякував Богві за хліб насущний. Цей звичай вдячності залишився в мене і до нині. В неділю брав свого внука до Миколаївської церкви, а на другу неділю до Свято Покровської церкви. Після Служби Божої не відпускав мене, а водив мене до свого старшого брата, а мого дядька Атанаса, та до свого дядька Юхима якому було біля сто а можливо і більше років. Туди, як і на наше подвір'я приходило багато селян, а найбільше його однолітків, і він їм оповідав про прощу до далеких країв, про Єрусалим і про Святу гору Афон.

Розповідь дядька Ярмоли:

Однієї неділі перед своїм виїздом, сівши під розлогою яблунею в холодочку, дядько гукнув: "Михайле", йди сюди, сину, сідай біля мене, я дещо тобі розкажу. Я слухняно підійшов і

сів. — Розкажу тобі про ту скриню і про ті клейноди, що є в ній. Тільки нікому про це ні слова, поки не прийде відповідний час, бо у світі ніні щось дуже закрутилось, мусить прийти якась зміна. Я з запевненням пообіцяв мовчати й почав слухати його оповідання.

Так як і кожна річка, включаючи і наш Інгулець, що протікає в нашому лузі, має початок з якогось багnistого джерела, так саме і кожний людський рід має свій корінь. Наш рід виник в сиву давнину. Його заснували чесні роботящі провідні люди, що зі зброєю в руках ставали на захист рідної землі. Рід наш купчився на правому березі Дніпра і дійшов до верхів-я цього миловидного Інгульця, що бере свій початок з розлогих степів півдня. Нині там є село Кучирівка.

Востаннє наш рід займав те місце, де нині у великих садках розляглось чепурне село Веселий Кут. Колись там відразу за нинішньою вулицею Барбосівкою, на горбі понад Інгульцем і оселився наш пращур. Тут Інгулець проходить від початку майже до 15 верст з півдня на північ, потім повертається на схід і розливається по великих лугах.

Вся околиця вкрита славетними лісами. По правому боці тих лісів розляглись: два круглики, Довжок і Кущінірів, що проходять колом під глибокою балкою, що зветься «Січовою», і підходить колом до великого, так званого Чорного лісу. По лівій стороні, де знаходиться село Красносіль (Княжа) і Цибулів є три невеликі могили. Народ звав їх рядовими, а місцевість Тяжином. Навкруги шуміла в степу так звана рідкодубиця, яку наші предки-козаки насаджували для самозахисту, а звідтам і вели свої дозори. Нижче понад Інгульцем є інші байраки, сполучені зі старезним Чутянським лісом, так званим Чутою. Цей ліс своїм зеленим верхів'ям спинає буйні вітри, що несуться від Дніпра в широкі простори Херсонщини. Поміж лісами й байраками лежить чималий простір управної землі. Понад Інгуль-

цем розлягалися великі луги, очерет і осока та зеленокосі верби, що своїми темними й довгими гілястими тінями сягали понад річкові плеса, на яких водилося багато риби. Тут можна було сіяти хліб, а на сіножатах косити сіно та випасати коні, рогату худобу та овечки. В тих лісових зворіщах і пущах можна було безпечно схоронитись у випадку небезпеки. На лузі є чималий острівцець. Тут сини гетьмана Михайла, Нікін і Дорош (Дорофей) збудували із своїм батьком двір для сталого побуту. Батько їх був гетьманом ресетрових козаків, які теж купчилися навколо нього.

Михайло був з великим військовим хистом. Не корився своїм зверхникам полякам, доводив хитрістю їм їхню вину та ставив свої вимоги. Був непосидючий. Не хотів марнувати часу і все шукав пригод. В Криму один хан скидав другого. Михайло зібрав чотири тисячі охочих і пішов на допомогу ханові, але похід був невдачний і гетьман Михайло був забитий. Сини, Нікін і Дорош, після смерті батька, почали заводити свої порядки: двір обгородили високим дубовим частоколом, по кутках побудували вежі з бійницями, а на виїзді міцні дубові ворота, які зовні пильно охоронялись.

Де вода не досягала, там був прокопаний рів і наповнений водою, а над ровом був з двору до суходолу дерев'яний міст на ланцюгах. При появі ворога козацька сторожа піднімала міст і наїздникові не легко було дістатись на подвір'я. Згодом двір значно поширився. Крім головного будинку було збудовано ще декілька хат, потім будувалися хліви, комори та різні повітки. На площі біля хати Дорошів була криниця, а над нею поскрипував і журавель з цебром, коли тягали воду для себе чи худоби і домашньої птиці. Поступово прибувало у дворі і мешканців. Коли місця у дворі стало бракувати то ново прибулі будували хати попід Чорним лісом. Так і виросло майже ціле село. Побудовано навіть паланки для обездолених селян, що втікали з під ляхської кормиги на

вільну землю Дорошів чи Січі, бо тут мати належний притулок і захист. В разі якогось ворожого нападу, татарви чи поляків, вся округність збиралась й спішила в двір і боронилася за міцними мурами, тому двір почали прозивати «Кошем Дорошенків».

На широкій площі коша збудовано православну каплицю, з якої лунав дзвін не лише у свята, а кожного дня, в ранці і вечорі. Люди з двору і околиць сходились до церкви молитися Богу. Дуже урочисто святкували Різдва Христове, Новий рік Водохристі та Великдень і інші більші і менші свята. Пан-отець вів школу в якій окрім закону Божого, вивчали ще: свою і чужі мови. В ті часи мови були не менше потрібні чим зброя, яку кожний член родини та інші носили при боці. У нашого пращура — оповідав далі монах Іриней — було чимало синів а більше дочок. Всі вони добре володіли всіма видами тодішньої зброї і брали її з собою навіть ідучи на Всепошну. Часи були дуже непевні, майже на кожному кроці на українську людину чигала смерть. З заходу сунули єзуїти, ляхи. Вони захоплювали українські землі, нарід перетворювали в рабів, вогнем і мечем та паланими запроваджували католицьку віру, а православні церкви віддавали жидам в аренду.

З півдня, мов та ненажерна сарана, на придніпрянські села лзла татарва. Гвалтували беззахисних жінок і дівчат, топтали кіньми дітей, а людей гнали в неволю, забирали в так званий «ясир».

Горіли беззахистні хати, навіть випалювались цілі села, бо навкруги не припинялась, а панувала люта сваволя зайд-чужинців. Дорошенків, двіркіш зробився фортецею. При наглому нападі старі і малі поспішали до коша і зводили міст. Чоловіки, діди, хлопці й дівчата, навіть підлітки й жінки, ставали до оборони власного життя.

Об міцний частокіл того дорошенківського коша розбилась не одна хижа чванькувата голова ворога. Мешканці — козаки частували непроше-

них зайд не лише шаблями чи списами, а й кусниками свинцю з самопалів і стрілами з сагайдаків. Чимало зброї кувалось і у своїй кузні.

Ворожі трупи пливли вниз по Інгульці, деякі з них чіплялися на відшибах чи мілинах за корчі, а над ними кружляло ненаситне гайвороння. Інших течія несла гень до Дніпра і їхні кості лежали аж на лимані.

Крім того, почувши, що ворог надходить, частина мешканців і околиць коша розділялись на дві частини і відходили в непрохідні місця Чутяньського та Чорного лісів, забирали й скотину з собою. Бо там в непрохідній гущавині, заделегідь були пригатовані сховища та розміщені і пастки на ворога. З тих засідок козаки робили наскоки на ворожі частини, беручи їх у кільце, як зацькованих звірів. Одні з одного лісу, а інші з другого. В ту пору — говорив далі монах Іриней, двір зміцнів і його уважали неприступним, тому й почали звати «Кошем». Про це та іншу козацьку бувальщину я довідався в монастирі, почав їх переписувати і складати, але без благословення ігумена, Коли він довідався, то мою писанину забрав і наказав закрити монастир (вигнав) алексувати Богу, не розстриг.

Місце осідку двору можна визначити: він містився коло 35 верст, майже на південь від Чигирина, поміж лісами Чорним і Чутюю на річці Інгульці. В ньому перебував і Богдан Хмельницький, тодішній чигиринський полковник, після того як в нього відібрав жінку поляк воевода Чаплинський. У коші Хмель дістав: раду, захист і належну допомогу. З сотнею чи й більше козаків Дорошенківського коша, Хмельницький попрямував на остров Хортицю де тоді була Запорізька Січ. Там козаки підтримали його і вибрали на гетьмана всіх військ Запорізьких. Хмельницький, уже як Гетьман Січі, з військом повертається до коша, потім переходить на південь Чорного лісу і стає табором. Тут і до нині є велика широка балка з живою водою, що

козаки брали її для себе, та напували коней. Вона й прозвалась «Січовою», на південь від неї простяглися безкраї степи, де козаки попасали коні та готувались до бою. Водились там щеї дикі коні, так звані «тарпани».

Тут же під лісом гетьман Хмель збирав мужних воїнів — козаків для вирішального бою за незалежність та за Волю України. На його заклик піднялися масово знедолені українці, з них він утворив неабияке військо, що вкрило себе невмирущою славою під Жовтими Водами. Нині в цій місцевості знаходиться станція Хирівка, навколо неї розмістилось немале село, що прибрало історичну назву Богданівка, а те поселення, що попід лісом, то зветься Лагирами; Гетьман Хмельницький був дуже задоволений з допомоги Дорошенків у зборі війська й відданої участі в повстанні. Він захопився молодим і здібним, добре освіченим Петром. Виявилось, що молодий Дорошенко має неабиякий військовий вишкіл, а при тому й природній хист, до того знає декілька чужих мов. Зважаючи на його здібність гетьман призначив Петра прилуцьким полковником.

Самі ж козаки свого полковника-красуня дуже поважали. Навіть склали пісню:

*Ой на горі та женці жнуть, а попід горою ярм долиною козаки йдуть.
Гей долиною гей широкою*

*козаки йдуть.
Поперебу Дорошенко - веде своє військо - військо запорізьське хорошенько.
Гей долиною гей широкою*

*козаки йдуть.
А позаду Сагайдачний, що проміння жінку за тютюн за люльку необачний.
Гей долиною гей широкою*

*козаки йдуть.
Мені з жінкою не возиця, а тютюн та люлька козаку в дорозі знадобиця.
Гей долиною гей широкою*

козаки йдуть.

Після перемоги над поляками запанував спокій. Гадали: що ворогів розбито і в Україні запанує мир і добробут. Довідавшись інші країни, що пов-

стала Українська Козацька Держава почали й собі залицятись і посилати своїх послів, а переводячи з ними на ради, гетьман завше запрошував полковника Петра Дорошенка. Він був присутній на прийнятті хана Тугай-Бейя, а також і в почоті гетьманича Тимоша в Молдавію.

Пізніше з нашого коша в 1665 році виїшов боротися за волю України, славний лицар української землі Петро Дорошенко. Крім військового хисту, він був щеї дипломатом і здібним далекозорим політиком. Тому старшини та більшість козаків стояли за вибір його на гетьмана. В історію він увійшов як збирач українських земель. По виборі на гетьмана, Петро залишив старе дворище і переселився до Чигирина, де збудував для себе дім. Для обслуги і доручень він забрав дядька Никона та двох братів: Андрія і Грицька. В коні залишився ще молодший син, батько Петра, Дорофей з родиною та малолітнім сином Федором.

Дехто з окружного населення особливо одинаки пішли за гетьманом Петром, а решта залишилась при дворі.

Нарід і козаки вельми шанували гетьмана Петра Дорошенка, за його ясний розум та стремління до відбудови Української державности. Велику підтримку даю йому православне духовенство на чолі з митрополитом Йосипом Тукальським. На прохання гетьмана митрополит не завагався переїхати з Києва і оселитись в гетьманській столиці в Чигирині. Розгромивши в боях поляків і визволивши від панського і католицького ярма майже всю Правобережну Україну, гетьман задумав здійснити план гетьмана Хмельницького. Мрією його життя було об'єднати всі українські землі в одну козацьку державу. Для цього він забезпечився підтримкою мусулманських народів, турків і татар, бо не було іншого виходу. Вибравши сприятливу нагоду, коли на Лівобережжі наростало обурення проти москалів та їх ставленика Брюховецького, Дорошенко вирішив піднімати повстання всього Лі-

вільну землю Дорошів чи Січі, бо тут мати належний притулок і захист. В разі якогось ворожого нападу, татарви чи поляків, вся округність збиралась й спішила в двір і боронилася за міцними мурами, тому двір почали прозивати «Кошем Дорошенків».

На широкій площі коша збудовано православну каплицю, з якої лунав дзвін не лише у свята, а кожного дня, в ранці і вечорі. Люди з двору і околиць сходились до церкви молитися Богу. Дуже урочисто святкували Різдво Христове, Новий рік Водохристі та Великдень і інші більші і менші свята. Пан-отець вів школу в якій окрім закону Божого, вивчали ще: свою і чужі мови. В ті часи мови були не менше потрібні чим зброя, яку кожний член родини та інші носили при боці. У нашого пращура — оповідав далі монах Іриней — було чимало синів а більше дочок. Всі вони добре володіли всіма видами тодішньої зброї і брали її з собою навіть ідучи на Всепошну. Часи були дуже непевні, майже на кожному кроці на українську людину чигала смерть. З заходу сунули езуїти, ляхи. Вони захоплювали українські землі, нарід перетворювали в рабів, вогнем і мечем та палями запроваджували католицьку віру, а православні церкви віддавали жидам в аренду.

З півдня, мов та ненажерна сарала, на придніпрянські села лзла татарва. Гвалтували беззахисних жінок і дівчат, топтали кінми дітей, а молодь гнали в неволю, забирали в так званий «ясир».

Горіли беззахистні хати, навіть випалювались цілі села, бо навкруги не припинялась, а панувала люта сваволя зайд-чужинців. Дорошенків, двіркіш зробився фортецею. При наглому нападі старі і малі поспішали до коша і зводили міст. Чоловіки, діди, хлопці й дівчата, навіть підлітки й жінки, ставали до оборони власного життя.

Об міцний частокіл того дорошенківського коша розбилась не одна хижка чванькувата голова ворога. Мешканці — козаки частували непроше-

них зайд не лише шаблями чи списами, а й кусниками свинцю з самопалів і стрілами з сагайдаків. Чимало зброї кувалось і у своїй кузні.

Ворожі трупи пливли вниз по Інгульці, деякі з них чіплялися на відшибах чи мілинах за корчі, а над ними кружляло ненаситне гайвороння. Інших течія несла гень до Дніпра і їхні кості лежали аж на лимані.

Крім того, почувши, що ворог находить, частина мешканців і околиць коша розділялись на дві частини і відходили в непрохідні місця Чутянського та Чорного лісів, забирали й скотину з собою. Бо там в непрохідній гущавині, зазделегідь були приготовані сховища та розміщені і пастки на ворога. З тих засідок козаки робили наскоки на ворожі частини, беручи їх у кільце, як зацькованих звірів. Одні з одного лісу, а інші з другого. В ту пору — говорив далі монах Іриней, двір зміцнів і його уважали неприступним, тому й почали звати «Кошем». Про це та іншу козацьку бувальщину я довідався в монастирі, почав їх переписувати і складати, але без благословення ігумена, Коли він довідався, то мою писанину забрав і наказав залишити монастир (вигнав) але дякувати Богу, не розстриг.

Місце осідку двору можна визначити: він містився коло 35 верст, майже на південь від Чигирина, поміж лісами Чорним і Чутюю на річці Інгульці. В ньому перебував і Богдан Хмельницький, тодішній чигиринський полковник, після того як в нього відібрав жінку поляк воевода Чаплинський. У коші Хмель дістав: раду, захист і належну допомогу. З сотнею чи й більше козаків Дорошенківського коша, Хмельницький попрямував на острів Хортицю де тоді була Запорізька Січ. Там козаки підтримали його і вибрали на гетьмана всіх військ Запорізьких. Хмельницький, уже як Гетьман Січі, з військом повертається до коша, потім переходить на південь Чорного лісу і стає табором. Тут і до нині є велика широка балка з живою водою, що

козаки брали її для себе, та напували коней. Вона й прозвалась «Січовою», на південь від неї простяглися безкраї степи, де козаки попасали коні та готувались до бою. Водились там щеї дикі коні, так звані «тарпани».

Тут же під лісом гетьман Хмель збирав мужних воїнів — козаків для вирішального бою за незалежність та за Волю України. На його заклик піднялися масово знедолені укрїнці, з них він утворив неабияке військо, що вкрило себе невмирущою славою під Жовтими Водами. Нині в цій місцевості знаходиться станція Хировка, навколо неї розмістилось немале село, що прибрало історичну назву Богданівка, а те поселення, що попід лісом, то звється Лагирями; Гетьман Хмельницький був дуже задоволений з допомоги Дорошенків у зборі війська й відданої участі в повстанні. Він захопився молодим і здібним, добре освіченим Петром. Виявилось, що молодий Дорошенко має неабиякий військовий вишкіл, а при тому й природний хист, до того знає декілька чужих мов. Зважаючи на його здібність гетьман призначив Петра прилуцьким полковником.

Самі ж козаки свого полковника-красуня дуже поважали. Навіть склали пісню:

*Ой на горі та женці жнуть, а понід горою ярмом долиною козаки йдуть.
Гей долиною гей широкою*

козаки йдуть.

*Попереду Дорошенко - веде своє військо - військо запорізьське хорошенько.
Гей долиною гей широкою*

козаки йдуть.

*А позаду Сагайдачний, що проміння жінку за тютюн за люльку необачний.
Гей долиною гей широкою*

козаки йдуть.

*Мені з жінкою не возиця, а тютюн та люлька козаку в дорозі знадобиця.
Гей долиною гей широкою*

козаки йдуть.

Після перемоги над поляками запанував спокій. Гадали: що ворогів розбито і в Україні запанує мир і добробут. Довідавшись інші країни, що пов-

стала Українська Козацька Держава почали й собі залицятись і посилагти своїх послів, а переводячи з ними наради, гетьман завше запрошував полковника Петра Дорошенка. Він був присутній на прийнятті хана Тугай-Бея, а також і в почоті гетьманича Тихопша в Молдавію.

Пізніше з нашого коша в 1665 році вийшов боротися за волю України, славний лицар української землі Петро Дорошенко. Крім військового хисту, він був щеї дипломатом і здібним далекозорим політиком. Тому старшини та більшість козаків стояли за вибір його на гетьмана. В історію він увійшов як збирач українських земель. По виборі на гетьмана, Петро залишив старе дворище і переселився до Чигирина, де збудував для себе дім. Для обслуги і доручень він забрав дядька Никона та двох братів: Андрія і Грицька. В коші залишився ще молодший син, батько Петра, Дорофей з родиною та малолітнім сином Федором.

Дехто з окружного населення особливо одинаки пішли за гетьманом Петром, а решта залишилась при дворі.

Нарід і козаки вельми шанували гетьмана Петра Дорошенка, за його ясний розум та стремління до відбудови Української державности. Велику підтримку дало йому православне духовенство на чолі з митрополитом Йосипом Тукальським. На прохання гетьмана митрополит не завагався переїхати з Києва і оселитись в гетьманській столиці в Чигирині. Розгромивши в боях поляків і визволивши від панського і католицького ярма майже всю Правобережну Україну, гетьман задумав здійснити план гетьмана Хмельницького. Мрією його життя було об'єднати всі українські землі в одну козацьку державу. Для цього він забезпечився підтримкою мусульманських народів, турків і татар, бо не було іншого виходу. Вибравши сприятливу нагоду, коли на Лівобережжі наростало обурення проти москалів та їх ставленика Брюховецького, Дорошенко вирішив піднімати повстання всього Лі-

вобережжя. Прогнав Московських воевод та їхнє військо, яке було вигнано з українських міст і сіл. Саме тоді коло міста Опішні місцеві козаки вбили Брюховецького, як зрадника українських вольностей, а Дорошенка витали як гетьмана Соборної України. Хан кримський з турками хоч й обіцяв допомогу, ате боявся й козаків. Дізнавшись про неспокій на Лівобережжі поляки заворушилися й післали до кримського хана послів із щедрими дарами, та щедрими обіцянками.

Турецькі спільники розгубилися і не стали по боці гетьмана. Використовуючи нагоду, поляки зробили наскок на Поділля. Дорошенко був змушений залишити Лівобережжя на призволяще і поспішити на допомогу західній окраїні рідної землі. З цього скористувались місцеві поплентачі московського царя на чолі з Самойловичем і захопили владу в свої руки. З того часу невдача за невдачею звалоється на голову славного гетьмана. Маючи ворожих до християн союзників, він не міг схилити на свій бік простолюда, що більше вірило московським брехням і тому мусів здатися в чигиринському замку на милосердя московського ставленика Самойловича, бо не хотів проливати кров свого нещасного народу. Йому веліли зріктися гетьманування та перейти із своїми людьми на лівий берег Дніпра.

Він погодився, зрікся гетьманування та перейшов на лівий берег і оселився біля Сосниці. Окрім нього на нове місце переселилися два брати і дядько та були записані до дворянства. (в той час наші перевертні неабияк тіпились.) Спочатку москалі призначують Дорошенка Чернігівським воеводою, але пам'ятаючи його сміливі пляни що до вільної і самостійної України, не рішаються залишати його між своїм народом. З Чернігова перевезли його до міста Вятки та й обдарували титулом московського воеводи. Там далеко від рідної землі, славний гетьман Петро Дорошенко закінчив своє життя. Мій дядько замислився, встав і тричі перехрестився. — Я теж

піднявся й перехрестився. Іриней проказавши молитву за спокій душі Петра і сівши, стер з чола піт і говорив далі.

Нащадків у Петра не було, окрім однієї дочки від другого подружжя. В коші на корені залишився Дорош (Дорофей) з немалою родиною, а навколо їх немала кількість воевничого населення. В родині Дороша, виявив свою військову здібність молодий Федір, був це син чи внук Дорофея докладно не відомо, але про нього є згадка в літописі що підтверджує переказ. Коли Федір змужнів, то його було вибрано полковником, а в цій скрині хорониться його знамено. Навколо коша трималась окружність де існувала старшинська рада, що переводила суд, та окрім вирішувала всі військові та громадські справи. Родині Дорошків та й тим що з ними перейдуть давали різні привілеї та дворянство, аби вони переселялися на Лівобережжя, але родина ні заякі блага не хотіла залишати свій двір «кіш».

Довколишнє населення довідалось й виявило до полковника Федора своє довір'я і почали жвавіше триматись Коша. Наш нарід волів бути вільним. Але побачивши небезпеку, коли було зруйновано Запорозьку Січ, низові козаки почали кидати свої "об'їдені" — москалями" оселі, почали переселятися з степів під захист Чорного, Чутяньського та інших лісів, що були в цій окрузі. Кіш належно підкріпився новими силами. У Чорному лісі почали додатково робити належні укріплення. Викопано знову декілька землянок, та проведено декілька підземних ходів тунелів. В чагарях та добре замаскованих криївках заховано на всякий випадок зброю. Перегачено два ставища, один є в нинішньому кварталі Берестуватім, інший на великій балці що зветься Поляною. У ставках зарослих очеретом і остягом, водилося чимало карасів, линів та іншої дрібної риби. Через ліс і лісову греблю в напрямку Водяної вела лісова дорога і губилася в степах.

Там з півверстви від греблі, понад дорогою по лівій стороні, стояли три розложисті віковічні дуби. (Вони стоять, стоять дядьку, і донині відповів я, мені їх показували батько). На тих дубах, говорив дядько Ярмола-Іриней, висіло три дзвони. Один був срібний, у нього дзвонив кошовий отаман, збираючи козаків на нараду.

Не раз і не два хижі ляхи нападали на козацький кіш, руйнували, підкрадалися, та підпалювали з наружі частокіл, проте, цілковито знищити його не могли. Пістя наскоку товариство сходилось і знову кіш воскресав. На ту пору Москва увесь час міцніла та почала просовуватись вже й на Правобережжя, захоплюючи щораз більше і більше простору. Наступила чорна година, коли москалі повели наступ і на кіш. Боронити славного коша не було кому, тай сили ж були не рівні. Полковник Федір здався на ласку ворогові. Московський полковник Вавілов наказав Федорові залишити кіш та перейти на постійне життя у верхів'я річки Інгульця. У той час жив там козак Цибулька (він садив багато цибулі). Та околиця була вже частинно заселена, пізніше цей московський Вавілов зламаував малі селища і хутори й поселявав людей навколо Цибульки. Таким чином і виросло велике напів-Потемкінське село, що придбало назву Цибулів. Окупанти приділили Федорові на поселення, понад десять десятин, так зване «займище» де він собі вибере. От він і вибрав це місто, де ми з тобою, Михайле нині сидимо, сказав мій стрийко монах Іриней. Ще дозволено зайняти сто десятин в полі.

Обіцяли збудувати хату і деякі потрібні хліви, з умовою, що він буде лише господарювати і назавжди лишиться мрії про війну і військо. Тяжко було Федорові зрікатись зі становища воїна і переходить на так званого гречкосія. Він був при звичаєний з дитинства спідти охляп чи в сідлі на своєму огирі, роз'їжджати по степах чи лісах, брати участь в боях. Звик і зрісся з шаблею, пищалем, а з самопалом ніколи й не розлучався. Та ж виходу іншого не

було і він зголосився стати орачем-гречкосієм. От він і зайняв це «займище» у вершині Інгульця, де ми нині живемо та зі своєю родиною оселився. Окупанти-москалі виконали свою обіцянку, допомогли збудувати хату, хліви і стодолу. Але недруг був хитрий, поруч Федора вони поселили янчара-донощика Пшенишного з настановою, щоб той був їхнім оком і вухом в цій околиці.

Йому то й доручено шпигувати й слівкувати за полковником Федором і доносити все Вавілову, чи московській таємній канцелярії, що розташувалась у колишній гетьманській столиці Чигирині.

Дорошенків двір «кіш» московські воеводи знищили дощенту. Палати розложних хат, каплицю, стайні, хліви, коншари, частокіл з бійницями, навіть і колодязя з журавлем усе було зруйноване і спалене. Дубові тяжкі ворота були вирвані кількома парами волів з ушубів (петель) й витягнені на суходіл і теж спалені. Але ж моста через рік залишили. То було гірке і дивне видовище. Здавалось, що цими околицями пройшли не люди, а орда повятних душогубів. Знищено і водяного млина, його каміння було перевезено до села, багато літ лежало під подвір'ям, а пізніше збудовано млина-вітряка, а те каміння поклали до нього. Я в ньому мірошникував, та й нині з тобою надер собі ячних крупів, бо за тиждень чи два буду вже від'їжджати, а на наступний рік приїду знову, як буде спокійно. В окрузі де був знищений Дорошенків двір «кіш» розмістилось московське військо, так званий Миргородський полк. Він почав наводити свої порядки. Частини солдат були представлені від Крилова до Нового Миргорода по селах: Цибулів, Михайлівка, (пізніше, половину її було перейменовано на Єлісаветградківку, Сентово Федвар, Дев'яту, Десяту, то були їх роти, а пізніше з них утворитись села). Полковий штаб мав сталий осідок в Єлісаветградківці. Тут вони побудували різні кам'яні будинки для командирів і штабу, церкву, стайні, манеж

вобережжя. Прогнав Московських воевод та їхнє військо, яке було вигнано з українських міст і сіл. Саме тоді коло міста Опішні місцеві козаки вбили Брюховецького, як зрадника українських вольностей, а Дорошенка витали як гетьмана Соборної України. Хан кримський з турками хоч й обіцяв допомогу, ате боявся й козаків. Дізнавшись про неспокій на Лівобережжі поляки заворушилися й післали до кримського хана послів із щедрими дарами, та щедрими обіцянками.

Турецькі спільники розгубилися і не стали по боці гетьмана. Використовуючи нагоду, поляки зробили наскок на Поділля. Дорошенко був змушений залишити Лівобережжя на призволяще і поспішити на допомогу західній окраїні рідної землі. З цього скористувались місцеві поплентачі московського царя на чолі з Самойловичем і захопили владу в свої руки. З того часу невдача за невдачею звальюється на голову славного гетьмана. Маючи ворожих до християн союзників, він не міг схилити на свій бік простолюддя, що більше вірило московським брехням і тому мусів здатися в чигиринському замку на милосердя московського ставленика Самойловича, бо не хотів проливати кров свого нещасного народу. Йому веліли зріктися гетьманування та перейти із своїми людьми на лівий берег Дніпра.

Він погодився, зрікся гетьманування та перейшов на лівий берег і оселився біля Сосниці. Окрім нього на нове місце переселилися два брати і дядько та були записані до дворянства. (в той час наші перевертні неабияк тіпились.) Спочатку москалі призначують Дорошенка Чернігівським воеводою, але пам'ятаючи його сміливі пляни що до вільної і самостійної України, не рishаються залишати його між своїм народом. З Чернігова перевезли його до міста Вятки та й обдарували титулом московського воеводи. Там далеко від рідної землі, славний гетьман Петро Дорошенко закінчив своє життя. Мій дядько замислився, встав і тричі перехрестився. — Я теж

піднявся й перехрестився. Іриней проказавши молитву за спокій душі Петра і сівши, стер з чола піт і говорив далі.

Нащадків у Петра не було, окрім однієї дочки від другого подружжя. В коші на корені залишився Дорош (Дорофей) з немалою родиною, а навколо їх немала кількість воевничого населення. В родині Дороша, виявив свою військову здібність молодий Федір, був це син чи внук Дорофея докладно не відомо, але про нього є згадка в літописі що підтверджує переказ. Коли Федір змужнів, то його було вибрано полковником, а в цій скрині хорониться його знамено. Навколо коша трималась окружність де існувала старшинська рада, що переводила суд, та окрім вирішувала всі військові та громадські справи. Родині Дорошків та її тим що з ними перейдуть давали різні привілеї та дворянство, аби вони переселялись на Лівобережжя, але родина ні заякі блага не хотіла залишати свій двір «кіш».

Довколишнє населення довідалось й виявило до полковника Федора своє довір'я і почали жвавіше триматись Коша. Наш нарід волів бути вільним. Але побачивши небезпеку, коли було зруйновано Запорозьку Січ, низові козаки почали кидати свої "об'їдені" — москалями" оселі, почали переселятися з степів під захист Чорного, Чутяньського та інших лісів, що були в цій окрузі. Кіш належно підкріпився новими силами. У Чорному лісі почали додатково робити належні укріплення. Вкопано знову декілька землянок, та проведено декілька підземних ходів тунелів. В чагарях та добре замаскованих криївках заховано на всякий випадок зброю. Перегачено два ставища, один є в нинішньому кварталі Берестуватім, інший на великій балці що зветься Полянню. У ставках зарослих очеретом і остнягом, водилося чимало карасів, линів та іншої дрібної риби. Через ліс і лісову греблю в напрямку Водяної вела лісова дорога і губилася в степах.

Там з півверства від греблі, понад дорогою по лівій стороні, стояли три розложисті віковічні дуби. (Вони стоять, стоять дядьку, і донині відповів я, мені їх показували батько). На тих дубах, говорив дядько Ярмола-Іриней, висіло три дзвони. Один був срібний, у нього дзвонив кошовий отаман, збираючи козаків на нараду.

Не раз і не два хижі ляхи нападали на козацький кіш, руйнували, підкрадалися, та підпалювали з наружі частокіл, проте, цілковито знищити його не могли. Пістя наскоку товариство сходилося і знову кіш воскресав. На ту пору Москва увесь час міцніла та почала просовуватись вже й на Правобережжя, захоплюючи щораз більше і більше простору. Наступила чорна година, коли москалі повели наступ і на кіш. Боронити славного коша не було кому, тай сили ж були не рівні. Полковник Федір здався на ласку ворогові. Московський полковник Вавілов наказав Федорові залишити кіш та перейти на постійне життя у верхів'я річки Інгульця. У той час жив там козак Цибулька (він садив багато цибулі). Та околиця була вже частинно заселена, пізніше цей московський Вавілов зламавав малі селища і хутори й поселявав людей навколо Цибульки. Таким чином і виросло велике напів-Потемкінське село, що придбало назву Цибулів. Окупанти приділили Федорові на поселення, понад десять десятин, так зване «займище» де він собі вибере. От він і вибрав це місто, де ми з тобою, Михайле нині сидимо, сказав мій стрийко монах Іриней. Ще дозволено зайняти сто десятин в полі.

Обіцяли збудувати хату і деякі потрібні хліви, з умовою, що він буде лише господарювати і назавжди лишити мрії про війну і військо. Тяжко було Федорові зрікатись зі становища воїна і переходить на так званого гречкосія. Він був при звичаєний з дитинства сидіти охляп чи в сідлі на своєму огирі, роз'їжджати по степах чи лісах, брати участь в боях. Звик і зрісся з шаблею, пищалем, а з самопалом ніколи й не розлучався. Та ж виходу іншого не

було і він зголосився стати орачем-гречкосієм. От він і зайняв це «займище» у вершині Інгульця, де ми нині живемо та зі своєю родиною оселився. Окупанти-москалі виконали свою обіцянку, допомогли збудувати хату, хліви і стодолу. Але недруг був хитрий, поруч Федора вони поселили янчара-донощика Пішенишного з настановою, щоб той був їхнім оком і вухом в цій околиці.

Йому то й доручено шпигувати й слідкувати за полковником Федором і доносити все Вавілову, чи московській таємній канцелярії, що розташувалась у колишній гетьманській столиці Чигирині.

Дорошенків двір «кіш» московські воеводи знищили дощенту. Палати розлогих хат, каплицю, стайні, хліви, кошари, частокіл з бійницями, навіть і колодязя з журавлем усе було зруйноване і спалене. Дубові тяжкі ворота були вирвані кількома парами волів з унзубів (петель) й витягнені на суходіл і теж спалені. Але ж моста через ріку залишили. То було гірке і дивне видовище. Здавалось, що цими околицями пройшли не люди, а орда повіятих душогубів. Знищено і водяного млина, його каміння було перевезено до села, багато літ лежало під подвір'ям, а пізніше збудовано млина-вітряка, а те каміння поклали до нього. Я в ньому мірошникивав, та й нині з тобою надер собі ячних крупів, бо за тиждень чи два буду вже від'їжджати, а на наступний рік приїду знову, як буде спокійно. В окрузі де був знищений Дорошенків двір «кіш» розмістилось московське військо, так званий Миргородський полк. Він почав наводити свої порядки. Частини солдат були представлені від Крилова до Нового Миргорода по селах: Цибулів, Михайлівка, (пізніше, половину її було перейменовано на Єлісаветградківку, Септово Федвар, Дев'яту, Десятую, то були їх роти, а пізніше з них утворитись села). Полковий штаб мав сталий осідок в Єлісаветградківці. Тут вони побудували різні кам'яні будинки для командирів і штабу, церкву, стайні, манеж

та пороховий погріб (який ще стояв і в 1942 році), а пізніше, великий дво поверховий цегловий шпиталь. В самому Цибулеві був на постої ескадрон кінноти. Москалі примусили селян збудувати для коней стайні, а солдатів по одному і по два розставлено по козацьких хатах. Такого царського солдата селянин мусів повністю утримувати, віддавати йому найкращу частину своїх харчів. А коли небажані постоянці були ненаситні й вибагливі, то колишній заможний козак швидко став зубожілим. Крім того, ті зарозумілі «постоянці» обкрадали, гвалтували малолітніх дівчат та робили різні насильства над дівками й молодичами. Це була кара для українського населення. Запобігти лихові не було як. А крім того почалось обмосковлення українського населення, яке щоденно збільшувалось.

Вавілов навіз із Московщини чималу кількість різної челяді, а з нею щеї якогось "тен-телеленя", що служив в імператора чи в імператриці за капечку в день і котрогось з імператоров "на своїх ручічках насил".

Від тієї нахабної челяді люди не мали спокою. Вавілов з челяддю в селі Цибулеві збудував для себе і для них кілька домів. Вони розмаршували хто куди хотів, бо уважали себе за господарів. Зневажали українську мову (хахал-хахли-хахлушки), глузували зі звичаїв місцевого населення й намагалися заводити свої. Для московської сарани збудовано дерев'яну церкву Арх. Михаїла, школу, різні майстерні, де працювали: чинбарі, кушнірі, чоботарі та кравці. Все готувалось для забезпечення окупаційного війська, його прислуги, тай іншої їх сарани.

Завданням російського полку з полковником Вавіловим було слідкувати за діями місцевого населення та не допустити жодної крамоли проти московських зайд. У таємну канцелярію Вавілова і в Чигирин посипалися доноси на колишнього полковника Федора. Доносили місцеві вислужники на чолі з Пшенишним. Федір хоч і осів на рілі, але тужив за втраченою волею і часто

потайки відвідував своїх однодумців у чагарях та хащах, заходив і на згарище коша. Нова хата з чималим наділом землі його не тішила. Він почав знову збирати міцних духом і волею козаків, щоб скинути те ненависне ярмо.

Він знав що новий окупант підступний, хитрий та сильний, отже, треба було потайки готувати міцні сили для майбутнього повстання. Федір уболював душею, бачучи навкруги лише поневолення і здирство з рідного народу. Відчував, що чаша людського терпіння незабаром мусить переповнитися і нарід почне відплачувати окупантові.

Відвідуючи пуці і згарище, жалувал за товариствоом і трудом, якого не мало вложено, а тепер ворогом до щенту знищено. Не чути було дзвонів з каплиці, ні пісень, ані музики. Не лунає іржання коней, ревіння волів та корів, ані мекання овечок. Хто чого не встиг сховати, все пішло на прохарчування московських солдатів та їх прислужників. А Федір все ж думав про волю, що жевріла незгасаючою іскрою в серці відважного полковника. Планував якоїсь чорної ночі знищити всі ворожі частини, що були розташовані по селах. Але таємниця виявилась. Пішли доноси від яничар. Колишнього, козацького полковника москалі арештували. Вавілов зустрів арештанта з докорами й наказав провести Федора крізь строй. «Строй» півсотні солдатів розставлених по обох боках, тримали в руках сажневу (два метри) лозу. Жертву вели поміж ними на мотузі і кожний бив раз, як найдужче. Неодного козака чи селянина було покарано тією московською, свавільною карою. А щоб полковника Федора зганьбити і вибити задуми на майбутнє, його проведено крізь такий «строй». Кров з ран і кривавий піт з брудом спадали з його чола після того строю. Зігнаний і присутній на тій розправі нарід стояв і дивився та скнив, а московські заправила зі сміхом говорили "ну что, полковник, будеш і дальше собирать против нас по лесах своих гайдамаков, ілі нет"?

Торттури закінчено. Але старий полковник наругу мужньо витримав. Федора відпустили на волю. Йому побили спину і груди, але гніву з бунтарської душі не вибили, а навпаки, ще більше її загострили. Федір робив своє та обмірковував знову плян боротьби. Він після побоїв видужав, бо був міцного здоров'я. Земля його не вабила, але про людське око й далі запрягав воли чи коні і їхав орати й сіяти. Почав знову відвідувати товариство. Його вабили лиси, деб не могла досягнути московська кара навіть через своїх запроданців. Він знову почав заїздити в хаті та збирати гайдамаків для повстання.

Незабаром його піймали знову і повели на ті ж самі торттури. Цього разу славний патріот рідної землі не витримав тортур і причалив до тогосвітнього берега. (Так пішов не один патріот рідної землі не здобувши, через ворогів Україні Волі). Після його смерті залишилась Ярина із сином Романом та двома доньками. Малолітнього Романа Вавілов забрав силоміць і віддав до школи так званих «кантаністів». Звідтам Роман повернувся після двадцяти-пятилітнього поневіряння. А безталанна Ярина віддала своїх дочок заміж: одну за Бондаренка, а другу за Паценка; обидва зяті оселилися по краях займища поруч неї. Увесь час дожидала сина Романа з "кантаністів" але померла не діждавшись. Роман в е р н у в с я з військової муштри, маючи понад п'ятдесят років. Яничара з нього не зробили, він ненавидів москалів, пам'ятаючи, що вони зробили його батькові. Лишився патріотом української землі і роду, зберігав батьківські збройні запаси і ті реліквії, що дбайливо хоронились для майбутнього зриву.

Помер, доживши майже до ста літ. В Романа, окрім доньок, залишився син, теж Роман. Він ріс справжнім силачем, кожного вола міг звалити на землю. Крім доньок, він мав двох синів: Юхима і Петра. Від Петра Дорошенка йде наш родовід: Атанас, Ярмола (цебто я), та твій батько Іван.

Свого діда Петра, ти Михайле не знаєш, бо він помер майже десять років перед твоїм народженням, проживши 71 рік. Дядько Юхим старший на два роки, а дякувати Богові, ще живе і до нині. Хоч незабаром матиме сотку років, а ще бадьорий, читає ще Євангелію і Псалтиря.

За кріпаччини, коли я був молодий, говорив дід Юхим я мав неабиякий голос, тоді співав довший час у церковному хорі. Згадував дядько Ярмола і про козака «Мамая» але додав: про нього і його торттури розкаже тобі батько, про це знає майже все село. На цьому дядько Ярмола закінчив своє оповідання про наш рід. Я сидів і ждав, чи дядько ще чогось не скаже? Але дядько підвівся і почав проходжуватися по подвір'ю. Я ще сидів під тією розлогою яблунею, та намагався перебрати в пам'яті всі ті мужні постаті свого роду, про яких розказував дядько.

Згадав ковану скриню зі знаменом та клейнодами на горищі дідівської хати та інші речі, що знаходив там на горищі. Знайшов: крем'яну пістолю з цівкою, але без курка, дві пари стародавніх кованих стрімен з добрими попругами, та залишки сідел, що валялись обдерті, (одне в коморі, а друге в наметі) на яких колись їздили мої предки. Все те я почав підбирати та підправляти, а згодом і використовувати.

Дядько Ярмола прожив у нас більше місяця. Жнива були в повному розгарі. Він косив і складав снопи в ккпи, а я загібав і підносив снопи. Ходив він і до старшого брата Атанаса жнивувати. Жнива кінчилися, дядько збирався відїздити й намагався, щоб приготувати ячних крушів, пшона та локшин з ярої пшениці. Був саме понеділок, деś перед святом пророка Іллі. Усе приготоване склали на повозку (маленький однокінний візок), запрягли коня і я відвіз дядька на станцію Цибулівку. Там він мене ще раз попередив, аби я нікому про ту скриню не говорив, аж поки він удруге не приїде. Прибув потяг. Дядько востаннє

мене обняв, тричі поцілував та поблагословив, а я вклонився, дав чолом і поцілував в руку.

Дядько відїхав, потягом на Херсон, а з Херсону вже парооплавом на Афон. Згодом написав з Афону листа, що він доїхав щасливо й вислав фотографії для всіх рідних та повідомив, що він нині вже є Ієромонах Іриней Дорошенко. Більше він не приїздив до нас хоч і обіцяв. Війна, а потім революція перекреслила всі його плани. Історія коша та його будівничі залишилися в забутті. Отже, хто перейшов з гетьманом Петром на лівий берег Дніпра, то ті є як дворяни в реєстрі. Хто залишився на корині, то ті попали в селянство, тому про них ні слова. Мос-

калі тай інші наші українські поплентачі не занотовували борців за волю краю і її національну боротьбу, а, навпаки, навіть ховали, щоб менше висвітлити боротьбу українського народу.

Колиб була самостійна Україна, то бувби і монастир тай церква, і ті реліквії хоронилибся там. Революція з комуною; Хата в вересні 1920 року згоріла дощенту, і все те що було в ній.

Дядько ієромонах Іриней нагоди не діждався, а скінчив своє життя на Св. Горі АФОНІ.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ.

Бавнд-Брук, Нью-Джерзі С. Ш. А.
Року Божого 1971-го

× × ×

І. С.

ДЕ СПОЧИЛИ КОСТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ ?

Недавні вістки, що окупаційна влада розкриває на наших землях стрілецькі могили і викидає з них кости наших лицарів, нагадують нам про подібні акти насильства і сліпої люті в минулому, коли Москва щойно встановила свою владу в Україні, заманивши Україну в союз у Переяславі, як заманила недавно вдруге в союз у 1918 році під блахманом так званої Жовтневої Революції.

Особливо пам'ятні тут для українського народу кроваві розправи царя Петра Першого по полтавському бою 1709 року, коли москалі винищили головно населення гетьманської столиці Батурина, коли цареві опричники вирізували в пень провідну верству молодой козацької нації.

Цікаві вістки про дальшу долю гетьмана Мазепи та його тлінних останків подав недавно Олександр Семененко в спогадах «Харків, Харків», в розділі «Кости Гетьмана Мазепи».

О. Семененко передав там опові-

дання Степана Івановича Матвієнка, який по визвольних змаганнях опинився в Чехії, а потім працював інженером у Румунії і Австрії. Перебуваючи в Румунії, він присвятив багато часу і зусиль щоб довідатися більше про дальшу долю мазепинців у Молдавії та про могилу гетьмана Мазепи.

Отже в Тягині, або по турецьки в Бендерах, де станули мазепинці, стоїть на Протягайлівській вулиці півзруйнований дім-замок, що його люди називають Мазепиним домом, хоч це справді був дім гетьмана Пилипа Орлика. Перший українсько-шведський табір стояв у молдавському селі Варниця, чотири кілометри на північ від Бендер. Там стоїть могила, що її люди звуть «козацькою могилою». Під могилою над Дністром є три криниці, що їх румуни звуть «Мазепиними криницями...»

Похоронні відправи за гетьмана відслужено в Миколаївській церкві в Бендерах, а потім тіло гетьмана по-

везли до Галацу за Дунаєм. В Галаці, як подає С. Матвієнко, останки гетьмана Мазепи поховано в огradі болгарської церкви св. Георгія. На могилі покладено кам'яну плиту з написом болгарською мовою.

Під час Прутського походу, 1711 р., кажуть, цар Петро I гатив по цій могилі молотом і розбив плиту на чотири нерівні частини. В такому вигляді могила існувала до 1877 року.

Під час російсько-турецької війни 1877-78 рр. російські офіцери розкопали могилу гетьмана, пограбували її і осквернили. Кости гетьмана наказано вкинути до Дунаю. Наказ мали виконати два бунчужні козацького охочекомонного полку, Степан Булат і Мазепа (одноіменець гетьмана). Про це оповідав самовидець події, настоятель церкви, старий священник болгарин юрисконсультів українського посольства в Будапешті, д-р Модр-Михальському.

С. Матвієнко плянував разом з д-р Модр-Михальським реставрувати плиту, якої уламки ще були в кутку церковної огradi в Галаці, але це їм не вдалося. Про дальшу долю тлінних останків гетьмана Мазепи довідався від доньки станового пристава з Бендер, болгарина Кірілова. Отже російська комісія, яка поведла розкопки козацьких могил у Молдавії, доідалася, що кости гетьмана Мазепи не кинено в Дунай, але що їх поховали вдруге в поселенні **охочекомонних козаків у селі** * Волонтирах.

Тоді росіяни післали станового до Волонтир, щоб викопав кости і передав комісії. Становий Кірілов поїхав до Волонтир перевірювати справу. Селяни підтвердили що тут коло церкви поховані кости гетьмана Мазепи. Пристав викопав тоді кости і повіз їх до Бендер, але комісія вже виїхала, і Кірілов заховав кости в скрині на горіщі. В 1925 році румунська поліція довідалася про те забрала кости та передала до Генеральної Сегуранції (до Головної Квартири Тайної Поліції в Букарешті.)

Де сьогодні кости гетьмана Івана

Мазепи не відомо. Чи Петрові наслідники поспішили під час воєнних дій Другої світової війни захопити їх у свої руки, чи десь вони ще зберігаються в Румунії, про те нелегко вже дізнатися.

Як подає О. Семененко в 1973 році Ярослав К. Туркало їздив до Румунії, щоб перевірити, чи є залишки Мазепиної могили. Він був у Галаці і мав розмову з директором місцевого музею. Від нього довідався, що церква в Галаці, де був похований гетьман Мазепа, була зруйнована в Другій світовій війні. Серед румовищ десь є може і рештки намогильної плити, по якій гатив у скаженій люті московський цар, як скаженіють тепер і царські наслідники, розкопуючи могили Мазепиних нащадків.

Примітка Редакції:

Стаття М. Галина — «Могила Гетьмана Мазепи», поміщена в числі "У. К." за липень-вересень 1978 року, викликала живе зацікавлення серед деяких наших ВШановних Читачів. Дехто хотів би мати ширші інформації про місце поховання славного гетьмана... А наш сталий передплатник п. Олексій Коновал, якому щиро дякуємо прислав нам витинку з часопису «Український Голос» зі статтею «Де спочили кости Гетьмана Івана Мазепи?» яку ми вище помістили з незначним скороченням.

Крім того, подамо тут ще деякі додаткові відомості, що торкаються згаданої теми.

В монографії М. Hatton — «Charles XII of Sweden» на сторінці 311 подано (друкуємо в перекладі на українську мову):

"11 липня 1709 року сераськієр Бендерів Юсуф Паша прибув до Очакова з поздоровленням від султана Оттоманської імперії Ахмеда III але також із запрошенням, яке виглядало на наказ, для гостей — перейти з Очакова до Бендер"...

... "Самий факт, що Карло XII і Мазепа шукали азилу на його (султана) території, накладало на Ахмеда III та його дорадників повинність, після віроісповідання Ісламу не відмовити їм такого азилу"...

А у Дмитра Дорошенка — «Нарис Історії України» стр. 154 читаємо:

«Турки залишилися вірні заповітові свого Корана — не видавати втікачів, які шукають в них охорони, й не видали старого гетьмана на люту помсту жорстокого царя. Але сили його не витримали й він помер в Бендерах. Тіло його було поховано в православному монастирі в Галаці.»

Е. В. К.

З АРХІВНИХ МАТЕРІЯЛІВ

(Див. в "У.К." ч.ч. 5/6 та 7/8 за 1978 р.

Іван Полтавець-Остриця

Генераль. Писар УВК в Україні 1917 р.
Військовий Отаман УВК на чужині в
1920-32 рр.

РЕГЛЯМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ТОВАРИСТВА

1. КОЗАКОМ МОЖЕ БУТИ КОЖНИЙ УКРАЇНЕЦЬ, за якого ручатимуться двох побратимів козаків та якого прийме круг станиці до свого кола таємним голосуванням (вимагається більшість голосів реєстру громади) і якого затвердить Отаман станиці. Наколи круг визнає, що кандидат має пройти іспит, то він одночасно визначає і термін його. Козак не може сам залишати станиці, але може бути виключений з неї Судом Гідності, затвердженим вищим Отаманом; при апеляції діло остаточно вирішується Судом Гідності вищої інстанції.

2. КОЗАКИ даного хутора, села або міста ОРГАНІЗУЮТЬСЯ В СТАНИЦІ з назвою своєї місцевості. Станичний КРУГ ВИБІРАЄ УПРАВУ з пяти люда (Отаман, Писар, Господар, Діловод і

Скарбник). СУД ГІДНОСТИ з трьох і КОНТРОЛЬОРА, які всі разом складають Станичний Уряд. Кандидат на Отамана представляється Станичним Урядом на затвердження повітовому Отаману.

3. ПОВІТОВИЙ УРЯД складається з Управи, Суду Гідності й Контрольора, вибраний послами від станиць повіту, представленими на повітовім Крузі в числі пропорціональному до пославших їх. Кандидат на повітового затверджується Наказним.

4. Так само як повітовий — організується УРЯД ГУБЕРНІЯЛЬНИЙ (Окружний) з затвердженням Отамана губерніяльного Отаманом Наказним.

5. НАЙВИЩИМ ОРГАНОМ упразднення являється Генеральний Козачий Уряд, що складається з ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ, з ГЕНЕРАЛЬНОГО (СУДУ та з ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНТРОЛЬОРА, обібраних Генеральним Кругом. ГЕНЕРАЛЬНИЙ КОЗАЧИЙ УРЯД ТАЄМНИМ ГОЛОСУВАННЯМ ВИБІРАЄ З ПОМІЖ СЕБЕ НАКАЗНОГО ОТАМАНА.

6. Всі члени станичних, повітових і губерніяльних Урядів приймають ТИТУЛ СТАРШИНИ, а члени Генерального Уряду — ГЕНЕРАЛЬНОЇ СТАРШИНИ. Виграні тричі підряд на старшинський Уряд ті особи одержують додатковий титул ПОЧЕСНОГО старшини (або почесного генерального старшини). Круги можуть надавати такі почесні титули в особливих випадках і старшинам вибраним менше трьох разів. Вся старшина вибірається на один рік.

7. Справи товариства вирішуються відповідними управами і періодичними (контрольно-директивними) Загальними Зборами (по станицях) і Кругами (повітовим, окружним і генеральним), а в особливих випадках Кругами, що скликаються з ініціативи Управ, або на жадання третини членів Круга. Всі справи вирішуються звичайною більшістю голосів за виключенням справ грошових, які рішення більшістю двох третин голосів.

8. Майно Товариства складається із вступних і річних внесків, пожертв та доходів з підприємств.

9. ДЕНЬ ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ Є УРОЧИСТИМ СВЯТОМ У. К. Т.

10. У. К. Т. має свої клейноди: Бунчук і Малиновий Стяг з образом Покрови Пресвятої Богородиці з одної і золотим Тризубом на зеленому полі з другої сторони.

11. На еміграції ініціативна група (фундаторів У.К.Т.) вибирає ТИМЧАСОВУ УПРАВУ в складі: Голови, його заступника, кількох членів і секретаря, яка і провадить чергову справу У.К.Т. згідно зі статутом та першим і другим його доповненням.

Козаки на місцях свого тимчасового перебування організують місцеві станиці з нормальним Урядом (стаття друга «Регляменту»), при чому запис має провадитись по земляцтву (по повітах).

Після закінчення організаційної справи на еміграції Тимчасова Управа У.К.Т. повинна призначити перші організаційні збори для організації Управи У.К.Т. на еміграції.

На випадок неможливості організації ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ — Тимчасова Управа У.К.Т. збирає опінію з місцевих станиць через листи з записанням (анкети).

× × ×

Іван Панчеако

ХАРКІВСЬКИЙ СЛОБІДСЬКИЙ КІШ

За часів гетьмана Іван Кобза формував Вільне Козацтво на Харківщині, а після перевороту він сформував «Харківський Слобідський Кіш». Кіш складався з чотирьох полків: 1. Харківського, ком. полку полк. князь Сіверський; 2. Охтирського, ком. полку полк. Воронів; Він же заступник отамана Кобзи; 3. Богодухівського, ком. полку Перетятко і 4. Сумського, ком. полку Кречет.

Штаб коша: командир — от. Кобза, заступник — полк. Воронів, начальник штабу — пор. Костюченко, помічник — Олександрів, начальник постачання — Ів. Панченко, комендант штабу — пор. Петро Самойлів, старшина для доручень — пор. Квітка. Кіш складався майже із студентів і старшин. Звичайних козаків у Коші було до 5 %. Навіть на кухні працювали старшини, добре пам'ятаю, напр. капітана Чуба. Штангетером у от. Кобзи

був ротмістр Цибульський. При коші був добрий кінний відділ, командиром якого був сот. Поборчий (дядя Пут). Державним комісаром був пор. Гаєвський (скінчений юрист).

З Харкова ми виступили 16-го січня 1919 року і до Борщів (за Полтавою) ішли пішки маючи по дорозі бої, а в Борщах сіли в ешелон, і вже далі провадили війну по залізниці.

Майже весь час Кіш тримав залоги по містах і станціях, а одночасно з тим провадив часті бої з ворогом: Шпола, Тальне (де був убитий к-р Харківського полку полк. князь Сіверський), Умань, Збараж. Остання наша застава була: ст. Помішна і Тerasпіль. По переході через Румунію наш кіш було розформовано. Багато старшин-студентів пішло до різних полків, а решту було втілено до 24 ім Сагайдачного полку Запорізької дивізії, що був під командою генерала Базильського.

Полк. Воронів зайняв становище к-ра полку, а я — постачання. Так закінчив своє існування Харківський Слобідський Кіш. Отаман Кобза виїхав до Харкова. То була дуже ідейна людина. Він не заламався, але гадав, що багато зробить там для добра свого народу.

Отаман Кобза заслуговує на особливу згадку. Був він людиною високо-ідейною і діловою. У минулому — це прапорщик запаса з Японської війни. Він закінчив Технологічний і Комерційний інститути. У нас у Харкові був увесь час головою Студентського Земляцтва. Під час 1-ої світової війни служив в 34-му корпусі ген Скоропадського, де займав становище начальника автоколони. Він часто їздив з ген. Скоропадським і мав особистий вплив на нього. Мав вплив і на прис-

пінення українізації корпусу, яку було розпочато вже 27-го квітня 1917 року. Ще задовго до революції Іван Кобза стягав до 34-го корпусу старшин українців, якими обсаджували різні становища в Штабі Корпусу. Між цими старшинами були, напр. сот. Кобучей, Кекало, автор цих рядків, Семигрей. В серпні 1917-го року було стягнуто із Самари із полону і полк. Кураха, який зайняв становище на чальника канцелярії Штабу Корпуса. Автор цих рядків від червня 1917-го року займав становище старшини для доручень при ген. Скоропадському.

Шкода, що так марно закінчив своє життя отаман Кобза, та й ще вивіз із собою до Харкова свого сінка Ігоря. Доля їхня мені відома: їх вивезли на Сибір.

× × ×

Григорій Божок

БІЙ НА КРАСНОМУ ПОЛІ

ПІД ХУСТОМ

22-го листопада 1938 року Карпатська Україна отримала свою конституцію і сталася сфедерованою державою в рамках Чехо-Словацької Республіки. Але ще раніш 4-го вересня того року, в Ужгороді було засновано Українську Національну Оборону яка 11-го листопада була реорганізована в Хусті в Народню Оборону «Карпатська Січ». 15-го березня 1939 року в Хусті зібрався Сойм Карпатської України, який ухваливши «Закон число 1», проголосив Карпатську Україну незалежною державою. Так, як 21 рік перед тим під Крутами була зложена жертва крови в обороні IV Універсалу Української Центральної Ради, так і в березні 1939 року таку жертву зложила Карпатська Січ. Клонячи наші чола перед світлою пам'яттю Героїв-Карпатців що загинули в бою, та вітаючи живих учасників тих подій, містимо наступний спогад, що відзеркалює один з фрагментів цієї боротьби.

.....

В часі голосування населення Закарпаття подало 93-94% голосів за самостійну українську владу в Карпатській Україні. Та коли дрти рознесли відомості про голосування всього народу,

коли Карпатська українська влада набирала законности і проголошувала самостійну державу — Карпатську Україну, очолену президентом д-ром о.Августином Волошином, в цей час почався наступ мадярського війська та відступ чеського війська до Румунії.

Держава лишилася без охорони, бо напередодні Карпатську Січ чехи частинно обеззброїли, було багато вбитих.

Законна влада Карпатської України оголосила мобілізацію до армії, упершу чергу старшин. З усіх закутків Карпатської України голосилися військовики, що були організовані в «Січі», щоб стати в лави оборонців своєї самостійної держави.

Довгі переговори з представником чеської армії ні до чого не довели. Чехи не відмовляли і не давали, лише протягували час потрібний для свого відходу. У Хусті було повно військо-

вого спорядження, яке вони передали мадярам.

15-го березня, увечорі, перша сотня одержала обмундирування, але незабаром видачу чехи припинили, мотивуючи тим, що, якийсь січовик ніби відібрав у чеського старшини авто. Цілу ніч обмундирувалися дальші частини самотужки. Десь знайшли частини кулеметів і вневдовзі вони були придатні до бою. Рушниці мали майже всі. Деякі військові частини чехів (т. зв. «пограничники») утікали стрімголов, лишаючи військове майно.

16-го березня 1939 року нашвидкоруч зорганізована сотня виступила на фронт. Військову команду перебрав полк. Михайло Гузар-Колодзінський, а його помішником був полк. Василь Филонович. Першу півсотню очолював автор цих рядків, а другу Микола Вільчек — так само інженер Української Господарської Академії в Подєбрадах.

Ми йдемо, за нами ворожа чеська армія, перед нами вороже військо мадярське. У Кривому за Хустом, на шосейній дорозі Севлюш-Хуст, старий сотник Яків Голота, професор Української семінарії, зі своїм студентським куренем відступаючи до Хусту, здержував передні частини ворога.

Появилися озброєні мадярські роверисти. Перша сотня розгорнулася у бойовий порядок і пішла в протинаступ. Перша півсотня ліворуч до Тиси, а друга праворуч від шосейної дороги. Кулемети пущено в дію: один, другий... Хрестять мадярських роверистів... І нарешті защебетав цілий квартет машинових крісів.

З усіх боків джмелями гудуть постріли... Тріщать італійські дум-дум-

ки. Бої ведуться завзято з обох сторін, одні обороняють свій Край і міжнародне право, а другі — користаються із безборонности Краю поневолюють його.

Січовики виконують повинність перед Батьківщиною. Воля або смерть!... Падають, устають і знову падають, але не спиняються, ідуть просто в обійми смерті... Яка дорога і тепла рідна земля... Лише тепер, коли на ній лежали і може навіки з'єднувалися з нею, шептали уста: «Моя Ти єдина, навіки моя Мати, Українська Земле!...»

Замовк наш один кулемет. Літає мадярський літак. Перехресні кулі позбавляють змоги діяти. Тріщать дум-дум. Рештою набоїв набивають хлопці кулеметні стрічки. В нас нена патронів. Залишився один кулемет і навіки замовкла його обслуга...

Лишилося в живих мало — два дружинники та їх командир. Відступати нема куди. Мадяри вже в Хусті. Чути гудіння дзвонів й крики:

Єлиен! Єлиен! (Слава!).

Сонце заходило за гори.

Лишивши кілька патронів та доставшись до берега Тиси, відступили живі до порону, щоб перебратися на другий берег річки.

На цьому відтинку полягло в нерівному бою сто сорок три борці за волю Карпатської України.

Довго герої лежали на Красному Полі, бо мадяри заборонили їх похоронити.

.....

Там в далині, там в далині,
На рідній нам Срібній Землі,
Зродили ви дух нашої волі,
Гранітний підклад нашої долі.

ПРО КОЗАЦТВО В ІНШИХ ВИДАННЯХ

Не всі угруповання нашого суспільства у вільному світі однаково ставляться до невмирущої ідеї Українського Козацтва. Одні оцінюють прихильно значення цього руху, що існує вже 62-гий рік в формі організації Українського Вільного Козацтва. Інші ставляться до нього байдуже а то й негативно та з насмішками подібно до того, як нелюбо на «козацьку славу» задивляються давні й сучасні окупанти на наших Рідних Землях.

Але для всіх напрямків політичних поглядів, партійних чи громадських, а також молодечих та інших виховних організацій є спільним і непроміняючим явищем те, що в їхніх публікаціях час від часу козацька тематика таки знаходить собі місце чи то в окремих статтях, чи в окремих уривках тих статей або і в окремих книжкових виданнях.

Видко, що притягаюча сила козацького духу нашої нації, згадана і в нашому славні ... - І покажем,, що ми браття козацького роду», жие в крові дотичних авторів, хоч вони належать до різноманітніших світоглядів...

Щоб підтвердити вищесказане, будемо подавати в цьому новому розділі «Українського Козацтва» під увагу наших ВШановних читачів конкретні приклади таких статей, уривків та інших матеріалів з друкованого слова різних напрямів.

× × ×

В «БАТЬКІВЩИНІ», органі української консервативної думки, чис. 12 з дня 21 жовтня 1978 р. поміщено слідуючу передоєу статтю :

СЛІДАМИ ПРЕДКІВ ВЕЛИКИХ

Колись, бувало, на день Покрова Пресвятої Богородиці (1-14 жовтня) все Низове Братство збиралося на Січ до запорізької церкви на особливу спільну молитву. Була в них невідкладна потреба громадою помолитися за спокій душ спочилих, замучених і тих, що загинули в походах та пропали безвістки побратимів. А що Пресвятої Богородиці Покров був і престольним празником на Січі і символічним знам'ям, то й звичай цей запорізький, що впливав від духових потреб і життєвих обставин січовиків, був глибоко і виключно релігійний.

Козакування ставило особливі вимоги в родинній, моральній, суспільній та релігійній площині. А що реальність смерті була постійним фактором, то й привикли запорожці до всього в житті відноситись у цілко-

витій правді, не від наставлення задля годиться або від формального. Ця вселенська Панахида (як її пізніше називали у практиці парафіяльного життя, — запорожці, здається, окликували її Покрівськими Молитвами) була для низовиків висловом глибинного релігійного досвіду, а не відбуванням приписаної формальности чи релігійної практики, як тепер.

У наш час багато переплуталося. Подібні інтенціями панахиди намагаються відправляти в часі Провідної Неділі, коли положено відвідувати «тих, що у гробах» з радісною вісткою про Воскресення Христове. Або ж притулюють їх до різних демонстрацій (!)

Збереглися перекази, так таки, на жаль, либонь ніде й незаписані досі, про те, як відбувалися оті Запорозькі

Панахиди. Один старезний дідуган запорізького роду, який чудом уцілів після советського кощмару на колгоспному баштані, оповідаючи мені, тоді молодому кобзареві, про давню бувальщину, навіть твердив (а мудрий був дідуган), що прекрасна панахида протоєрея Стеценка побудована на традиціях запорізької практики й напівів. Після Літургії, — оповідав він, — козацький священик виходив на майдан, заповнений вщерть козацтвом. Всі тоді світили восковії свічі, становились навколішки і так співали антифонним ладом заупокійний канон. На аналої ставили коливо, яке, після благословення, споживали за спільною трапезою. Така версія панахиди хвилювала мене ще змалку. Бо це якраз те, чого треба: вислів відкритого життєвим досвідом серця перед лицем Божим, із найчистішими проханнями про відомих і невідомих, близьких і далеких побратимів у світі чи ворогів, про всіх, які впали в бою за долю ближніх: за всіх замучених, скатованих, за тих, які не приготовані були до вічності,

за тих, які склали свої кості не відомо де, яких може й нікому спом'янути...

Ця козацька релігійна свідомість перенесена в нашу реальність, набирає ще більшої величності. Бо про могли наших найкращих Сам Господь знає. І про обставини їх смерті. І про незлічену кількість забутих імен. І про безліч гріхів з усім тим зв'язаних...

Якщо мати на увазі не кон'юнктурний, а абсолютний підхід до основних прав життя, то можна зрозуміти, чому Запорізька Панахида була для козаків втіленням основ релігійної свідомості. До Бога Творця і Вседержителя, упокореним серцем у колінноприклонній молитві звертаються не вгнуті, горді з проханням, з молитвами за ближніх, покликаних до вічності. Сльози мужів мене завжди особливо хвилювали.

Як прекрасно цей момент ставить усі речі на свої місця і в належну перспективу! Нам би, Друзі, підвестися до такого величного, лицарського рівня світогляду та свідомості!

**Сергій Кіндзерявий-Пастухів,
архипресвітер**

**А тут подамо уривок із часопису «ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ», органу
Визвольного Фронту чис. 44 з дня 29 жовтня 1978 р. Мюнхен.**

ДУМКИ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕМОКРАТІЮ

.....
... Ми говоримо, що ми стоїмо на фронті святої війни проти Росії. Чи може хтось усвідомити, що діється на дійсному фронті, коли паде наказ іти до бою, а якийсь вояк відважився б заявити, що краще з ворогом вступити в переговори? Ми — емігранти, в більшості колишні вояки. Чому ми не пристосовуємо в нашому житті, в нашій боротьбі тих самих правил? Ми хочемо збудувати вільну, демократичну Україну, але демократичну — не анархістичну. На нашу думку український демократ має право говорити, як українець, все, що захоче — але співчувати і допомагати ворогові — це не вкладається в українську демократію — це ворожа демо-

кратія. І якщо ми свідомі, що наближається світовий катаклізм — і з ним наша нова нагода — чи не варто нам думати про це сьогодні, думати багато — і глибоко...?

Поставмо ясно і виразно точку над «і». В умовах такої жорстокої боротьби, яку звести мусить український нарід за своє визволення, у ударі з противником, який своєю аморальністю, вродженою жорстокістю та несамовитими ідеями засліпленого намагання замінити світ у гігантську тюрму народів поставив себе поза рамками цивілізованого світу — для нас залишається один шлях і одна методика на цьому шляху: **сьогодні духово а завтра фізично, ми мусимо стати одним, величезним військовим табором на**

подобу колосальної Запорізької Січі, з одною ясною ціллю, з одним рішучим проводом, з одною національною і політичною свідомістю.

Цим шляхом йде український націоналізм і саме він показав нам впродовж останніх шістдесяти років, що

тільки він єдино здібний змобілізувати нас всіх і повести до цієї боротьби...

Л. Рихтицький

(Підкреслення Редакції "У. К.")

Тут подаємо невеликі уривки з роману «СОБОР» советського письменника Олеса Гончара. Цей твір дістався до нас з-за «залізної заслони», бо вона хоч помалу, але вже тріщить, і був перевиданий В-вом «НОВІ ДНІ» в Торонті, Канада 1968 року.

«В жодній енциклопедії світу не знайти вам цієї Зачіплянки. А вона є, існує в реальності. Без звички навіть трохи дивно звучить: Зачіплянка. Хтось колись тут за щось зачепився. І так пішло. В давні, в дозаводські часи, було кажуть, на цьому місці велике село, що робило списи запорожцям. І коли мандрували козаки на Січ, то завертали сюди, щоб заpastися списками. Отоді, може, котрийсь козак і зачепився тут за якусь, поклавши початок династії.»

.....

«З одного краю селища — сага блищить, з другого — облуплений собор на майдані біліє. Старовинний, козацький...»

.....

Учитель Хома Романович... в розмовах участі не брав, тільки очі його, задивлені на собор, поїнялися сльозою. Йому більше, може, ніж будь кому, було чого пережити. За цей собор він свого часу на Магадані побував, власне, більше за свій темперамент, за те, що мав звичай аж надто запально історію храму учням переповідати. Багато хто з металургів, людей різних поколінь, теж колись сиділи за партою у Хоми Романовича, теж де-що знали про історію виникнення собору.

Виник, як із легенди. Після зруйнування Січі, в потьомкінські часи, повернені запорожці заснували монастир у цих місцях, у плавнях, що належали раніше одній із окраїнних за-

порозьких паланок. Отам у плавнях постригались у ченці, брали до рук, замість шабель, книги святого писання. Перевдягалися, як оточенці, в буденну сіру одіжу гречкосіїв. Чорною жалобою ряс прикривалися буйно-червоні шаравари лицарів Запорожжя. І вирішено було тоді на їхній сумовитій раді: збудуємо собор. Воздвигнемо, щоб піднісся в небо над цими плавнями, що рибою кишать, над степами, де наші коні випасались, і буде незломлений наш дух жити у святій цій споруді. наша воля сяятиме в небі блиском недсяжних бань. Шаблю вибито з рук, але з серця не вибито духу волі й жадання краси! Наша непогора в цім витворі стане серед степів на віки, окрасою Великого Лугу вгору сягне...

Але хто ж збудує? Хто сотворити зуміє?

Підліток місцевий викликався, тямковитий хлоп'як, з очима великими, як катхнення. «Благословіть!» І зник у плавнях.

Три доби його не було, потім повернувся й на долоні тримав собор готовісінький, весь зроблений із стеблин комишу. Розпсвідав потім, нібито загорений приліг у плавнях, задрімав і собор сам вісні йому наснився. Рада козацька, оглянувши пробу комишану, схвалила: воздвигнем!

І засяяли відтоді блакиттю кулясті бані собору над плавнями, над цим білим світом дніпровським...

Щось подібне переповідав колись своїм школярам схильний до велеслов-

Запорозький собор в Самарі (Новомосковське) — остання пам'ятка запорозького будівельного мистецтва.

ності Хома Романович, а зараз уже ні, не переповідає. Мовчить. Мовчить про ті легендарні плавневі комиші, з яких цей собор колись виник. Вчить дітей арифметики. Чистої арифметики, без будь яких домішок...»

.....

...«Як із міражу виступає собор — дивовижний ансамбль віддалених між собою віків... А собор — це не тільки міраж, — найвища поезія!.. в отому гromі соборних бань живе гор-

да невянуча душа цього степу. Живе його задум-мрія, дух народу, його естетичний ідеал. Нас з тобою не буде, а дев'ятиглав цей стоятиме, повинен стояти!... Процесові старіння підлягає все. Як тобі відомо, старіє навіть метал. А це (собор) не старіє!»

.....

«Собор не підлягає знесенню, бо прийнятий ними у цінність життя так само, як від народження прийнята синява Дніпра. Життя поклато свої

русла повз цей ссбор, будні ідуть повз нього нескінченими чередами, а півкулі бань все пливають над Зачіплянкою, як образ незакінченості все височить, на майдані ця сива скеля віків. Є в ньому своя плястика є ритми свої, тільки йому властиві...»

«МОЛОДА УКРАЇНА», журнал видає Центральний Комітет Української Демократичної Молоді. В чис. 271 за жовтень 1978 року Торонто, на сторінці 23-ій поставив своїм читачам такі запитання:

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ МИНУЛЕ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА?

1. Коли було засновано Запорізьку Січ?
2. Як називались козацькі човни? Як на них запорожці проникали в Чорне море?
3. З ім'ям якого кошового отамана пов'язаний переказ про лист запорізьких козаків до турецького султана?

4. Чому особливо урочистою була новорічна рада?
5. Кого з українських істориків прозивали «запорізьким характерником»?

ЩО ОЗНАЧАЮТЬ ЦІ ВИСЛОВИ?

1. Іду на ви.
2. Ламати списи.

Відповіді будуть надруковані в наступному числі «Молодої України».

Також гумористичний журнал «ЛИС МИКИТА», що його видає в Дігройті редактор Едвард Козак, в числі за жовтень 1978 року помістив таку статтю з правдивою історичною довідкою та з жартом, що про нього М. Гоголь сказав би — «Гірким сміхом моїм посміюся»

КОЗАЦЬКА МЕДИЦИНА

Гійом Лявассер Боплян, славнозвісний французький інженер і військовий картограф, у рр. 1630-48 на службі польського короля в знаменитому своєму "Описі України" яскраво змальовує життя і побут українського селянства та козацтва в першій половині 17-го сторіччя. В одному місці натрапляємо на опис природного лікування, дуже поширений в ті часи між козаками, ще його приводимо тут в перекладі з польського тексту книжки.

«Небуденна буває українська медицина, — пише Боплян. — Я бачив козаків, які, щоб позбутися гарячки, не приймали нічого іншого, тільки висипали половину ладунку порошу з гарматного стрільна, розмішували порох пів-на-пів з горілкою, випивали і клялися спати, щоб на другий день

вранці прокинутись в найкращому здоров'ї».

Читаєте ці рядки, написані рукою безстороннього літописця, свідка нашої давньої слави, і серце ваше сповняється гордістю, що були колись у нас такі лицарі-багатирі, такі орли яких мабуть не знає історія жодного іншого народу! Одночасно душа ридьма-ридає, що народ наш, колись такий мгутній та лицарський, так тепер «змаціцькався», — як казали гуцули — ну звівся на нівець.

Ось, для прикладу, недавно я був у гостях в одного побратима, члена «Вільного Козацтва», та й то либонь, високої ранги, чи не осаула, бува, або й отамана бо з нагсди всяких парад він носить на голові на зміну аж три різні ветеранські шапочки: одну зягає на Зелені Свята іншу в козацьке

Свято Покрови, а ще іншу в річницю 1-го листопада... Саджає мене мій добродій побратим за стіл, на покутті, частує «вибсровою», а сам, сердешний, прибід на обличчі і пілюлі якісь ковтає!

— Вибач, — говорить, — побратиме дорогий та рідній, не можу я стукнутись з тобою чаркою, бо життя моє, як бачиш, тримається на пігулках... Серце в мене навалює і зависокий тиск крові.

А мені так жаль його стало, що я

вицідив заледве одну чарочку і половину другої, а далі вже не йшло — не смакувало! Я розумію серйозність ситуації хвороба, як то кажуть, не жартує, а все ж таки дозвольте спитати вас — чого вартує, за перепрошенням, козак на пігулках?... Як же він стане на ворога в завітню годину, як підійме похилену Червону Калину, як визволить Неньку-Україну з московських кайдан?

І к е р.

СТАРШИНИ УВК УЧАСНИКИ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

Осаул УВК Інж. Володимир Папірчук
Начальник Генеральної Канцелярії
і Скарбник Генеральної Булави УВК

Сотник Матвій Суржко
Учасник Першого і Другого
Зимових Походів

ДО ВШАНОВНИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І КОЛЬПОРТЕРІВ «УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА»

Повідомляємо, що поштовий уряд ЗСА підніс від 1 червня 1978 року несподівано високо норму оплат за висилку журналу більше ніж на 60% проти попередньої норми. Це дуже порушило наш кошторис, а тому ми мимоволі примушені збільшити ціну річної передплати на наш кварталник на 1979 рік і встановлюємо її для ЗСА, Австралії і Європи ДЕВ'ЯТЬ (9.00) доларів ЗСА а для Канади ДЕСЯТЬ (10.00) Канадійських доларів.

Ввічливо просимо прийняти це збільшення передплати на ОДИН лише долар як неминучий факт для дальшого нормального виходу нашого журналу і не відкладати зі скорішою висилкою нам передплати на 1979 рік, бо ж і друкарні і пошті за їхні послуги треба платити готівкою.

Зі щирим привітом та гарячою подякою за довір'я й ласкаву увагу —

Адміністрація «Українського Козацтва»

З НАГОДИ КОЗАЦЬКОГО ВІКУ

ОТЕЦЬ ПРОТОПРЕСВІТЕР
МИКОЛА ЛИТВАКІВСЬКИЙ У.А.П.Ц.
ГЕНЕРАЛЬНИЙ КАПЕЛЯН У.В.К.

(З нагоди 80-літнього ювілею)

Дня 6 грудня 1978 року Панотцеві Генеральному Капелянові і Почесному Козакові УВК Протопресвіторові УА-ПЦ сповнився 80 років життя відданого службі Богові й Україні.

Вітаючи нашого Високодостойного Ювілята з тим святочним днем, який не було відзначено ніяким способом в ширшій формі як бенкетом чи як інше, як то буває при такій «оказії» в широкій громаді, та побажавши Ювілятові щастя, здоров'я та многих літ, наша редакція рішила занотувати цей ювілей на сторінках «Українського Козацтва». Бо ж Високопреподобний Панотець М. Литваківський є подібний до того давнього запорожця, що після довгих літ войовничого життя в боротьбі за волю України, міняв шаблону на святий хрест а вояцьку рангу міняв на духовний сан.

Як це сталося та в якій ідейній інтенції о. М. Литваківський укладав своє патріотичне життя ми попросили ВШановного Ювілята поділитися з нами своїми про те спогадами...

* * *

«А молодість не вернеться...

Було колись в Україні!»... Цими словами почав о. М. Литваківський свої спогади...

Кожній людині Всевишній Господь дає призначення і наділяє її талантом ще перед народженням. Використання цих талантів залежить від батьківського виховання та від інших учителів, а часом навіть від оточення, як каже стара приповідка — «з ким поведешся, від того й наберешся», а до того впливають ще й умовини життя...

О. Микола побачив Божий світ 6-го грудня 1898 року на Київщині у батьків: Федора Литваківського та Олександри з дому Горбатюк. Тато його був адміністративним старшиною а

пізніше власником сільського господарства та нафтового млина. Юнацькі роки нашого Ювілята пройшли в добробуті але в козацькій дисципліні, бо ж він виростав в осередку давньої козащини, що свідчать вже й самі назви таких сіл та містечок як: Сквиря, Біла Церква, Звенигородка, Шпола, Умань і т. д. А тому батько Миколи, що сам походив з козацького роду, старався передати своєму одинокому синові все українське та свою рідну мову, яка уживалась в його домі та в зносинах з навколишнім населенням або з мало-містечковою інтелігенцією — духівництвом, вчителями, волосним писарем і т. п. Та інтелігенція часом збиралася в домі Литваківських «на чашку чаю», на розмови а малий Микола тоді пописувався перед гостями своїми деклямаціями віршів з Кобзаря Шевченка. Згадує о. Микола, що його батько часто уділяв часу своєму синові, розповідаючи йому про Запорозьку Січ, про хоробре козацтво, про Дніпрові пороги... Потім Микола по батьківському наказу сів на коня і мусів гарцювати верхи на коні якихось 30-45 хвилин і то з перешкодами... В так званій «міністерській» початковій школі, до якої ходив Микола, учителі звертались до учнів на «малоросійськом язике», навіть митрофорний протоєрей, що учив релігії, пояснював свою науку українською мовою. В тій же школі виховником і учителем гімнастики був колишній військовий підстаршина. Він умів передати своїм учням дух військової дисципліни а з тим — і перші основи військового вишколу та прищепити їм почування гідності й чеснот вояка «запорожця». Молодь страшенно любила того виховника і учителя гімнастики. Дуже шанували його й інші учителі. Впливи його вихови на довго за-

лишались в душі юнака і пізніше, як побачимо, дали про себе знати в дальших поступованнях М. Литваківського.

В тій же школі як і в середній школі велику увагу зверталось на релігійне виховання учнів. Пригадується як кожної неділі і в свята вся школа вишикована рядами під проводом своїх учителів марширувала на Служби Божі до церкви. А в церкві співав чудовий хор, в якому брав участь і молодий Микола Литваківський, якого Бог з дитинства обдарував гарним дискантом, який тепер у нашого Ювілята вже давно перемінився на «бас профундо до трьох октав»...

Після закінчення початкової і середньої освіти М. Литваківський вступив в Умані на залізничний двірець як учень телеграфіст. По успішних іспитах його призначено як телеграфіста на двірець Христинівка а пізніше на двірець в Козятині, а як особливо здібного телеграфіста скоро переведено в Київ до Управління Південно-Західних залізниць. В Києві на тій службі Миколу Литваківського застала революція 1917 року. Тоді почався новий період його життя.

Микола Литваківський тоді вповні зрозумів ідею і значення батьківської вихови та відчув впливи вихови того учителя гімнастики та інших своїх учителів, серед яких Ювілят особливо відрізняє директора Драчука, учителя Бездоленка, учителя релігії о. Василя та інших, певно тих, що їх можна б було назвати свідомими чи підсвідомими українцями...

Тоді він як нащадок козацького роду, всією силою почувань і свідомости зрозумів хто він є та усвідомив своє покликання як сина України, яку треба було боронити від напасника. Згадує він тодішнє своє, подібне йому товариство залізничних телеграфістів, залізничних службовців, конторщиків та свою зустріч і знайомство з залізничником Андрієм Макаренком, що став членом Української Центральної Ради. Далі даємо слово самому Ювілятові.

... «Ми сформували негайно Залізничний Курінь Вільного Козацтва. Його першим командиром став сотник М. Кулик. Знайшлося ще багато других старшин, під команду яких нас озброїли і після короткого вишколу ми виступили до боротьби з місцевими більшовиками по Театральній до Фундуклієвки — Ботанічний Сад — Жидівський Базар — Степанівська вулиця — Залізничний двірець, майстерні і т. д. і т. д. Кидали нас майже по цілому Києві, де рвалось, там треба було латати, як пошту, електровню Центральну Раду, Печерськ і т. д. То було пекло, обсіпали нас з рушниць з вікон, кулеметами як градом, а ми йшли все вперед і вперед... Був раниений в ліву пахву під Арсеналом, зробили перев'язку, але рушниці з рук не випустив, бо лікуватись в шпиталі не було можливости. Тут не раз пригадувались ті шкільні муштрові навчання як треба примінятись до терену і обставин й боронити свій український гонор і честь. Нехай Всевишній Господь прийме його, якщо вмер, наш любий, дорогий колишній інструктор-виховник Г... (Прізвища з певної обережності не подаю) до лона янголів Св. Архистратига Михаїла, як і всіх тих, що стали в обороні правди і добра!

Я щасливий, що наш Курінь У.В.К не опоганив свого доброго імені Козака і дуже багато причинився до визвольних змагань нашої любної Батьківщини України. З цього малого куреня постав Залізничний полк з командиром полк.Селівановим і другими, й Залізнична Дивізія... Описувати в деталях трудно і зайво. Тут в 1917-18 році кінчається моя залізнична кар'єра і починається служба в Армії У.Н.Р.»

* * *

Як козак УВК Залізничного полку М. Литваківський був приділений до Підстаршинської школи того полку а пізніше призначений бунчужним 3-ої сотні. Після державного перевороту 1918 року він був приділений до Запорозького Корпусу і призначений команди-

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ — Родина о. Протопресвітера Миколи Литваківського: 1.) о. Микола з Паніматкою Наталією. 2.) Вони з сином д-ром мед. Анатолієм, його дружиною Галиною і внучкою Наталочкою. 3.) Внучка о. Миколи — студентка Наталочка. 4.) Внук о. Миколи — студент Марко,

ром кулеметної чоти 2-гої кулеметної ватаги. Про дальший хід подій Ювілят згадує як про низку наступів та відступів полку, що відбувався від багато сильнішого ворога — від большевиків то від денікінців та різних партизанів — Махна, Григорієва, Зеленого та інших. Згадує як Запорозькому Корпусу приходилось відступати від Христинівки, Умані, на Вапнярку, Бірзулу, Тираспіль. Пригадує як в ті часи генерал Загородський так охарактеризував тодішні боеві події. Генерал казав: «Наступи й відступи відбуваються народом»... Далі слідував перехід до м. Бендер на територію Румунії через міст, який потім румуни зірвали. Пригадує палення вагонів українських ешолонів з нашим військовим добром на двірці в Тирасполі з наказу начальника транспорту полк. Шелябурського, а «цигани» грабували нашу зброю. Слідувала висадка в Заліщиках в Галичині, нові турботи за здобуванням зброї, нові бої з червоними і білими ворогами, «Трикутник смерті», об'єднання з Українською Галицькою Армією, блискучі нові успіхи наших військ а з тим і великі надії на відродження України, а далі знову смутні часи невдач...

Таклються спогади з минулого Ювілята, з його участі в Українській Армії, в безнастанних боевых обставинах аж доки не прийшла зустріч з найсильнішим ворогом — з пошестю тифу. Не минула вона і Миколи Литваківського з усіма прикриттями того часу, коли для маси хворих бракувало й місця в шпиталях і приходилось перележувати десь хіба в якихось сінях без вистарчаючої медичної обслуги. Але козацька натура витримала і Микола Литваківський уже в числі видужуючих опинився в Могилеві. Под. Як лише повернувся до здоро'я, то зголошується до місцевої української комендантури і стає старшиною тієї установи. В той час прибуває до Могилева з денікінського полону полк. Удовиченко. Під його командою було сформовано Могилівський полк а по-

тім 3-тю Стрілецьку Дивізію і знову почалися бої.

Під час перемиря між большевиками і поляками тим самим перервалися бої 3-ої Стрілецької Дивізії. В той час припадає щаслива пора у молодого старшини Миколи Литваківського і він 7-го листопада 1920 року в м. Лучинцях одружується зі своєю нареченою учителькою Наталією Тимчиняк, як висловлюється наш Ювілят, стала для нього Янголом Хоронителем та разом з ним переносила всі вигоди, радощі й невгоди та поневіряння дальшого життя... Готувалось з приводу того парадне весілля з участю генерала Удовиченка і широкої грсмади старшин, що мало відбутися в Могилеві. Та не так сталося, як бажалося...

Большевики прорвали польсько-український фронт і майже вже оточили Могилів. Тому вже 10-го листопада М. Литваківський як старшина Могилівської комендантури дістав наказ негайно евакувати місто, всі обози, штаб дивізії з грошевою скринєю, прапор Дивізії а також прапор Кінного полку осаула Фролова. Згадуючи тодішні небезпечні обставини, наш Ювілят каже, що тільки Боже Провидіння допомгло йому виконати той наказ і тим самим спасти згадані військові реліквії.

Боевий прапор 3-ої Стрілецької Дивізії нині зберігається в пам'ятній церкві св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку, куди його передав генерал Павло Шандрук, поручник Толочин та панотець М. Литваківський. (Дивись дотичну знимку).

Грошеву ж скриню та прапор осаула Фролова М. Литваківський ще тоді передав командирові Дивізії ген. Удовиченкові в Новій Ушиці. Звідам українські частини відступили до Підволочиська до кордону Польщі, де їх було інтерновано.

М. Литваківський разом з дружиною довгий час перебував в таборі для інтернованих в м. Каліші і там не тратячи часу перш за все закінчив старшинський вишкіл при 3-ій Заліз-

ром кулеметної чоти 2-гої кулеметної ватаги. Про дальший хід подій Ювілят згадує як про низку наступів та відступів полку, що відбувався від багато сильнішого ворога — від большевиків то від денікінців та різних партизанів — Махна, Григорієва, Зеленого та інших. Згадує як Запорозькому Корпусу приходилось відступати від Христинівки, Умані, на Вапнярку, Бірзулу, Тираспіль. Пригадує як в ті часи генерал Загородський так охарактеризував тодішні боєві події. Генерал казав: «Наступи й відступи відбуваються народом»... Далі слідував перехід до м. Бендер на територію Румунії через міст, який потім румуни зірвали. Пригадує палення вагонів українських ешолонів з нашим військовим добром на двірці в Тирасполі з наказу начальника транспорту полк. Шелябурського, а «цигани» грабували нашу зброю. Слідувала висадка в Заліщиках в Галичині, нові турботи за здобуванням зброї, нові бої з червоними і білими ворогами, «Трикутник смерті», об'єднання з Українською Галицькою Армією, блискучі нові успіхи наших військ а з тим і великі надії на відродження України, а далі знову смутні часи невдач...

Так лються спогади з минулого Ювілята, з його участі в Українській Армії, в безнастанних боєвих обставинах аж доки не прийшла зустріч з найсильнішим ворогом — з пошестю тифу. Не минула вона і Миколи Литваківського з усіма прикрощами того часу, коли для маси хворих бракувало й місця в шпиталях і приходилось перележувати десь хіба в якихось сінях без вистарчаючої медичної обслуги. Але козацька натура витримала і Микола Литваківський уже в числі видужуючих опинився в Могилеві. Под. Як лише повернувся до здоров'я, то зголошується до місцевої української комендантури і стає старшиною тієї установи. В той час прибуває до Могилева з денікінського полону полк. Удовиченко. Під його командою було зформовано Могилівський полк а по-

тім 3-тю Стрілецьку Дивізію і знову почалися бої.

Під час перемиря між большевиками і поляками тим самим перервалися бої 3-ої Стрілецької Дивізії. В той час припадає щаслива пора у молодого старшини Миколи Литваківського і він 7-го листопада 1920 року в м. Лучинцях одружується зі своєю нареченою учителькою Наталією Тимчиняка, як висловлюється наш Ювілят. стала для нього Янголом Хоронителем та разом з ним переносила всі вигоди, радощі й невгоди та поневірювання дальшого життя... Готувалось з приводу того парадне весілля з участю генерала Удовиченка і широкої грсмади старшин, що мало відбутися в Могилеві. Та не так сталося, як бажалося...

Большевики прорвали польсько-український фронт і майже вже оточили Могилів. Тому вже 10-го листопада М. Литваківський як старшина Могилевської комендантури дістав наказ негайно евакувати місто, всі обози, штаб дивізії з грошевою скринєю, прапор Дивізії а також прапор Кінного полку осаула Фролова. Згадуючи тодішні небезпечні обставини, наш Ювілят каже, що тільки Боже Провидіння могло йому виконати той наказ і тим самим спасти згадані військові реліквії.

Боевий прапор 3-ої Стрілецької Дивізії нині зберігається в пам'ятній церкві св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку, куди його передав генерал Павло Шандрук, поручник Толочин та панотець М. Литваківський. (Дивись дотичну знимку).

Грошеву ж скриню та прапор осаула Фролова М. Литваківський ще тоді передав командирові Дивізії ген. Удовиченкові в Новій Ушиці. Звідтам українські частини відступили до Підволочиська до кордону Польщі, де їх було інтерновано.

М. Литваківський разом з дружиною довгий час перебував в таборі для інтернованих в м. Каліші і там не тратячи часу перш за все закінчив старшинський вишкіл при 3-ій Заліз-

Передача прапору 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії на збереження до музею при церкві св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку. На чолі проводу: о. М. Литваківський, генерал Павло Шандрук генерал Олександр Загородський і поручник Толочний.

Умурування пам'ятної плити до будови церкви св.Софії в Чікаго та спалення перед церквою «моргечу».

ній Дивізії в 1921 році. В узнання його заслуг в Армії УНР він був поступово підвищений до ранги майора.

Службу в Армії УНР кінчив на становищі Коменданта Штабу 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії.

* * *

Як глибоко релігійна людина, М. Литваківський, перебуваючи, як сказано вище, в Каліші задумався над дальшм приміненнм своєї енергії для служби Батьківщині в часі так довгого завішення зброї. Він рішив стати в обороні нашої Церкви і наро-

Зрушення землі для будови собору Св. Покрови в Дітройті
отцем Миколою Литваківським та посадником міста.

Зрушення землі для будови собору Св. Покрови в Дітройті
(Паніматка Наталія Литваківська з церковним старостою.)

Передача прапора 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії на збереження до музею при церкві св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку. На чолі проводу: о. М. Литваківський, генерал Павло Шандрук генерал Олександр Загородський і поручник Толочний.

Умування пам'ятної плити до будови церкви св.Софії в Чікаго та спалення перед церквою «моргечу».

ній Дивізії в 1921 році. В узнання його заслуг в Армії УНР він був поступово підвищений до ранги майора.

Службу в Армії УНР кінчив на становищі Коменданта Штабу 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії.

* * *

Як глибоко релігійна людина, М. Литваківський, перебуваючи, як сказано вище, в Каліші задумався над дальшм приміненням своєї енергії для служби Батьківщині в часі так довгого завішення зброї. Він рішив стати в обороні нашої Церкви і наро-

Зрушення землі для будови собору Св. Покрови в Дітройті
отцем Миколою Литваківським та посадником міста.

Зрушення землі для будови собору Св. Покрови в Дітройті
(Паніматка Наталія Литваківська з церковним старостою.)

ду, замінивши, як він каже — «рушницю на хрест». Він рішив здобути вищу духовну освіту і зробитися постійним слугою Божим. В році 1942-му був рукоположений в сан диякона, а в 1945 році в сан священника. В році ж 1946-му отець Микола вступив як студент до Духовної Академії в Мюнхені (Німеччина), яку закінчив в 1949 році, буди вже в сані протоєрея, бо під час студій виконував душпастирські обов'язки в таборах УНРА...

Була то велика і тяжка праця організовувати церковні громади, виховувати молодь і дітей в національно-релігійному дусі та переробляти якісь бараки, часто — конюшні на приміщення для Богослужб. Це все виконував з притаманною йому козацькою завзятістю отець Микола і то виконував з великим успіхом, про що свідчать ті численні узнання й нагороди, які Він отримував за організування парафій та побудування церков в:

Шляйсгаймі, Функ-Касерні в Мюнхені, Академічної церкви в Мюнхені, в Гаупштадті біля Аугсбургу. А з переїздом до ЗСА Він з таким же успіхом відновлює старі церкви в: Джанставні, Бріджпорт, Бафало, а в Чикаго — церкву Св. Софії, де на 4 роки перед терміном було сплачено «моргеч», там же — в Чикаго о. Микола організував парафію Св. Тройці. Особливо треба відзначити будову величавої катедри Св. Покрови в Дітройті, де було дуже трудно дістати місце для будови і сам дозвіл від магістрату на будову. Ця будова коштувала біля одного мільйона доларів. Цей храм Божий красується на терені чотирьох гектарів землі на чудовому місці в Саутфілді біля Дітройту і служить навіть прикрасою цілої околиці. Це було досягненням, як згадує о. Микола не Його лише праці а цілого будівельного комітету на чолі з паном Жолобецьким та організованої церковної громади.

Мурований собор св. Покрови в Дітройті.

За таку громадсько-релігійну національно-патріотичну працю колишні парафіяни о. Миколи напевно леліють в своїх душах гарячу Йому вдячність. А узнання Його заслуг на цій ниві підкреслили особливо яскраво управи

міст Дітройту і Савтфілду. Вони обрали нашого Панотця Миколу Литваківського почесним громадянином тих міст і доручили йому, отже, аж два символічних ключі від брам тих міст. Ювілят має їх як особливу реліквію.

За духовну службу наш Ювілят був поступово підвищуваний від сану диякона аж до сану протопресвітера та нагороджений митрою.

А за минулу військову службу Україні наш Ювілят був відзначений всіма військовими й проп'ятними хрестами й відзнаками, а Головна Нагородна Рада УВК відповідним наказом Військового (Кошового) Отамана нагородила Його Хрестом Українського Козацтва з мечами та золотою лавровою гілочкою і золотою зіркою, що означали Його персональні заслуги перед Батьківщиною, який воював зі зброєю в руках за її Волю і Державу, бував в бойових акціях активним учасником і був ранений.

Крім того, згідно з приписами Гонорової Ради УВК, отцеві Миколі Литваківському, як Генеральному Капел'янсьві наказом УВК ствердженням підписом Почесного Отамана Української Національної Армії Ген. Штабу Генерал-Кошового Павла Шандрука надано звання Генерального Хорунжого та Почесного Козака.

В 1972 році о. Микола Литваківський захворів і відійшов на відпочинок, але й далі живо цікавиться українським церковним життям та діяль-

ністю любого Йому Українського Вільного Козацтва та виданням нашого журналу.

Дай, Боже, нашому Високодостойному Ювілятові з Його Високодостойною Паніматкою, а нашою Посестрою УВК чотовою Наталією та всій Їхній Родині ще міцного здоров'я та многих, многих літ на радість всім, хто Їх знає і пам'ятає вдячним і добрим словом!

Використані документи:

1. Аттестация Командира 1-го Військового полку залізничників число 5296, Київ, 16. IX. 1918 року.
2. Подяка Богословсько-Педагогічної Академії УАПЦ в Мюнхені, 24.IV. 1948
3. Похвальний Лист Митрополита Полікарпа. Гайденав, Німечина, 20. XII. 1948
4. Уповноваження від Архієпископа Геннадія. Мюнхен 20. VII. 1949.
5. Студійне посвідчення Ректорату Богословської Академії УАПЦ, Мюнхен, 10. X. 1949.
6. Узнання від Архієпископа Мстислава 1. IV. 1954.
7. Узнання від Ліги Американців Українського Походження. Чикаго, 29. VII. 1960.
8. Подяка від Митрополита Іоана з повідомленням про нагороду митрою і саном Протопресвітера. 10. XII. 1970.
9. Накази У.В.К.
10. Листування з о. Миколою Литваківським.

× × ×

Інж. Євген В. Курилюк

СПОГАД ЗВ'ЯЗКОВОГО СТАРШИНИ

АРМІЇ У. Н. Р.

**Автопортрет Інж. Євгена В. Курилюка
в однострої старшини Української
Галицької Армії з р. Б. 1919**

*Спомин присвячую славної пам'яті
сотникові Ярославові Е. Курилюкові,
командирові преславного Першого Гар-
матного полку У. С. С. / У. Г. А.*

Моя вояцька служба почалася в травні 1916 року. Тоді після закінчення української (тоді "руської") гімназії в Коломиї мене було покликано до австрійського війська до Ц. і К. 15-го полку піхоти тоді кадровою в Пряшеві. Там я скінчив школу підстаршин а в грудні того року старшинську школу в Егерндорфі, одинадцятий турнус та був відправлений на Італійський фронт. На початку 1917 року абсолютував спеціальний вишкіл для старшинських аспірантів та був приділений до самітетколони 10-ої австрійської дивізії. На війні за чужу справу попав до італійського полону, з якого увільнився в березні 1919 року. В

квітні того ж року зголосився до української служби, до 2-ої Коломийської гарматної частини, і був приділений до Першої батареї на фронті в Давидові під Львовом.

Другий коломиїський був пізніше перетворений на Перший Гарматний полк У.С.С., з яким я перебував цілу кампанію за Волю України і дістався до Києва, а по приході Української Армії (з поляками) в травні 1920 р., зголосився в Штабі 6-ої Стрілецької дивізії та на рекомендацію сотників Богдана Гнатевича та Ярослава Курилюка був приділений до штабу 3-ої Польської армії, — як один із зв'язкових старшин.

Коли в червні 1920 року штаб перенісся з Києва до Сарн, то я возив спершу якусь писану інструкцію до Коростеня, де тримали застави частини 6-ої Стрілецької дивізії. Дістав я не дуже доброго коня та лише одного улана для почоту. Вдодвж шляху, яким я їхав бачив я дуже багато польських гармат звернених жерлами на схід і можна було відчутися що фронт недалеко. Але в «наших» в Коростені був спокій та безпека, відчувалося повне довіря до застав і я повернувся до Сарн без пригоди...

Але «Ваньки» зачали наступати даліше а на фронті замало українських частин щоб дати належну відсіч, а полякам не сила та не охота здержувати большевицьку навалу.

Тили армії прикриває перед наступаючою навалюю добірна Перша Дивізія Легіонів, для котрої треба переслати якусь дуже важну писемну інструкцію. Шукали відважного охотника для цієї місії.

Шефом українських зв'язкових був сотник Ковбасюк, але дійсним «виконуючим» був поручник Бісик. Ото пропонує капітан з спераційного віддлу Бортновський: «Виручайте пале поручнику, бо є зле, а я не можу най-

ти в себе відповідного охотника хто би належно виконав важне завдання». Кличе мені поручник Бісик: «Ідьте, каже, Курилюк, чейже вас відьми не з'їдять, а коня дамо вам доброго та чотирьох уланів для прикриття». Мені тоді було «море по коліна». Тому я сказав: «Раз їхати треба, а ще й просять, то якби приказ, я би щастя спробував»... Підвели мені коня, карий він та здоровий, щей на одну ногу білокопитий. На правому боці у нього випалене українське "Щ" пеначе на українських тягарових паровозах, а на ім'я йому «Грегор».

Дістав я в штабі портібні папери, подивився я на моїх уланів (одного старшого та трьох простих, положив святий хрест на козацьке чоло, щоб всяке лихо нас минало, і скомандував: «Хлопці, за мною чвалом!», аби спробувати, що то в мене за кавалерія. Ним ми перегнали верстов із дві, то за мною летів вже тільки старший улан, лементуючи: Пане поручнику, Грегор то шаржовий кінь капітана Бохенка із штабу, я маю на нього вважати. Ну, синку, добре, добре, але за послання відвічаю я, то ти радше слухай як росте трава, так буде для тебе найздоровіше.

Була вже десь година п'ята після полудня і літня жара вже трохи ущухала, отже я рішивсь їхати десь до півночі, щоб трошки "наскочило". Можна було завважити, що ми недалеко від фронту, бо всюди тягло військ та були застави. Чудно та моторошно моїм уланам. Усі відділи йдуть в один бік, а ми їдемо в противний, так пеначе прямо чортові у зуби. Я дав наказ: «Тримайте карабіни так через сідло, на поготівлі, а як би хто крикнув "Руки ввєрх!" — то наперед стріляти як у качачий купер, а допіро потім вже здоровкатись».

Першу ніч ночували ми так десь під вербами за селом, а виїхали в дальню дорогу до схід сонця заки ще "день молодий".

Під обід ми зайшли до якогось багатішого дядька на подвір'я, вістимо діло, хотілося дечого доброго "на зуб", але

хазяйка нам резолютно відповіла, що нема вже нічого, все вже забрали. Але дядько її, як зрозумів, що я не чужий а свій, то зараз таки з'явився свіжий, разовий хліб, масло та молоко. Хотів я було заплатити добрими грішми, але хазяйка ніяк не хотіла приймати грошей від "свого"...

Чудно та моторошно моїм уланам їхати неначе чортові на зустріч. Еге ж, хлопці, страх людське діло й мене він трохи скребе по спині, але кажуть, що там десь далеко є Перша Дивізія Легіонів, а там я мушу мій наказ віддати.

Десь під третю ніч, вже добре по півночі, зушишила нас кулеметна застава. "Стій! Хто йде?" Я дуже грімко відповів, що я за "парсуна" і що зі мною чотирьох уланів почоту, куди і за чим. Зараз мені дали провідника і за хвилину я вже передавав запечатану коверту адютантові шефа штабу. Дуже він крутив головою та ніяк не хотів вірити, що ми ще передвчора виїхали з Сарн, бо після його відомостей, Сарни вже давно впали.

Ну, так воно, брате, чи саяк, не моє діло, а ти мені потверди коверту, що наказ прийняв, та ще скажи яка ситуація, і чи можна де трохи око прижмурити, бо коні й люди дуже здорожені. Заїздаю я в гущавину війська, отут кажу, хлопці, будемо нічлігувати... Розсідлали мені Грегора, попустив я трохи ремінь від пістолі і ще ані голова гаразд на кульбаку не зложились, як я заснув як дуб.

Вранці, ще сонце добре виднокруг не озолотило, як я із просоння відчув якийсь рух. Розплющив я очі, еге ж звітує мені старший улан: "Коні вже давно посідлані, бо ворог натискає зправа, а ми втікаєм". Хлюснув я трохи води на лоб із відра, що він мені подав, натяг чоботиська і вже на кульбаці з'їв трохи сала із "насушним", аби пояс занадто вільно не теліпався на козацькому тілі.

Їдемо поліським лісом, залізнодорожним шляхом, бо на ліво та на право багно та трясавиця, просто на південь. Вже сонічко трохи піднялось,

зачалось робити тепло, позволив я познімати блюзи, лише карабіни був наказ тримати через сідло на поготівлі і наперед стріляти, а потім вже питатись, хто й чого.

Обід того дня був дуже славний. Доїхали ми до якогось села та попали до місцевого панотця прямо на обід. Панотець і рідня українці радять не їхати далше. Тут, каже, в лісах всюди большевики поперебирані на косарів, тощо, кулемети в них на поготові, не пройдете ані десяь гонів та й буде по вас. Останьтесь тут, ми вам дамо цивільний одяг а потім будемо промишляти що далше. Але в мене була вперта думка, що, може таки дістанусь до наших, до Коломиї. Ото ж пот дякували ми нашим гостителям за хліб-сіль, підтягнули ми ремені на конях, натиснули шапки трохи дужче на вуха та виїжджаємо з села, хоч серце щемить та тьохкає як соловейко. Село було в лісі, виїжджаємо ми на край. Моторошно трохи: там великий огонь горить, там теж, а ще далі чорний дим клубиться. Далеко перед нами, так верстов зо дві, щось ворухнеться, невже большевики? Невже кінець йде на нас?

Даю наказ: "Старший улан, їдь вперед та подивись що воно за військо". Улан знімає той каже: "Пане поручнику, я маю жінку та трое дітей, мені страшно!" Подивився я на мою кавалерію, а хлопаки тільки голови позвішували, геть відвага в шаравари пішла. Думаю я собі: Еге ж, брате, тут тобі кришка, мусиш самий сірій костюмасі в зуби подивитись. Ну, щож, потис я пістолу в жмені, а коня острогами і мчусь вперед, тільки кутиками очей слідкую, куди б мож втекти від наглої смерті.

Один військовий там на переді схилив голову, а сонце заломилось від блиском на його козирку. Я зразу повеселів, думаю собі: та невже це поляки? (Дашки у шапок польського війська були оковані металем). Цей раз, бачте, щастя знова сприяло наполюханому герою... Підїжджаємо ближче. Старший якийсь капітан питає

скільки нас та хто ми. Зголошую — із штабу третьої армії, тиждень в дорозі, тиждень без постачання. Ну й дістали ж ми всякої всячини для людей і для коней, скільки лише влізло до скіряних торб. та мішків при кульбаках. А й вербки недалеко були, аж просять до відпочинку.

Аж вечерком та холодком рушили ми далше в дорогу. Хлопці закурили, підспівують і коні геть веселіші стали, а Грегор вже не шпортався на всі чотири на рівній дорозі. Ідемо чудовим поліським лісом ледве знатною доріжкою, на котру нам присвічує брат місяченько, що у повній красі виплинув на чудове поліське небо у пізньому вечорі.

Еге ж красота воно отак поезією заніматись, але мої улани вже починають "забивати цвяхи бородами до кульбак", час би вже на нічліг стати... Деся далеченько загавкала собака й донеслась людська гутірка. Ну, братця, цей раз щастя з нами, стрінули ми якихось людей, що кудись йшли, була ж пізна ніч, то напевно до села. Мої улани розговорились за хвилину з оцими пізними пасажирами; прислухаюсь і я до розмови й бачу, що це селяни-поляки. Виходить, що там у поліських лісах була якась польська колонія, до котрої ми випадково потрапили. Не дуже це розуміли мої варшавяки, для них все це був «москаль». За хвилину ми побачили хати та вїхали на доволі широкий майдан. Хотіли мої улани таки зразу розгосподаритись "на власну руку", але я таки допитався до солтиса і не дозволив розтануватись самовільно.

Стукаю я у двері вїтївства, звідки питає мене якийсь молодий голос хто я й за чим та чому людям по ночах спати не даю. Загріло це мене трохи та моїх уланив, котрі зачали "тріскати в шаблі": не подобалось це нам ніяк, що солтис нас так безцеремонно трактує. Перекинув ще солтис два три слова, то я вже таки зовсім розізлився. Щоби додати більшого натиску моїм словам, за котрими стояло тільки п'ять шабел супроти досить ве-

ликого села, я заgrimів: Їстем офіцерем тшпещей армії, а як мені староста не дасть квартири для людей і коней, то розкажу запалити село із чотирьох кінців. Копнув я ще для натиску ногою у двері та й пішов туди, де вже стояв коло стіжка сіна мій Грегор. Там мені його розсіддали, скинув я чоботиська й за хвилину спочивав солоденько на пахучому поліському сінні головою по козацьки на кульбаці та вдивлявся в чарівне українське небо повне ясних-ясних зірок.

Майстри, бачу, мої улани в тім, як підіймати розіспане село на ноги. Виджу вже там світитися і там вже не тільки чути гавкання собак, але також хтось питає: А котрий є то пан офіцер? Що-о єст, кажу? А бо то прошу коляція для пана офіцера». Так мене будили чотири рази, бо кожний із моїх хлопців вважав своїм святим обов'язком післати мені вечерю. Десь за годину мої улани ледве припхалися на місце нічлігу. Бачу не зла була польська поліська гостина. «Хлопці», кажу, завтра о третій вранці відїзд, щоб мені коні посіддані були».

Еге ж, хто не знає поліської, чарівної нічки, там у нас на далекій Україні, тому важко описати, як солоденько нам спалось. Пробудився я вже день зачав «добре ходити на двох ногах» бачу, коні ще не посіддані, а з під одіяла тільки старший улан на мене споглядає щілінками неначе осокою прорізаних очей. Ну, хоч як жаль а вставати треба.

Вже на мене чекала коновка із холодною водою, котру на мене цілу до пів тіла вилляв старший улан, я по запорізьськи перехрестився, натяг чоботи та притягнув цупкіше пояс із пістолетом.

За тином стояли два-три дядьки, а один з них, трохи чепурніший, зняв шапку, підійшов ближче та й каже: "А то, пане поручнику, солтис не я, а мій старий батько, бардзо перепрошуємо, але мені було жаль його вчора будити, отой вийшло непорозуміння. Може би пан поручник рачив до нас на "снядане". Хм, хм замутивав

я по великопанськи, моїх уланів теж розібрали і за хвилину веселий Грегор доніс мене до солтисової садиби, де вже вітав мене старий солтис мішаючи польські слова з українськими та московськими, та запрошував мене до гостинної. А там, Боже, Твоя воля, довгий дубовий стіл, а на нім всяка, всячина всього, що тільки може вродитися на Полісі, на полі та в лісі. Так щиро мене контентували, що я десь аж коло сьомої години рано ледве виліз ізза стола. Та й моїм уланам в и д к о теж не зле поводилося, бо виїхали ми з села не до схід сонця, але десь аж біля осьмої години рано, а виїжджаючи мої улани, хоч і варшавяки співали: «Дівча в сінях стояло, на козака моргало». Чи дуже на них заморгали поліські молодичі, то вже не знаю, але пісню мені співали.

Їхали ми далі залізничним шляхом, бо там були по обох сторонах полотна стежки, й напрям був безпечно добрий: Людвіпіль, де я наказ передав, прямо на північ до Сарн.

При однім потічку, що перетинав залізничний шлях не було містка тільки самі пороги, на котрих спочивали шини. Ото я підїхав ближче, щоб подивитись, скільки треба Грегорові розбігтись, щоб перескочити потік. Я самий був тоді козак п'ять пудів із гакком, щось важило теж гарматне сидло з торбами з їдою та вівсом. Але Грегор тільки подивився на потічок і плігнув без розбігу прямо із місця, та легенько, мов кицька, тільки я трохи колихнувся в кульбаці. Ну думаю, брате, це здорово, не даром дала тобі «чолувка» мішок вівса.

Гаряче робилось скажене, ото як ми допхались до якоїсь залізничної станції, де ще було трохи води у криниці, то я дав наказ розсідлати коні, та спочити десь до п'ятої години по обіді. Я сам подався в ліс, легенькою ходою, від кущика ожин до кущика малин, від афин до афин та від грибка до грибка, побрив я по лісі. Кохано та любо, тихо та спокійно, рай та годі, як в нас десь за Воскресінецькою горою. Була вже добре п'ята година,

заки я вернувся на залізничну станцію. Бачу рух, коні вже посідлані, й мої улани завертілись, як побачили мене. Прилітає старший і звітує: Пане Поручнику, ситуація кепська, большевики близько, а Сарни вже заняті. Ну, думаю, цур дурня та масла грудка, але діло приходитьсь «плохое». Питаю із остра: «А де тут телефон? Підхожу до якогось старшого залізничника: «Получить, кажу, зараз із Сарнами». «Так точно» каже він, і, і за хвилину я вже балакав із штабом. Там все було в порядку. Що перелякало моїх уланів не знаю, але штани падали з них здорово. Кажу — «Хлопці, не дурійте все в порядку, але коли коні вже трохи припочали та посідлані, то поїдемо дальше».

До Сарн ми вже доперли без пригоди, тільки дижурний старшина дуже головою крутив, як я подав звіт, що був у Першій дивізії у Людвіполі і наказ видав, бо в них мабуть точних звідомлень про дивізію не було. Тут побачив я Бортновського вже підполковником. Його підвищили зразу о два степені, бо він був старий Пілеудчик. При вечері я вже розказував мої подвиги в старшинській харчівні, де на почесному місці блистіла голена голова генерала Ридза-Сьміглого.

Не довго ми загрилися в Сарних. Через кілька днів натиснули большевики знову і треба було втікати. Залізничну станцію поляки облупили при втечі зовсім, навіть вікна із футринами повіривали. Тільки Білого Орла дали на паровіз з останнього поїзду, який опускав Сарни.

Для нас закликали відділ уланів, казали їм злізти з коней і і ми стали оп'ять вершниками. Радив Волинцевич «не бери, пан, того білого, бо вночі його дуже видно».

Доїхали ми аж до Володимира Волинського, де нас покликано до квартирмейстерства (його шефом був капітан Борець, а помічником дуже симпатичний поручник Волинцевич) і там нам було запропоновано вернутись до

своїх частин з уваги на те, що армія перейшла границі Польщі.

Не забув мені віддану прислугу підполковник Бортновський за це, що я виконав доволі небезпечне завдання (защо мене потім називали «один із найвідважніших офіцерів») я дістав від нього спеціальне дозволення затриматись при повороті до моєї частини три дні в Коломиї, через котру, згідно з явним приказом я мав їхати. Як машиністка виписувала мені подорожні документи, то питалась до котрої частини. Я її подав місто «Шоста Стрілецька дивізія» «Шоста Запасава бригада», думаючи, що її нема, але була й така частина. Машиністка написала, а підписував капітан Вятр, шеф відділу IV, не дивлячись навіть, куди власне були виставлені документи. Спакував я свої манатки і за хвилину сидів вже із хорунжим Банахом на паровозі, що віз нас із Володимира Волинського до Сокаля, де в Банаха були батьки. Прямі поїзди на цім відтинку тоді ще не курсували аж від Сокаля дальше.

Не довго гостював я у Банахів, хоч гостили дуже щиро. Тягнуло мене, бачте, домів, там до Королівки, де щіточка молодого лісу росла на Воскресінецькій горі, а дрімуча Рокита замикала виднокруг далеко на заході сонця.

Явний приказ був у мене на другу клясу, то й їхалось доволі гарно. Не міг я тільки збутись дивного почування вояка що із нього буцім то зробили собаку тай дали його між собак. Побачу польського старшину, то все мацаю за пістолом, все не можу погодитись із думкою, що вони оце роблять на нашій землі, за котру ми так щиро боролись.

Недалека дорога із Сокаля до Коломиї, і десь так сполудня побачив я вже облупаний, як звичайно, коломийський двірець, взяв собі візника і горою через «Коліно» та «Три Містки» поїхав до Королівки. Там мене стрінув Абрамко Гросер, жидок, мій близький приятель, котрий віз щось конячкою в поле. Він мене поздоровив.

але не затримався. Мури спаленої школи були такі самі, як я їх оставив, а на подвір'ю був виставлений тимчасовий барак, в котрім наші мешкали.

Хата не була сама, пильнувала її сестра Наталка. Як я приїхав, була в огородині коло хати, але як побачила військового, ютрий ще на добавок «увірвався» до хати, побігла до Матері на поле, бо мене не пізнала. Оставив я її доволі малою, а вернувся з України аж за два роки.

Перший зголосив мій приїзд Матері таки Абрамко Гросер. Мати вірити не хотіла, що то я повернув, бо чутка була що я помер на тиф в Україні. Воно було й правда, що я був тяжко хворий на тиф, як мене цей знайомий, що вістку про буцім-то мою смерть приніс, в останнє бачив. Я вмирав, але вмерти не вмер. Каже Мати: "Абрамку, не може бути, то може був Славко, Геньо прецінь помер на плямистий тиф в Україні. «Пані, каже, Абрамко, я Геня так як на долоні бачив та був би його зупинив, але я боюся, що він запитаєсь, де Тато а я жид, я не хотів перший подавати йому сумну вістку». За хвилину надбігла в поле її сестра Наталка. «Мамо каже, військовий увірвався до нас до хати, біжім домів, бо все зрабує. Скоренько їм біглося домів, але вже знали, що цей військовий, не чужий, а свій Геньо.

Мою Матір я дуже любив та була між нами не аби яка приязнь. Як я ще бувало відїздив на італійський фронт, то все мене Мати на залізничий двірець виражала. Тямлю тільки, що ніколи не плакала, тільки кутки її уст тряслись, як казала в останнє: «Дай, Боже, щасливо!».

Не багато мені в голові лишилось споминів про першу стрічу з Матір'ю та Наталкою. Багато почувань злилось в одно безмежне щастя над тим, що ми таки знову зійшлись, а щойно як заговорили про смерть Батька, то не втримався і я, і сльози горохом покотились по безвусому ще тоді, козацькому обличчю.

А тим часом фронт підсувався ближче, то треба було погадати, що робити далі. Вибрав я собі папери в отця Русина, тоді ще декана в Корничі, що до смерті мого батька, з котрим ніби треба було погадати якісь формальности на консисторії у Станиславові та пішов я голоситись на стаційну команду в Коломиї.

Ех, козаче, струнко, струнко, звенять під запятками плитки коломийського хідника. Минаю я Кігійчука, Інститут, Попадюків, капличку коло Кузьмів, а потім уже піднімаюсь у верх де колись стояв замок.

Не приїхав я із славою та товариством, за що ми так твердо боролись, але всетаки приїхав в уніформі Української держави, із старшинськими стрічками на комірці та пістолем на поясі. В кишені було в мене писемце видане задля того, що відважно виконував небезпечні накази.

Стаційний комендант, якийсь капітан, випитав мене хто я та звідки приїхав. Він мені порадив не їздити самопас, але відвідати свою частину і вже її триматись, щоб не приключилась якась халепа.

Сказав я, що я й так відїжджаю до Станиславова, потвердив я у нього свій явний приказ та вернувся назад до Королівки.

На другий день був я вже знову в залізничному переділі та минав передмістя Станиславова, Гірку. На двірці походив я між українськими старшинами, та побачив, що діло не зовсім добре. Тому я зголосив на команді двірця свій відїзд до Львова, буцім то шукати моєї частини, а сам сів до поїзду на Коломию і мчався з поворотом домів.

Військових старшин не дуже контролювали, хто куди їде, і я за годину був знову на облупаному двірці Коломиї куди я вже не заходив, але пішов залізнодорожним полотном в напрямі на Заболотів, а як зайшов на Королівські поля, то загнув вниз, у Чорний Потік. Розіпнув я тут мою блузу, здобуту ще на большевиках в Одесі,

котрі її потягли від денікінців із англійського постачання, а пістолі з поясом сховав під неї. Під блюзою я вже мав вищивану сорочку.

Синє небо та рідне Боже сонічко гляділо на мене з висот. Воскресінецька Гора була там, де звичайно і могутча Рокита замикала горизонт, там на заході.

Зупинивсь я, та все неначе теж зупинилось та затихло.

Доля мені призначила довершити дуже сумний обряд: знімати з моєї шапки славне знам'я Української Держави, під котрим ми громили всякого, хто зазіхав на нашу землю, та старшинські стрічки з коміра.

При цьому сумному торжестві стояв на «струнко» тільки я, шувар, татарське злілля в Чорному Потоці, та слід, що його лишила водяна курочка на зеркалі ковбур'я.

В цій хвилині не було нічого крім почуття чесно та вірно виконаного обов'язку ставати в разі потреби за Рідний Край.

В село я повернувся, про людське око вже ніби як «здемобілізований».

Отак закінчив я мою безпосередню участь у війні за Україну за її Волю за Честь і Славу, за Народ.

ПРИЛОГА:

Переклад частини листа ген. Волослава Бортновського до автора, з дня 29-го березня 1956 р. Б.

... "А рівнож задля того, що на мою співпрацю з 6-тою дивізією Українською маю як найліпші спогади, спогади на котрих спираються мої переконання та віра в добру, спільну будучність".

Так високо цінив Бортновський співпрацю із 6-тою Стрілецькою Дивізією. Це винятковий приклад розумного наставлення поляка до Української справи.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

До "молодшого доросту" побратимів, які вже дожили до "козацького віку" належить і колишній зв'язковий старшина армії УНР Євген Курилюк. Дня 30 січня 1978 року він щойно довершив вісімдесятку свого щасливого життя, повний козацького зав'язання та гумору, що позначилось і на стилі його спогадів про те, як він колись воював за Україну.

Помішуючи на сторінках нашого журналу ці спогади про бувальщину ВІШановного автора, широ бажаємо Йому з Його Вельми шановною Пані Дружиною Ярмілою ще багато, багато років щасливого життя "во здравії, спасенії, многая літ, благая літ!"...
Редакція "У. К."

× × ×

Леся Лисак-Тивонюк

ІСТОРІЯ ОДНІЄІ ВОЯЦЬКОЇ ПІСНІ

Українські вояцькі пісні стали мені близькими змалку. У дитинстві Мати співала гарним з незвичайно теплим забарвленням сопрано козацьких пісень і увесь репертуар її ровесників — Усусусів. Врилися вони в мою пам'ять. Та вже в п'ятій класі народної школи поляки — вчителі вчили інших пісень. Нових і давніх польських вояцьких пісень. Одна з них починалася зі слів: «Walecznych tysione opuszcza Warszawę...»¹⁾ Далі розказується, що вони, тобто тисячу вояків, склали навколішки присягу Богові піти за святу

справу в бій на багнети. Перша стрічка кінчається словами «з багнетами в руках іде Четвертий полк».

Десятирічній дівчинці зовсім не було цікаво, хто написав цю відому в Польщі і часто співану пісню, як теж не було цікаво, коли і з ким бився якийсь Четвертий полк. Зрештою польські вчителі, які при кожній нагоді підкреслювали героїство польських армій різних часів, цього не пояснювали. Тепер я була б і не думала про цю пісню, якби випадково не попала мені в руки книжка «Четвертий полк

піхоти», видана в Лондоні у 1966 році. Книжка на бібліотечній полиці звернула мою увагу саме тим, що під заголовком по-польськи, під датою 1806 — 1966 на обкладинці вирита золотом... свастика! Так, повторюю свастика!

Я позичила книжку у бібліотеці і почала читати. Виявилось, що свастика була «Годлом» — наче гербом Четвертого Полку, який постав у 1806 році, отже понад сто років раніше, заки свастика стала відзнакою гітлерівців!

Значить історичний факт важливіший від того, що може сказати хтось хто не знаючи польської мови — не вміючи прочитати книжки, звернув би увагу тільки на саму свастику.

Книжка дуже об'ємиста, близько шістьсот сторінок та припадок хотів, щоб я натрапила на «Walecznych tysione...»²⁾

Я прямо не вірю очам: цю дуже патріотичну польську пісню, яка була наче гімном Четвертого полку написав... німецький поет J. Mosen!³⁾

В німецькому оригіналі вона звучить:

«Im Warshau schwuren tausend
auf den Knien

Kein Schuss im heil'gen Kampfe
sei getan,

Tambour Schlag an! Zum Schlachtfeld
lasst uns ziehen:

Wir greifen nur mit Bajonetten
an!»⁴⁾

Цей вірш був написаний і видрукуваний в німецькій газеті по упадку польського повстання проти москалів у 1830 році. В польській історії це повстання знає як «Листопадове повстання»

Німецький поет змальовує криваві бої Четвертого полку, цитує місцевості, де зводилися бої, славить відвагу згаданого полку. У тих боях Четвертий полк загинув майже дощенту. Кажу «майже», бо тільки десять воїнів залишилося при житті і по упадку повстання перейшли німецький кордон, шукаючи там азилу. Вірш кінчається сценою переходу кордону і словами:

Und Einer spricht: —
Vom Vaterland getrennt,
Die letzten Zehn
vom Vierten Regiment». ⁵⁾

Цікаве явище: про намагання поляків вирватися з-під московського ярма перший заговорив поет, що походив з історично неприхильного Польщі народу — німецький поет. Здається, продовж історії наших визвольних змагань, такого «щастя» ми не мали.

Та це ще не все. Може й цей — об'єктивно кажучи — непоганий вірш залишився назавжди тільки в німецькому оригіналі, якби... не жінка! Наречена польського поета Яна Камінського, що звалася Клементина. Це вона роздобула десь німецьку газету і показала вірш Янові. Показала з обуренням, кажучи: «мене болить, що німці пишуть про нас, а ми... а ти досі не написав про повстання нічого!»

Клементина була вдягнена в чорний жалібний одяг — по упадку повстання жінки одягали жалобу на знак великого смутку й болю.

Поет мовчав. Не хотів признатися, що програна заломила його.

Відчув, що Клементина глянула у глибину душі і побачила там його духову слабкість.

Та її обличчя висловлювало вже не гнів, а сум. Підійшла до фортепіану і почала грати. Мельодія, яку грала, гармонізувалася зі словами німецького поета. Скінчила грати і промовила: — «Я вже йду, та ти знай, що мусиш написати цю пісню. Ти, Ян Камінський, маєш написати пісню про відважних тисячу». З її очей пливли слози. Вийшла.

Цієї ночі постала пісня, мелодію якої піддала Клементина, а слова переклав польський поет.

Неважне, чи польські вчителі, які вчили непольські діти цю пісню, як ось вчили мене, знали цю історію. Мене абсорбує щось інше: — висновок з того, що вчитала у польській книжці про Четвертий полк... книжці зі свастикою на обкладинці.

Мені цікаво, чи цей висновок прийде на думку читачам цих рядків, а саме, що в житті народу, який бореться за незалежність, не вистарчають тільки сили чоловіків — мужчин. Потрібні відважні і завзяті жінки, які вміють підбадьорити у важких моментах невдач і катастроф. На наше щастя, ми таких жінок в історії мали і є надія, що і далі матимемо.

ГОДИТЬСЯ ЗНАТИ

Михайло Ліщинський

ПРОБЛЕМА МОСКОВСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА ВІЛЬНИЙ СВІТ

В сучасній міжнародній політиці держав західного блоку дається завважити зріст зацікавлення проблемою московської агресії на вільний світ. В дійсності явище московської агресії це явище давнє і постійно існуюче від давніх - давніх століть. З малого колись князівства виросла московська імперія і її жертвою впали не тільки азійські кочуючі на пограниччю «Московії» племена, але впали також могутні держави, включно з нашим Великим Київським Князівством. Під ударами Москви впала Польща, впали держави балтійських народів, як також і держави народів межуючих з московським князівством на південному — сході. Вже на наших очах Москва проковтнула держави народів які відбудували свою державність по першій світовій війні і сильні московські військові гарнізони стоять в Польщі і Чехословаччині, а в Східній Німеччині і на Балканах московські політруки терором тримають при владі уряди насаджені по Другій світовій війні Москвою.

Держави так званого Західного

Переклад редакції «У.К.» — П.Б.

1) «Тисяча хоробрих залишає Варшаву...»

г) «Тисяча хоробрих».

3) І. Мозен.

4) «В Варшаві присягли тисяча навколішки жодного стрілу не дати у святій боротьбі. Тамбори заграли! Ідемо в бій... Тільки на багнети!»

5) І один промовляє! «Поза Батьківщиною останні десять з Четвертого Полку».

блоку не тільки спокійно приглядалися як нещасливий московський «молюх» проковтнув цілі народи, але зі своєї сторони докладали зусиль, щоб борони Боже з рук Москви не вирвалися ті народи, яких Москва в кайдани заковувала. Вислуга Москві посунулася на Заході так далеко, що Західні потуги маючи в арсеналі найстрашнішу зброю, якою могли загрозити Москві, без спротиву віддали Москві на грабіж навіть ті держави, які цілі роки в Другій Світовій війні героїсько боролися по стороні західних держав з гітлерівською Німеччиною. Віддано Москві ті держави не рахуючись навіть з тим, що незалежність і суверенність тих держав Західні Держави гарантували договорами приязні і взаємодопомоги.

Та історія людства учить нас, що молоха агресії ще ніхто на протязі історії не наситив. І так, як не заспокоєно агресивности політичного маньяка Гітлера і дозволено йому загорнути в границі Третього Райху Австрію і Чехословаччину, так само демократичні держави Західного Світу

не заспокоїли ненастної Москви, яка як наш Пророк Національний Тарас Шевченко писав:

«На край світа заглядає,

Чи нема країни, щоб загарбать...»
і Москва закріпивши до певної міри свої політичні позиції в заграблених територіях, доглянула «на порозі ЗСА» нову жертву для своєї експансії і на очах ЗСА всадовилась на Кубі, де заінстальовала пробоевика московських імперіялістичних аспірацій в особі Фіделя Кастро, який здобуває вихідні позиції для московської агресії на вільний світ в Африці та засобляє Москву загорілими пропагаторами комунізму, які працюють для Москви в державах Полудневої Америки і частинно в Азії і під димною заслоною боротьби за волю приготують Москві нові «п'яті кольони» як авангард за опанування вільного ще клаптика світу.

Агресію москалів на Західню Європу започаткував князь Андрій Боголюбський. В 1169 році син Андрія Боголюбського Мстислав, який був суздальським князем зруйнував Київ, спалив місто і зруйнував його укріплення. В наслідок того нападу Київ майже опустів. Продовжуючи свою агресію московські князі вміли інтригами організувати заколоти на наших землях та за гроші винаймали кочуючі орди і насилали на наші землі. Коли все ж таки державність наша відроджувалась в формі гетьманщини, а Запорозька Січ і її Славне Низове Військо Запорізьке ставало що-раз то виразнішим виявом формування нашої державности, московські царі в спілці з Польщею нищили наш край і всі прояви нашого державного відродження. Вкінці війська сексуально збоченої московської цариці Катерини знищили нашу славу Січ і з упадком Запорозької Січі впала остання «твердиня», яка загороджувала шлях московській агресії на Західню і Середню Європу. Стративши допомогу Козацького Війська впала під удари Москви та Польща, яка на спілку

з Москвою розгромлювала державне будівництво нашого народу.

На загрозу московської агресії на вільний світ звертало увагу декілька визначних політиків і полководців. Розумів небезпеку московської агресії Шведський Король Карло XII, який заключив союз зі славним нашим Гетьманом-Державником Іваном Мазепою, але ряд його стратегічних помилок, які дуже вміло використав московський цар, дали змогу цареві виграти бій під Полтавою. Нещастям закінчився похід Наполеона на Москву, бо гордий Наполеон не вважав за доцільне в свою акцію поборювання московської агресії включити активно поволені народи російської імперії і в поході своїм на Москву не висунув жадних визвольних кличів.

В світовому масштабі справу московської агресії порушував кількакратно автор комуністичного маніфесту і ревіний теоретик комуністичної доктрини Карл Маркс і тому хіба як іронію судьби треба прийняти факт, що нині портрети того «патріярха» комунізму прикрашують стіни репрезентаційних саль на Кремлі та стіни кабінетів вельмож комуністичної партії не тільки в ССРСР, але також і в світі. В 1853 р. він у статтях для «Нью Йорк Трібюн» звертав увагу вільного світу на грізне вже тоді явище московської агресії.

Дослівно в одній зі своїх статей писав він тоді так: «Я звертаю увагу на слідуючий факт, яку то масу територій заняла Росія. Від часів царя Петра Великого границі Росії посунулися в напрямі Берліна, Дресдену і Відня на приблизно 700 миль, в напрямку на Константинопіль приблизно на 500 миль, в напрямі на Штокгольм на 630 миль, а в напрямі на Тегеран на одну тисячу миль.» В тих статтях начеркнув він також напрям дальших московських агресій на Західню Європу і взивав він держави до збройного спротиву тій варварській агресії.

Не знаю чи ті статті Карла Маркса увійшли в збірник його писань, які мільйони

вим тиражем появилися в ССРСР, але наочно ми є свідками, що політики вільного світу агресією Москви не переймалися і ігнорували її до тої міри, що по жовтневій революції в Росії 1917 року західні держави попирали всі почини відбудови російської потуги не зважаючи навіть на це, хто і під якими політичними кличами російську тюрму народів відбудовував. І коли ми нині стоїмо вже зовсім виразно перед загрозою поневолення світу то хіба пора сказати правду, що загрозу ту на вільний світ принесла співпраця західних держав з колишніми і теперішніми володарями на Кремлі.

На наших очах Кремлівські вожді розбудовують далі потрібні їм до агресії бази майже на всіх континентах, а держави західного бльоку допомагають капіталовкладами і дешевими кредитами розбудовувати мілітарну потугу ССРСР. Кожда людина з пересічною освітою знає, що ССРСР тому не може використати свого населення, що забирає зі сільського господарства робітників і розбудовує ними фабрики зброї для себе і для світових комуністичних арсеналів. Західні держави однак за безцін продають збіжжя своє ССРСР та свою технічну продукцію навіть мілітарного значіння і не турбуються тим, що цей обмін з ССРСР скріплює агресію ССРСР на вільний світ.

Зі всіх радієвих станцій в ССРСР і інших комуністичних держав цілими днями в світ надається комуністична пропаганда, в якій не тільки Москва на всі заставки лає діячів у вільному світі, але також оббріхує світ різними провокаціями. На заході ми є свідками промовчування подій в ССРСР до тої міри, що вісток про визвольні стремління поневолених народів в ССРСР майже не подається. Штучно затушовується факт, що ССРСР не Росія, бо в ССРСР не живуть виключно росіяни, але живе там і бореться за свою волю цілий ряд інших народів, які мали колись свої держави які мос-

калі знищили, а народ тих держав поневолили. Ми є свідками, що навіть абсолюенти високих шкіл не знають правдивої історії ССРСР, бо «науковці» тут всі проблеми ССРСР обіймають терміном «Раша» себто Росія і фальшують свідомо науку історії на некористь поневолених Москвою народів.

Як далеко сягає допомога скріплення ССРСР хай засвідчить такий промовистий факт, що кайдани, якими був закутий російський десидент В. Буковський якого депортували на Захід, мали продукційний знак "Мейд ін УСА". Це значить, що ті кайдани були випродуковані в ЗСА. Скільки вимови в тім факті, про який з гіркістю згадав Буковський у своїх розмовах з кореспондентами.

З преси і радія ми знаємо, що саме тепер конгресмени з Вашингтону відвідують комуністичні держави і ССРСР і в тій своїй екскурсії перевели вони також розмови з вождями в Москві. Думаю, що крайна пора поставити питання, що ті конгресмени хочуть нам з Москви привести коли ми всі знаємо, що для вільного світу Москва має лише кайдани предтечею яких, були кайдани на руках В. Буковського. Чи не пора вже цей факт західним політикам прийняти до відома, та з того факту витягнути відповідні висновки.

На порозі Нового Року хай наші серця скріпить надія, що коли ми ідеї волі потрапили зберегти і віру в них перенести аж тут за океан в найбільш чистих ідеальних проявах, то вірно що ті ідеї є невмірущі. Плекаймо їх, бо їх нам передали у спадщину наші великі Гетьмани. Відбудуймо ідеали Козацької Січі в наших серцях, щоб вони кріпили нас вірою в остаточну перемогу нашої визвольної ідеї. Розбудувуймо Козацькі Станиці як bastiйони волі яка прийде, бо світ таки колись схаменеться і розвалить ту тюрму народів якою є і все була Росія.

Юліян Вітковскі

РОСІЯ ПРОГРАЄ ТРЕТЮ СВІТОВУ ВІЙНУ

Віра в перемогу є її творчим духом. В нинішньому часі вона є потрідна може більше як коли небудь, коли перегони в озброєнні та психологічна війна, закрита на широку скалу через Росію, привели світ до конфронтації двох сил: Російського імперіалізму та Американської демократії.

На питання, хто переможе, дістали ми відповідь в книзі англійського генерала, що переможе Америка в році 1985. Автором є бувший командир англійської армії, колишній президент «Кінгс Каледж» та проектодавець піднесення озброєння Заходу — генерал Сер Джан Гекетт. Назва книги: «Третя Світова Війна» серпень 1985.

Писання історії про те, що має настати, є радше явищем, яке можна зачислити до побожних бажань. Але, з другої сторони має ця книга багато дрібничкового аналізування воєнних елементів, представляючи нам порівняльні таблиці військово — стратегічних міркувань, із знімками на 386 сторінках, а задля цього треба її зачислити до підбудовування психологічної стратегії Заходу.

Прийчини Світової Війни число 3

Генерал Джан Гекетт, при співпраці декількох економічних та військових фахівців, передбачає, що в рр. 1980-тих Росія опиниться під великим тиском від сторони Китаю, загрожуючи їй військово. Зі страху перед нападом з тої сторони, а також ростючий потенціал Заходу, дадуть причину, що в році 1985 Росія рішиться напасти на Захід сухопутними військами.

Росіяни, в переконанні, що вони диспонують військовою перевагою над Заходом, мають надію на скору перемогу над військами НАТО і знеутралізування загрози з тої сторони, що дасть їм вільну руку проти грізного противника, яким є Китай. Президентом Америки буде в тім часі «президент Томпсон», який перебере

владу по другій каденції президента Картера.

Перебіг війни

В літі 1985 року Росія під претекстом маневрів Варшавського Пакту, скупить сухопутні війська Пакту на лінії поділу Німеччини, 4-го серпня будуть нападнені американські стратегічні сателіти у світових просторах, а військові інсталяції НАТО будуть бомбардовані конвенціональними ракетами. Чотири панцирні армії вдарять на Захід і Італія дістанеться під окупацію Росії.

Норвегія буде боронитись на північних кінцях фьордів. Після продовження лінії постачання Росіяни будуть затримані на Рені. Але маринарка НАТО контролює моря. Вона влечить Америці підняти сейчас дійсну акцію в Європі. Протягом двох тижнів зачнуть Росіяни відступати. Офензива Заходу зіпхне армії Варшавського Пакту аж під границі Росії.

В цій хвилі є Росіяни в паніці. Не мають відваги вдарити на Америку атомово з огляду на відплату, тому рішаються на селекціоноване збомбардування великого міста Бирмінгем в Англії, в надії, що грізьба атомової бомби відбере охоту в Заході до дальшої війни.

Генерал Гекетт описує подрібно вибух Російської атомової ракети СС 17 у висоті 3,500 метрів над містом. Сила вибуху зрівнює більшу частину Бирмінгему із землею, а вітер в силі 300 миль на годину здуває каміння, цеглу та людей із зникаючих вулиць міста.

Але провід НАТО не задумує капітулювати. Поки ще всівся попіл Бирмінгему, того самого дня західна воднева бомба спадає на Білоруське місто Мінськ, знищення є жахливе і цілковите.

Але деморалізація Росії є інша. Уявлені народи Росії бунтуються проти їх втягання до імперіалістичних

плянів Росії. Слідую внутрішній розклад і повстають вільні держави від України аж по Казахстан. Росія, як імперія перестає існувати.

Пророкувати про, те що може настати, не лежить у сфері істориків. Але військові стратеги мусять оперувати військовими концепціями на будучність, бо цього вимагає конечність самооборони і тому можемо трактувати передбачування генерала Гекетта довільно. Рецензент «Чікаго Трібюн» закинув ген. Гекеттові непередумання двох проблем:

1) Передбачувана нафтова криза послаблює мілітарний потенціал НАТО, що може злегшити Росії виграшу домінації без війни;

2) Незадовільне розпізнання Російської лучности на історичному тлі.

Важко погодитися з критикою ред. Джеймса, що нафтова криза буде більше трагічна на Заході чим в Росії. Ситуація господарська в Росії є зла вже в теперішній хвилі. Величезне задовження Росії на Заході, господарська зацофаність, як також зростаючий недобір харчів, цілком певно не зменшують плянування війни якої кінця ані консенквенцій не дасться передбачити.

Якщо розходиться про історію СССР, п. Джеймс не погоджується з твердженням, що знищення одного Мінська могло би спричинити заломлення Росії, як примір подає порівняння, що помимо вимордування (сталіном коло 20 мілійонів людей в часі насильної колективізації, то одначе в часі війни з Німцями, Росіяни станули разом і побідили.

Якбачимо п. Джеймс сам не розуміє цієї проблеми. Не доцінює трактування Росіян гітлерівськими німцями в добі масових капітуляцій в перших місяцях війни. Німці, забираючи Російських воєнно-полонених, мордували на місці політруків та Жидів а решту замикали до таборів голодової смерти. Ніхто інший, лише Гітлер поміг Сталінові для відродження спротиву в СССР, бо неволя німецька була жахливіша від большевицької дійсности.

Другим, не менше важним елементом успіху Сталіна була військова та господарська поміч Америки.

Панування Росіян над підкореними народами є означуване як послідні останки панування сильнішого над слабшим. Коли б прийшло до нищення одного з великих міст отих «републик», при рівночасних дзвонах свободи, алярмуючих її відзискання, чи ті народи не виповіли би послуху Росії? Так, це є дуже можливе.

Такий брак послуху супроти домінації большезизму, стається чим раз більше загальним, навіть серед Росіян. В Польщі являється цей спротив ще з більшим розмахом.

Треба погодитися з ген. Гекеттом, що на випадок коли б Росія вдарилась гармат, то вони сейчас перемінились би на дзвони свободи для мільйонів наших братів, які мусять терпіти ярмо останньої імперії на світі.

Переклад тексту з польської мови з часопису "Дзіннік Звйонзкови"

Зладив: Евген В. Курилюк

ДЛЯ КОЗАЦЬКОГО ЮНАЦТВА

Віталій Лехтер

ІДУТЬ УКРАЇНСЬКІ ХЛОПЦІ В АРМІЮ СЛУЖИТИ...

Ідуть українські хлопці в армію служити... служать у чужій, советській арії, не на своїй землі. Починається для них сучасний советський Кос-Арал. Пригадуєте у Т. Шевченка.

*І знов мені не принесла
Нічого пошта з України...
За грішній, мабуть, діла
Караюсь я в оцій пустині...*

І ось, починається для української молоді із так зв. УССР важка військова служба: починається для них сучасне заслання, далеко від рідної неньки України. Як часто сниться вона їм, де чекають їх матері, наречені, друзі і вони рахують дні, коли закінчиться ця неволя. Служать вони серед безмежних просторів Сибіру, в пісках Середньої Азії, серед степів Казахстану. І, мабуть, у них залишається єдина радість — отримати листа з рідної хати.

Майже всі мої друзі та знайомі відбували військову службу далеко від рідної землі, за межами України. В зв'язку з цим пригадується мені анекдотичний випадок. Мій сусід, повернувшись додому з воєнкомату, радісно повідомив своїх батьків, що буде проходити військову службу вдома в Чернівецькій дивізії. Зраділи батьки, закликали всіх родичів, друзів та знайомих на вечерю і всім говорили, як пощастило їхньому синові. Але на другий день виявилось, що Чернівецька дивізія знаходиться не на Буковині, а в Сибіру. Аж за Уралом. Оце так пощастило!...

Як виняток, добрим спортсменам дозволяють відбувати військову службу на Україні, тому, що Україна має «свій» спортивний клуб — СКА. Кожна дивізія має своє спортове відділен-

ня, тому дійсно добрі спортсмени залишаються служити на Україні. При кожній дивізії є також музичне відділення, і там інколи можна зустріти хлопців з України.

Підготовка до армії починається в ССРСР з шкільної лави. П'ять років тому, коли в Советському Союзі почалася військова лихоманка, в середніх школах, починаючи з восьмої класи, почали вивчати військову справу. Навіть появилася нова посада: заступник директора школи по військовій підготовці. Звичайно, такі посади займають досвідчені військові, які готують молодь до армії. Починаючи з 1965 року, в університетах та інститутах ССРСР були створені військові катедри (раніше їх мали лише деякі медичні та будівельні інститути). Так, при Чернівецькому університеті військова катедра була створена у 1968 році. Під військову катедру забрали половину філологічного корпусу. Ось і виходить, що в ССРСР військова справа важливіша за науку. Колись Гітлер кинув гасло. «Гармати замість масла». Думаю, що в ССРСР незабаром проголосять лозунг: «Гармати замість поезії». Думаєте, вигадую? Ні, пишу щирю правду. Філологи вивчають на військовій кафедрі артилерію, а як відомо артилерія — це ж гармати.

В той же час на Україну засилають служити москалів, азіатів, для яких Україна чужа. Подивіться на військові частини, розташовані на Буковині. Українців у них не знайдете. Ці представники Росії та неросійських республік української мови не розуміють. Офіційна мова советської армії — російська. Отже, як бачимо, советська армія — це школа русифікації, тому і не дивно, що українські хлопці

служать за межами України. Але погано інше, що советські політруки (комісари) цькують один народ на другий. Ось, наприклад, я працював на советсько-ромунському кордоні в селі Стирча. На цьому кордоні українців не було. Служили там вояки з Середньої Азії. Один з таких вояків, напившись самогонки, бігав по селу і кричав: «Всі українці це націоналісти, їх стріляти треба!». Думаю, що цьому його навчив мсоковський політрук, бо ж звідки він такої науки набрався?

З цієї коротенької статті можна побачити, як советський уряд на наказ партії провадить політику злиття націй в єдиний «советський народ». - народобивча політика провадиться при допомозі армії. Але український народ добре розуміє цю ворожу політику і всіми засобами, які тільки можливі при цій нерівній боротьбі, бореться за вільну Україну і за дійсно Українську Армію, що буде охороняти кордони вільної України.

(*"Крилаті"*)

Примітки Редакції «У. К.»

Те що подано в повищій статті «Ідуть українські хлопці в армію служити» за сучас-

них часів советської влади на наших землях, мало свій початок, ще за царських часів. Ще перед Першою світовою війною в середніх школах Наддніпрянщини засновувались, так звані, «потешні роти» з учнів старших класів і в них провадилось початкове військово навчання. В середній школі, яку я кінчив в Кременчузі на Полтавщині («реальное училище») була зорганізована така «рота» (сотня) в складі чотирьох «взводів» (чот) і ту військово муштру ми відбували під командою військового старшини — капітана 36-го Орловського полку, його заступника — поручника та чотирьох підстаршин. З нашого складу здібних «потешних» було призначено також «фельдфебля» (бунчужного) та «зводних». Дістали ми рушниці з багнетами, але з замкненими «затворами» так, що вони не стріляли і по два порожні «патронташі» на пояси. З ними ми відбували всякі вправи, включно до бою на багнети, вивчали всі премудрости муштри включно з віддаванням пошани по військово. А в святочні дні, коли в місті відбувались військові паради то в тих дефілядах і парадах брала участь і наша «рота потешних» зі своїм прапором. Крім того, нас час від часу водили до військових касарень, де показували у військовому «біографі» московські патріотичні фільми. Та робили «Походи» і прогульки з музикою. Все то мало свій вплив на наше юнацтво, а ту муштру ми любили а коли розпочалась війна, то багато з наших «потешних» пішли добровольцями до правдивого війська. Дехто загинув за чуже «отечество» але дехто з відродженням України вступив до Українського Вільного Козацтва та в лави Української Армії.

Ант. К.

× × ×

В. Андрухів.

АЛЬКОГОЛЬ НАИБІЛЬШИЙ ВОРОГ ЛЮДСТВА А ЗОКРЕМА ВОРОГ ХРИСТІАНСТВА

"У склянці топиться більше людей, ніж у ріці".

Німецька приповідка

Через це обов'язком усіх християн оголосити йому безкомпромісову боротьбу і вона найперше повинна відбуватися в християнських родинах і в християнських церквах та повинна знайти найширший відгук в усій християнській пресі.

Алькоголь також найбільший ворог

нашого українського народу. Він знищив незлічиму число наших родин, наніс передчасну смерть для багато наших людей і тому святим обов'язком кожного українця є включитися до загальної боротьби з тим найлютішим нашим ворогом, глибоко усвідомлюючи вагу цієї всерхристиянської анти-алькогольної боротьби.

Алькоголь спричинює пустку в церкві, занедбання дітей і молоді, він є головною причиною родинних не-

щастя та розводів, він заповнює шпиталі і тюрми і коли ми його не переборемо — наші успіхи у всьому будуть незначні й нетривалі та свою рідну державу ледве чи зможемо збудувати.

Вплив алкоголю на душу. Запитали раз одного філософа, яка є найрозумніша душа? А він відповів — без сумніву та, яка найсухіша, тобто найменше облита вином. І це правда! Бо де алкоголь входить дверима — там розум утікає вікном. П'яна душа не може бути розумною. Алкоголь не тільки одурманює душу, але й чинить її безбожною. Одного разу відомого проповідника Ролянда Гіля запитав принагідно один п'яниця: Чи ви думаєте, що чарка горілки вже зараз прожене з мого серця Божу благодать? Навпаки відповів проповідник. Я переконаний, що Божа благодать взагалі не входить в таке серце, де горілка має таку велику вагу. І це прав-

да абсолютна! Божа благодать, коли входить до серця людини, то звільнює її від усякої неволі, відроджує душу, робить її прагнучою святости і небесної чистоти. А в п'яній душі не тільки Божої благодаті не може бути, але й взагалі нічого доброго не буває. П'янство не піднесло ніколи нікого духово і морально, але мільйони людей довело до найгіршого гріха, кинувши їх в неморальне багно.

Одного разу на великому зібранні проповідник говорив про п'янство. У відповідному моменті він запитав присутніх: Кого з вас зробила морально кращим віра в Бога? І піднеслося багато-багато рук. Тоді проповідник поставив друге запитання — а кого з вас зробила кращим горілка? Усі замовкли.

І закінчую ще одною приповідкою вірменською. «Вино мовило: скільки добра я вчинило, не знаю, але нещастя, які я вчинило-безмежні.»

ЗАПОВІДІ — ПОСТАНОВИ ДЛЯ ЗЕМЛЯКІВ

1. Розумій і люби Творця Небесного по рідньому.
2. Будь гордий з того, що ти українець.
3. Сильно вір в себе і свій нарід.
4. Виробляй розум, душу і тіло.
5. Шануй історичні діла предків твоїх.
6. Люби Україну цілим серцем твоїм.
7. Будь готов вмерти за Україну.
8. Будь непохитний супроти ворогів твого народу.
9. Не засмічуй рідної мови чужими словами.
10. Працюй для України.
11. Сильно вір, що велика сила є в тобі і в народі твоїм.
12. Знай, що державу можна збудувати тільки власними силами.
13. Плекай у собі любов до рідної культури.
14. Люби читати постійно рідні книжки.
15. Ніколи не зневірюйся у праці для України.
16. Постійно веди переписку з рідними і з приятелями.
17. Шукай у собі і у своєму народі за великими ділами - подвигами.
18. Вивчай історію про славі дії нашого народу.
19. Будь жертвенний на ширення розголосу про славу України.
20. Люби ці постанови і придержуйся їх, бо це ключ до повного відродження нашої нації.

Заповіді — постанови уложили п-во Осип і Анастасія БІЛОВУСИ
з Варен, Мічіган, ЗСА

ПУГУ ! ПУГУ ! — КОЗАКИ З ЛУГУ !

НА ПОРОЗІ 62-го РОКУ ІСНУВАННЯ У.В.К.

СВЯТО ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ В СІДНЕЙ-АВСТРАЛІЯ

Курінь УКВ ч. 33 ім. Короля Данила Галицького в Сідней відзначив Козацьке Свято Покрови Пресвятої Богородиці дня 14-го жовтня 1978 року. Започатковано святкування, Службою Божою і відправленням панахиди за померших членів УКВ в Укр. Кат. Церкві Св. Андрія в Лідкомбі. Після Богослуження члени Курення і запрошені представники комбатантських організацій сіднейського терену, перейшли до Українського Культурно-Товариського Клубу, і засіли за столами на яких була їжа і напитки. Отаман Куреня, Адм. Хорунжий УКВ Ждан Коломиєць попросив Капеляна Підполковника УКВ о. І. Шевціва провести молитву і благословити дари Божі а згодом привітав присутніх та представив репрезентантів організацій: інж. Юрія Денисенка голову Союзу Українських Організацій в Австралії (Осаул УКВ). Підполковника інж. Миколу Прушинського голову Союзу Українських Комбатантів в Новій Півд. Валії, Андрія Кривченка голову Кр. Управи Легіону Симона Петлюри, Степана Добровного і Богдана Ланицю представників Станиці 1. УД. УНА в Сідней, Івана Зайця представника Станиці УПА в Сідней і Миколу Свідерського як доповідача на тему дня. Отаман прочитав Привіт від Управи Па-

ланки на Австралію підписаний Отаманом Паланки Полковником УКВ Яковом Різником і Підполковником д-ром Осипом Менцінським як рівнож привіти від всіх згаданих комбатантських організацій.

У своєму вступному слові Отаман Куреня згадав що ще Ярослав Мудрий король України в 1037 році віддав свій народ і славних дружинників під опіку Пресвятої Богородиці. Так само за Козацько-Гетьманської доби, Гетьман Пилип Орлик, укладаючи Конституцію Козацької Держави в 1710 році, підкреслював що свято Покрови має вважатись третім державним святом, а в найновішій добі Визвольної Боротьби, командир Української Повстанської Армії, Генерал Хорунжий Тарас Чупринка наказом з 1947 року встановив свято Покрови, святочним днем Української Повстанської Армії. З тієї нагоди Отаман Куреня побажав всім присутнім та їхнім родинам кріпкого здоров'я, сили і витривалости в ідейній боротьбі за кращу долю України.

Побратим Микола Свідерський виголосив доповідь під назвою «Вільне Козацтво в Обороні Батьківщини». Пізніше поділився своїми спогадами про Свято Покрови в селі Млинівці на Крем'яччині в 1943 році. Побратимові М. Свідерському як вияв признання за працю і глибоко змістовну доповідь, Отаман вручив пропам'ятну грамоту, виготовлену художником А. Чубатим з Сіднею.

Знімка зі свята Покрови в курені ч. 33 ім. Короля
Данила Галицького в Лідкомбе, Австралія.
(Отаман Куреня вручає доповідачеві пропам'ятну грамоту)

Спогадами з минулого, воєнних часів поділилися Побратим Василь Буряк. Вражінням з відбутої подорожі поділився С. Добровний, передаючи при тій нагоді на руки голови СУОА інж. Ю. Денисенкові привіт від Українців в Клівленді, де він мав нагоду говорити на українських радіопередачах, висловлюючи привіт від Українців в Австралії зі своєю надбудовою СУОА. З відвідин і урядового відкриття Вояцького Цвинтаря у Фельдбаху, місця останніх боїв 1. УД. УНА, там же знаходяться могили поляглих друзів, з відповідними пам'ятниками, при котрих відслужено панахиди при співучасті колишніх вояків які прибули з Англії. ЗСА. Канади. Німеччини. Австралії і Австрії. Около сто вісімдесят осіб. Зложено вінки при всіх пам'ятниках, а на цвинтарі Фельдбаху, вісім вінків. Цвинтар до взірцевого порядку довів Австрійський Чорний Хрест, а німецькі і австрійські ветерани числом около тисячі, з державними представниками склали двадцять один вінок, і запевнили за собою дальше піклування вояцьким цвинтарем. Вечером 23-9-1978, відбулася спільна товариська зустріч в міській залі, а посадник міста фельдбаху наділив кількох українських колишніх вояків відзнакою призначення за опіку над могилами.

Капелян Підполковник о. Крил. Іван Шевців оголосив, що Головна Нагородна Рада Хреста Українського Козацтва нагородила Отамана Курення Адм. Хорунжого Ждана Коломийця Хрестом Українського Козацтва, та побажав йому дальшої праці на користь українського народу.

Перед мистецьким виступом Бандуристів Посестри Нілі і Побратима Петра Деряжних, Отамана Курення пригадав присутнім, що виходить чудовий журнал — кварталник «УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО» де можна знайти багато цікавих статей та ілюстрацій на різні теми. Як приклад прочитав статтю про бандуру яку написав Федір Штовхань, Верховний Отаман Козакії. Бандуристи заспівали три пісні: 1. «Нагадай Бандуро» — слова Ніни Калужної, муз. Григорія Китастого. 2. «Кобза і Пісня» сл. Анатолія Юриняка муз. Петра Деряжного. 3. «Ой у полі Верба» — народня пісня.

Виступ був прийнятий гучними оплесками. Спільною молитвою закінчено цей незабутній товариський — козацький вечір.

Ждан Коломиець

Уривок з промови М. Свідерського

«Нас у всьому гноблять, але ми не доведені до краю. Ми в скруті, але не тратимо надії. Нас переслідують, але ми не гинемо. Нас хочуть повалити але ми не піддаємось». (З Послань св. Апостола Павла) Аж дивно, як підходять ці слова Св. Апостола Павла до нашого народу у наших змаганнях за волю Батьківщини. Чому в Святого Апостола стіль-

ки оптимізму в часі, коли невелику громаду християн так суворо переслідують і винищують. Для кожного думаючого християнина відповідь дуже проста: Віра в Бога і віра в перемогу добра над злом — правди над облудою і брехнею.

Хтось, а таких між нами є вже чимало, скаже: «Ми українці дуже побожний нарід, але Бог нам не дає вільної України. Навпаки Він дав її безбожникам москалям на знущення над нашим народом на нищення святих храмів Божих та історично-культурних скарбів нашого народу. Яку ж відповідь їм дати? І повернемо до слів Апостола Павла «Нас переслідують, але ми не гинемо. Нас хочять повалити, але ми не піддаємось...» Не піддаємось — бо віримо! Віримо бо так як горстка перших християн через терпіння і жертви дала фундаменти сьогоднішній християнській вірі, так і ми, складаючи жертви в ім'я, Правди Христової для України здобуваємо її волю! Та, заки це станеться проаналізуємо себе самих і діла наших предків щоби найти дійсну причину чому то безбожна червона Москва плондрує «наш рай на землі»? Коли ми віримо в Бога то мусимо також вірити і в диявола і його зло і ненависть до людства і всього Божественного і доброго.

Пригадаймо собі з історії ті щасливі часи на нашій Батьківщині, коли то увесь нарід об'єднаний під Покровом Пречистої Богородиці, в християнській любові панував на своїй землі... Але пригадаймо і ті часи, коли той самий нарід підбурюваний ворогами і сатаною, задля особистих інтересів одиниць, став братовбивцем. Пригадаймо собі бій під Полтавою гетьмана Івана Мазепи... Інакше виглядала б сьогодні карта Європи, якби тоді велика частина наших козаків, під проводом зрадників конюнктуристів, не стала по стороні Петра Першого. А скільки разів в нашій історії це повторилося?

В нас усіх одна мета: вибороти волю Україні.

Але кожна мета може бити досягнена лише після виконання певних передумов. І ми що називаємо себе християнами і патрістами мусимо цю передумову виконати. Сьогодні у нас Празник Покрова Пресвятої Богородиці. Це день не лише церковних святкувань але й національний. Запорозькі козаки започаткували його як день українського війська і день української зброї. А скільки з нас у цьому вільному світі сьогоднішній день належно обходиться?

Козаки особливо любили і шанували Пречисту Діву Марію і церкву свою січову назвали Святої Покрови. Святу Покрову уважали своєю покровителькою і матір'ю.

Наші національні змагання останніх поколінь теж віддалися під захист Покрова Цариці України. Українська Повстанська Армія, зарядженням Головного Командира

ген. Романа Чупринки й постановою Української Головної Визвольної Ради, проголосили Празник Святої Покрови офіційним днем Української Повстанської Армії. Молодеча організація Пласт, а до деякої міри і СУМ, перебираючи всі козацькі назви і традиції, так само віддалися під Покров Пресвятої Богородиці уважаючи її своєю небесною Матір'ю і Опікункою.

На українських бойових прапорах історичне знам'я — образ Опікунки україн-

ського війська — Святої Покрови. З цими знаменами перемагали наші предки, їхніми слідами й ми мусим здобути остаточну перемогу. Я вірю, що це станеться ще до Ювілею 1000-ліття Хрещення України. Але це станеться під умовою, що ми: «взлюбим один одного як себе самого». Лише тоді, Пречиста Діва Марія покрие нас своїм святим Омофором і буде: «Стріли вертати, ворогів вбивати».

× × ×

КУРІНЬ УВК ч. 5 ім. ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА у Валей, Бр. Колумбія, Канада

Дня 15-го жовтня 1978 р. курінь урочисто відзначив Козацьке і всенародне свято Покрови Пресвятої Богородиці. Службу Богу в Українській Православній Церкві відправив Капелян УВК Панотець Петро Блажук виголосивши дуже гарну проповідь, пристосовану до цього урочистого прасника. Після Св. Літургії відслужено панахиду за спокій душ козаків, що полягли в боротьбі за волю України. В час панахиди члени УВК стояли при своєму козацькому прапорі і з свічками навкруг тетраподу. Прочуло співав хор під орудою ВШановної пані А. Волубняк.

Після богослужень всі присутні перейшли до парафіяльної аудиторії, де вже на них чекав спільний святочний обід, що його приготували членкині Союзу Українок Канади.

По обіді святочну промову виголосив отець Настоятель і під його проводом було відспівано кілька духовних та світських народних пісень, в чому взяли участь, як хористи церковного хору, так і члени УВК.

Слідував виступ славної солістки Адм. Значкової УВК Олени Пичатківської з сусіднього куреня УВК ч. 30 ім. Кошового Костя Гордієнка в Сіетле, стоїть Вашингтон в ЗСА звідки вона прибула зі своїм мужем та славною п'яністкою ВШановною пані Е. Вагнер. В супроводі гри пані Е. Вагнер наша Посестра Олена Пичатківська проспівала в'язанку українських патріотичних пісень, чаруючи всіх присутніх своїм чудовим сопраном.

На закінчення програми заключне слово подяки сказав нижче підписаний Отаман Куреня, а урочистість завершилась відспіванням національних гімнів.

Василь Ткачук

Значковий У.В.К. Отаман Куреня

Вячеслав ЛИПІНСЬКИЙ

„Найкращі між ХЛІБОРОБАМИ,
найкращі між ВІЙСЬКОВИМИ,
найкращі між РОБІТНИКАМИ,
найкращі між ІНТЕЛІГЕНТАМИ,
найкращі між ПРОМИСЛОВЦЯМИ і т. д.
— ось нова українська АРИСТОКРАТІЯ”

Члени ІХ Куреня Українського Вільного Козацтва в Ютиці, Н. Й. (зліва): Ярмач Петро — кур. отам., Величко Володимир, д-р Рабій Юліан, Свідерський Дмитро та Войтович Михайло.

Курінь існує від 13 жовтня 1968 р., прийняв назву ім. ген. Мирона Тарнавського.

Копія з пропам'ятної книги Української церкви Св. Володимира в Ютиці, Н. Й. в якій було поміщено цей образ

ЦІКАВІ КНИГИ

«ТВОРЧИСТЬ ЯРА СЛАВУТИЧА»

Впорядкував Володимир Жила. Видання Ювілейного Комітету, до 60-ліття поета Едмонтон, 1978 р. 432 сторінки. Зміст книги показує багатючий дорібок ювілята: на стор. 7-112 його статті, на стор. 212-368 рецензії на його творчість, стор. 369-412 та 425-426 матеріали до життєпису ювілята, стор. 413-414 поезії присвячені Яру Славутичу. Дуже читкий друк, тверда обкладинка в полотняній оправі з золотим відтиском герба Славутича у виконанні мистця Михайла Дмитренка. На початку великий портрет ювілята а в кінці книги — 8 сторінок світлин та репродукцій титульних сторінок праць Яра Славутича «Правдоносці» виконання того ж мистця. Книга вийшла в світ завдяки грошовій дотації Міністерства Культури провінції Альберта а решта видатків покрило видавництво «Славутич» та Богдан Славутич син нашого ювілята.

Впорядчик вложив дуже багато праці щоб вдало й розкішно представити такий обширний матеріал, що характеризує й високо оцінює літературну працю у службі України нашого славного ювілята, Пполк. УВК.

ЕВК

«THE POLTAVA AFFAIR»

The secret World War II operation that foreshadowed the Cold War. GLENN B. INFELD, бувший майор повітряних сил ЗСА.

Плян співпраці ЗСА з Москвою був простий: бомбовики ЗСА мали стартувати з Англії, збомбардувати цілі в Німеччині, приземлитися на базах в СССР, там перевести потрібні направи та набрати пального для поворотного лету. Для цієї цілі большевики дозволили лише три бази: Полтаву, Миргород та Пир'ятин.

При цій нагоді Сталін одержав багато ду-

же щільно засекреченого матеріалу та інформацій але категорично стояв на тім, що оборону цих летовищ будуть виконувати лише советські летунські з'єднання. Сталін так захопив найновіші американські винаходи, але вже тоді мав свої пляни на загарбання Європи. Тому не дістали й варшавські повстанці належної допомоги.

Показалась в повній нагоді ціла перфідія та злочинність Москви:

На відносно малім летунським майдані а Полтаві було поміщено неначе на муштрі біля сотні американських тяжких бомбовиків. Там їх захватив повітряний налет німецької ескадри.

Американським П-515 було згідно з договором заборонено піднятися в гору для проти-акції, а на небі не появивсь ані один-однісінький советський літак для оборони. Важко собі уявити, яке жажливе знищення для американців довершив за таких обставин німецький летунський напад. Те саме сталось в Миргороді. Все це автор докладно описує в 10-тім розділі книги.

Книга має 240 сторінок надзвичайно цікавого тексту, частинно попередньо засекреченого, дуже річево опрацьованого, має 12 схематичних таблиць, бібліографію та індекс імен, тверда оправа в полотно.

Видання: ROBERT HALE & CO.,
65 Old Brompton Road LONDON SW. 7.
Ціна 3.20 англійських фунтів, нетто.

ЕВК

РОЗШУК

Родина старшини Сибірського Козацького Війська ЯКОВА СЛАДКОВА розшукує родичів і знайомих та просить писати на адресу:

Z. RIZNYKIW,
1-11 Cite Viscose
38130 Echirolles,
FRANCE

Останніми часами видання і поява "Українського Козацтва", а зокрема цього числа дуже спізняється з причин непередбачених обставин та змін серед робітників друкарні, а не з вини редакції чи адміністрації журналу.

ВШановним кольпортерам, передплатникам та читачам "У.К." щиро дякуємо за їхню терпеливість та просимо не зменьшувати їхнього довір'я до нашого видавництва!

Редакція і Адміністрація "У.К".

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

Рдуольф Федорович
Бувший розвідчик
Запорізького Корпусу

УРИВОК З МОЇХ НЕЗАБУТНІХ СПОГАДІВ «ПОЛКОВНИК ПЕТРО БОЛБОЧАН — ЙОГО ОСТАННІ ДНІ»

Багато незабутнього вбилося в пам'ять мені, тоді 18-літньому юнакові який повин був службу при штабі полковника Болбочана. Бувши близько старшин Запорізького Корпусу, я мав нагоду прислухатися до їхніх розмов. Довідався я наприклад, що як Міхновський почув про арешт полковника Болбочана, він негайно явивсь в головному штабі та допитувався в Болбочанового осаула Коржа та у всіх старшин, бо хотів довідатись про причину арешту. Та ніхто не знав причини.

Міхновський бив перший на тривогу в Запорізькому Корпусі. Він пристрасно настоював на тім, щоби негайно вислати делегацію до Києва в цілі інтервенції в Головного Отамана, бо в нього були відомості, що божевільні інтриганти готовлять смерть невинному полковникові Болбочанові, незрівняльному полководцю наших часів.

Але руйнники таки наложили свою руку на Болбочана а загарбницькій Росії цього тільки й треба було: Болшевики повною парою рушили на Україну.

Тут хочу згадати всіх тих старшин Запорізького війська, які боронили

честь полковника Болбочана перед урядом. Всі вони вже відійшли від нас у вічність:

Отамана Гавриша, Державного Інспектора Запорізького Війська, Осмолівського, його помічника Зельницького та командирів шести полків: Дяченка, Мальцева, Дубового, Пирогова, Троцького, Циліурика та Коржа, які запротестували перед прем'єром Мартосом та Головним Отаманом в справі засуду на Болбочана, домагалися слідства та скасування постанови суду.

Але засуд помимо цього було виконано над полковником Петром Болбочаном, славним лицарем із лицарів, козаком з козаків та преславним полководцем Запорізького Корпусу, якого ініціатором та організатором він був.

Нехай мій скромний спомин буде на вічну пам'ять та славу також всім старшинам, яких я згадав, які боронили полковника Петра Болбочана та його козацьку честь і ціле життя вірно служили та віддали своє життя Рідній Батьківщині Україні.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ,

СЛАВНИМ ЛИЦАРЯМ !

НАД МОГИЛОЮ ПОЛК. УВК ВУКОЛА ДІТЕЛЯ

Тихо і непомітно мине незабаром (21-го січня 1976 р.) три роки, від коли з посеред рядів Українського Вільного Козацтва відійшов у вічність Полковник Вукол Дітель. Не на широких просторах вільної від ворога України, а в тісній кімнатці ньюйорської лікарні «Колумбус Госпіталь» довелося закінчити своє невсипуще і працююче життя Покійному Полковникові Дітелеві. Два дні пізніше вірна дружина Покійного, пані Полковникова Єфросинія Дітель, яка впродовж цілого року, день-в-день, опікувалася важко хворим чоловіком, відпроварила Покійного, в супроводі найближчих друзів, на вічний спочинок до Бавнд Бруку, на цвинтар-пнм'ятник, де вже спочило чимало нашого народу. День був морозний, коли пані Полковникова Єфросинія і друзі ховали Покійного. Отець Володимир Ситниченко відправив з глибоким відчуттям похоронний обряд і домовину спущено до приготованого гробу. Із смутком і жалем у серці покидала жалібна громада цвинтар, а на

осаїтненій могилі залишилися тільки сплетені з живих цвітів вінки, щоби в останній раз віддати Покійному привіт із свого життя і згинуті й собі у зимовій стужі, а, покищо, принагідному відвідувачеві пригадати, що все йде, все минає...

Хоч у чужій землі, але не серед чужих спочили на віки тлінні останки українського лицаря патріота Полковника В. Дітеля. Залишилися по ньому слава — козацька слава — про яку пам'ятатиме Вільне Козацтво. Був-бо Полковник В. Дітель не тільки свідком, але й активним співтворцем історичних подій в історії новітньої України, коли, як Командир Змотиризованої Дивізії, брав участь в обороні Києва перед большевицькою навалою на Україну. Коли ж «прадідів великих правнуки погані» завалили молоденьку Українську Державу, Покійний подався на Захід, спершу до Польщі, опісля до Німеччини, а згодом і після закінчення Другої світової війни — «на вільну землю Вашингтона». Пізнав добре і тут, як смакує емігрантський хліб, але ніколи не падав духом: жив, боровся і невтомно працював для улюбленої — хоч далекої і «під московським караулом» — України і вірив твердо в її воскресіння. Смертельно хворий, всеж таки, живо інтересувався українськими справами і радів кожним успіхом Гетьманського Руху і УВК. Так, до послідного віддиху майже, був вірний своїм ідейним принципам. І за цю благородність і шляхотність характеру хай вічною буде Йому пам'ять і слава!

Нью Йорк, 28-го листопада 1978 р.

Ярослав Савка

Підполковник УВК митр. прот. ТЕОДОСІЙ ДІАТЕЛОВИЧ

В Денвері, Колорадо, ЗСА, 9-го листопада 1978 року відійшов в вічність після тяжкої хвороби (організм не витворював червоних тілець) о. Т. Діателович (митриф. протоіерей, пор. армії УНР, підполковник УВК).

11-го листопада 1978 р. була урочисто відслужена заупокійна Служба Божа і панахида трьома священниками з іподіяконом (два грецьких священники і один — капелян з летунської академії). Служба була організована настоятелем грецької церкви в Денвері о. Георгієм Неофетістосом.

Після православної панахиди була відслужена панахида українськими католицькими священниками — настоятелем української католицької церкви в Денвері о. Павлом Смалем в сослуженні о. Павла Бабяка.

Службу Божу і панахиду православну чудово співів хор Свято-Покровської церкви в Денвері, а католицьку панахиду співав хор католицької церкви з Денверу. Церква вщент була набита народом, як православними так і католиками.

Після Служби Божої і Панахид тіло покійного було перевезено до місцевого похоронного заведення а звідти до Бавнд Бруку де 14-го листопада 1978 року було похоронено на вічний спочинок на цвинтарі св. Андрія Первозванного.

В Українській Православній Свято-Покровській Церкві прощальну промову виголосив полковник УВК Володимир Мошинський такого змісту:

Дорога сумна Родина!

Дорогі присутні!

Сьогодні ми відправляємо в далеку дорогу нашого Настоятеля, отця Тео-

досія Діателовича! Прийдіть, останнє цілування віддайте Йому!

Свято-Покровська Громада в Денвері сумує, відправляючи в далеку дорогу свого бувшого Настоятеля, одного з основоположників церкви Святої Покрови в Денвері!

Отець Діателович не дожив тільки п'ять днів до свого дня народження — до вісімдесять двох річч'я, (нар. 14 листопада 1896 р. — помер 9-го листопада 1978 р.) Життя довге, життя емігрантське, тяжке!...

І вічні думки, вічні мрії про рідну Полтавщину, про рідну Україну, за яку о. Теодосій воював в рядах армії Української Народної Республіки в яку він вступив юнаком-студентом і поступово був підвищений до ранги поручника!

Багато наших людей не уявляють собі, яку смертельну дорогу мусів пройти вояк армії УНР, підставляючи своє життя, що хвилі великій небезпеці, з кожного боку чекаючих різних несподіванок!...

І яку гарячу любов до своєї Батьківщини мусів мати кожний учасник Визвольних Змагань кидаючись у вир боротьби, залишаючи рідних, залишаючи теплу хату!...

І одним з тих очайдухів-патріотів був юнак — Теодосій Діателович!

« Мир Праху Твоєму! —

Дорогий Побратиме!... »

Я прощаю Тебе від Українського Вільного Козацтва, відданим членом якого Ти був!... Я прощаю Тебе від всіх Твоїх Побратимів, учасників Визвольних Змагань!...

« Відлітають сірим шнурком журавлі в вирій!... »

В. Мошинський

НИКИФОР ТКАЧИНСЬКИЙ

СОТНИК У. В. К.

6-го листопада 1978 року в Чикаго відійшов у Вічний Похід Побратим Никифор Ткачинський сотник куреня УВК ч. 2 ім. ген. Івана Омеляновича-Павленка.

Покійний був палким українським патріотом, учасником відродження Української Держави та боротьби за її волю проти червоної Росії.

Покійний у 1918 році був зв'язковим урядовцем між Українським Урядом в Києві та нашим консультом в Москві, де в той час Він і перебував при українській амбасаді. Це були ті часи, коли большевицька Москва була ще настільки безсилою супроти нової Української Держави, що мусіла в усіх відношеннях респектувати представників Української амбасаді з усім персональним складом нашої державної установи в московській столиці. Покійному Н. Ткачинському пощастило зберегти у себе документальні докази та персональні оригінальні посвідки з того часу в українській та московській мовах. Частину тих документів Покійний позичив редакції «Українського Козацтва» і їх було опубліковано в числах 39, 40 та 42 нашого журналу за 1977 рік.

Св. п. Н. Ткачинський був не лише пильним читачем «У. К.», але й щедро підтримував наше видавництво.

Він брав також дуже активну участь в житті парафії Українського Православного Собору Св. Володимира в Чикаго. Тут Він був одним з основників Братства Св. Володимира, в якому за останні роки був обраний на становище Почесного Голови. Систематично ж доки не захворів, то завжди приймав участь в органах управління парафії. Тому головне прощальне слово перед домовиною Покійного виголосив Голова Парафіяльного Уряду Ілля Матулко, яке тут поміщуємо на вічну пам'ять Спочилого.

Редакція "У. К."

Прощальне слово.

... "Ми зібрались тут, щоби віддати останній поклін Покійному бл. п. Никифорові Ткачинському, який так несподівано помер на удар серця...

Покійний прожив 80 років; народився в Луцьку на Волині... Він довгі роки займав різні пости в парафіяльній Управі, як фінансовий секретар, то знов як голова Контрольної Комісії, дбав щоби храм наш був насолодою і красою для вірних. Покійний віддано працював в Братстві св. князя Володимира та у відділі Українського Народного Союзу ім. Дмитра Вітовського. З признанням треба сказати, що Покійний чесно виконував всі обов'язки як в парафіяльній Управі так і в Братстві. Але похилий вік притупив оцю вирву до праці, став знемагати на силах хоч мав живу любов до своєї рідної Церкви і до праці на церковній ниві...

Але все минає і ось Всевишній покликав Його на вічний спочинок.

Дорога пані Віро — сумуюча дружино і родина Покійного! Прийміть зі спокоєм найсердечніше співчуття у Вашому горю — відходу Вашого Друга життя з цієї житейської долини сліз у вічність. Хай Всевишній упокоїть Його душу в своїх оселях! Бо дійсно в цій хвилині нема мудреця ані вченого які б могли успокоїти біль душі по втраті людини, з якою провадилось життя то в радощах, то в смутку й турботах...

Ми прощаємо Тебе, Дорогий Трудівнику, на вічний спокій. Хай Тобі оудуть приємні сни про рідний край, який Ти так любив. Вічна Тобі пам'ять хай буде з роду в рід, а земля Американська — легкою!

Ілля Матулко

БУНЧУЖНИЙ УВК

АНТІН БАБИЧ

Дня 22 жовтня 1978 року упокоївся в Пасейку, Нью Джерзі, ЗСА по довгій тяжкій медузі Бунчужний куреня УВК ч. 15 ім. Гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного АНТІН БАБИЧ.

Народився Він 10 червня 1900 року в Дніпропетровську (Єкатеринослав). Вояк Визвольної Боротьби України, Лицар ордену Залізного Хреста та учасник Першого і Другого Зимових Походів а свою військову службу за Україну закінчив в УПА «Поліська Січ». Був членом УВК від початку заснування Куреня ч. 15, служив прикла-

дом для інших членів своєю дисциплінованістю та виконанням своїх обов'язків.

Посестра Сотник Ольга Смородська опікувалася Покійним за час Його довготривалої хвороби а по Його смерті занялася Його похороном, який відбувся 25-го жовтня 1978 р. в Бавнд Бруку на Українському цвинтарі Св. Андрія Первозванного. Похорон відбувся з відданням Покійному Лицареві належних козацьких почесей

П. Ф.

ДЛЯ ІНФОРМАЦІ ЗАЦІКАВЛЕНИМ

Редакція «У.К.» толерантно ставиться до різних державно-самостійницьких світоглядів дописувачів нашого журналу, якщо вони не вживають у своїх писаннях образливих чи насмішливих висловів на адреси інакомислячих чи іначепереконаних авторів або по адресі колишніх чи сучасних громадсько-політичних діячів.

ДОБРОДІ НАШОГО ЖУРНАЛУ

які помагають видавати його без дефіциту і без жадних боргів, хоч кошти друку, паперу й поштових видатків ще й далі зростають:

Це передплатники які с в о ч а с н о присилають пренумерати, точні кольпортери та жертводавці х о ч б и й н а й м е н ш и х фінансових дарів на пресовий фонд.

ВИКАЗ ПОЖЕРТВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД В ДОЛЯРАХ З.С.А.

за час від 15 вересня до 31 грудня 1978 р.

КОРОЛІВСЬКІ ДАРИ доповнили новими датками: **КАЛЕНИК ЛИСЮК** 500.00. (Загальна сума його пожертв на пресовий фонд тепер виносить 1,850.00 доларів) та **РУДОЛЬФ ФЕДОРОВИЧ**, приславши 75.0- доларів (Загальна сума його пожертв 783.00)

НОВИЙ КНЯЖИЙ ДАР зложив новий передплатник нашого журналу **МИХАЙЛО ДОРОШЕНКО**, приславши 100.00 доларів.

КНЯЖИЙ ДАР доповнила **МАРІЯ КЛЕПАЧІВСЬКА**, жертвуючи 40.00 (Загальна сума її дарів 429.00 дол.)

З ЗАПОВІТУ бл. п. Побратима **АНТОНА БАБИЧА** одержано 50.00 дол.

В УЗНАННЯ ПРАЦІ РЕДАКЦІЇ прислали такі дари на пресовий фонд в доларах: **А. БІЛОВУС** 20.00, **Ю. ЛИПКО** 8.00, **М. ТКАЧУК-НІКОЛЬС** 20.00, **д-р Т. ТКАЧУК** 10.00, **В. АНДРУХІВ** 2.00, **Іг. МИРОВСЬКИЙ** 10.00, **М. ШЕВЧЕНКО** 10.00, **О. ДОМАНОВСЬКИЙ** 20.00, **о. В. ЯВОРСЬКИЙ** 10.00, **Л. ЛИСАК-ТИВОНЮК** 10.00, **м-гр В. САВИЦЬКИЙ** 15.00, **А. ВОЗНЮК** 11.00, **Р. ІВАНИЦЬКИЙ** 20.00, **А. СТАНКО** 11.00, **З. РІЗНИКІВ** 18.23, **К. РЕДКЕВИЧ** 7.00, **Г. РЕПА** 20.00, **ген. П. САМУТИН** 5.00, **М. СУРЖКО** 30.00 та **С. ГАЄВСЬКА** 5.00.

Разом 260.23 доларів.

РАЗОМ по списку зі спеціальним означенням поступило 1,025.23 дол.

ІНШІ ДАРИ в хронологічному поступленню в доларах: **М. Залозецький** 1.00, **І. Коротенко** 1.20, **М. Богославський** 1.19, **д-р М. Головатий** 1.00, **Ст. Кологривенко** 1.00, **С. Лобойко** 1.00, **Д. Гулич** 1.00, **Ів. Козяк** 2.00, **О. Кочман** 3.00, **А. Деменко** 2.00, **М. Новицька** 1.05, **П. Химіак** 1.00, **В. Мошинський** 1.00, **П. Данилів** 1.00, **С. Німець** 3.00, **А. Кобаса** 1.00, **П. Баб'як** 5.00, **о. П. Сацевич** 3.00, **Я. Крамарчук** 10.53, **Ю. Карапінка** 9.00, **о. Я. Гайманівський** 1.00, **Л. Карпій** 14.52, **Е. Івахникевич** 1.00, **М. Боярський** 1.00, **м-гр Я. Савка** 2.00, **Е. Загачевський** 1.00, **В. Василенко** 1.00, **ген. К. Мандзенко** 1.00, **д-р О. Шулежко** 5.00, **О. Врублівський** 1.00, **Ю. Тамарський** 2.00, **В. Бугай** 6.00, **А. Де Шудрий** 6.00, **Ів. Ільків** 20.00, **А.Ярко** 1.00.

Разом по цьому списку дол. 113.49
А ВСІХ ДАРІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗА ВІДЧИТНИЙ ПЕРІОД ПОСТУПИЛО — ДОЛЯРІВ 1,138.72

**ВСІМ ВЕЛЬМИШАНОВНИМ
ЖЕРТВОДАВЦЯМ
ЩИРЕ КРОЗАЦЬКЕ СПАСИБІ!**

**ДАЙ БОЖЕ ВАМ ВСІМ ЗДОРОВЛЯ
ТА БАГАТО ЩАСТЯ В НОВІМ РОЦІ!**

Редакція та Адміністрація «У. К.»

× × ×

Закликаємо всіх організованих і неорганізованих прихильників Козацької Ідеї за порогами Батьківщини підтримувати і далі наш журнал своїми бодай найменшими фінансовими дарами. Завдяки тому видання журналу, як і до цього часу, не буде мати дефіциту ні жодних боргів, хоч кошти друку й поштові видатки ще далі ростуть.

Адміністрація «Українського Козацтва»